СРПСКО КОЛО

● ЛИСТ *САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА* ● ПИСАН *ИЈЕКАВСКИМ* ИЗГОВОРОМ ● ГОДИНА VI ● БРОЈ 71 ● ДЕЦЕМБАР 2021. ● БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

БОРБА ЗА ИЛИЈИН ПРВИ КОРАК

Љубиша Шљивић пјешачио од Биљана Доњих до Крагујевца

АПЕЛ СМИЉЕ ТИШМЕ

Немојмо други пут да убијамо жртве геноцида у НДХ!

30 ГОДИНА СРПСКЕ КРАЈИНЕ

ВЈЕЧНИ МИНИСТАР СРПСКЕ КРАЈИНСКЕ КУЛТУРЕ

МИЋО ЈЕЛИЋ ГРНОВИЋ: Крајина живи док год њени расељени људи причају нашки и чувају обичаје!

ПОСЕБНА СЈЕДНИЦА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РС

РЕПУБЛИКА СРПСКА У РОКУ ОД ШЕСТ МЈЕСЕЦИ ВРАЋА НАДЛЕЖНОСТИ

ТРАДИЦИЈА СЕ НАСТАВЉА У НОВОМ САДУ ПРЕДСТАВЉЕНЕ ИГРЕ ИЗ СВИХ СРПСКИХ КРАЈЕВА

7. ФЕСТИВАЛ ФОЛКЛОРА СРБА ИЗ РЕГИОНА

СЛОБОДАН СТАВ: РАДЕ ЦРНОГОРАЦ

Тридесетогодишњица РСК

Као што је из нашег колективног сјећања одавно изблиједила успомена на племенито дубровачко српство, тако се упорно потире и сјећање на Републику Српску Крајину. У сивом облаку игноранције, аутоколонијалне политичке коректности и тзв. „суочавања са реалношћу", није било простора за оживљавање успомене на потоњи државотворни покрет крајишких Срба. Као што некада нисмо били довољно солидарни са својим сународницима у њиховим страдањима, тако данас нисмо солидарни ни у успоменама на та страдања. Уједињење српских аутономних области у Републику Српску Крајину, на Никољдан, 19. децембра 1991. представљало је покушај српског народа да сачува своја историјска национална права, на територији у којој је доживио геноцид, у којој је проживљавао припремне геноцидне радње и очекивао понављање страшног историјског искуства Независне Државе Хрватске. Тако је, у духу демократске воље српског народа, формиран политички систем, усвојен Устав, успостављене институције Предсједника, Владе и Скупштине, а нешто доцније, формирана и Српска војска Крајине. Док се Хрватска враћала становишту да је „предзиђе кршћанства" (Antemurale Christianitatis), Срби су вјеровали да је РСК посљедњи зид одбране за опстанак остатка остатака својег народа на вјековним огњиштима. Четири године касније, током двају злочиначких хрватских акција, *Бљеска* и *Олује*, Срби у Крајини, који су покушавали изборити се за свој грађански и национални статус, постали су обесправљене и обездржављене избјеглице. Данас има много националних држава које славе велике ратне побједе, али нема ниједне, изузев Хрватске, која слави побједу над цивилним становништвом. Призори институционализованог хрватског ликовања над трагиком српског народа, опустјеле крајишке земље и проусташких оргија у Книну и Вуковару, једном неупућеном посматрачу дају право да се запита: Да ли се овако понашају побједници на ослобођеним или окупираним територијама?

Хрватска држава се потрудила да њен однос према крајишкој земљи, 26 година након прогона Срба и нестанка РСК, буде раван понашању окупатора на освојеној земљи. У нашој меморији, међутим, поред сјећања на геноцид, прогон, сеобе и диобе, мора претрајати и сјећање на државу коју су наши сународници створили прије тридесет година. Српско државотворно памћење је светосавско, сретењско, видовданско, шћепанданско и митровданско, али и никољданско. Никољданска државотворност Срба Крајишника саставни је дио наше политичке, односно националне историје. Никољдан 1991. године стоји као један од симбола демократских потенцијала српскога народа. Тај порушени демократски стуб има свој чврст историјски темељ, на којем ће расти нова мисао о српском интегрализму. Ако смо одвојени од своје земље, нијесмо од својих архетипова и традиције. Тако ће на историјску трагику Срба Крајишника вјечно подсјећати стихови из народне пјесме којима закључујемо позив на обнову српске државотворне свијести:

„Оваква је крвава Крајина,
С крви ручак, а с крви вечера,
Свак крваве жваће залогаје."

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: ***Савез Срба из региона***
Главни и одговорни уредник: **Трифко Ћоровић**
Лектор: **Драгана Бокун**
Веб администратор: **Милисав Шапић**
Редакција: **Драгана Бокун, Жељко Ћекић, Драгана Шиповац и Јелена Рокнић**
Сарадници: **Боро Ркман (Хрватска), Драган Башовић, Ратко Бубало (правни савјети), Шпиро Лазиница (правни савјети), Наташа Дробац, (правни савјети)**
Адреса: **Отона Жупанчича 14, Нови Београд**
Дописништво: **Булевар ослобођења 26, Нови Сад**
Мејл: **srpskokolo@ssr.org.rs**
Телефон: **021/6613–600**
Сајт: **www. ssr.org.rs**
Тираж: **5.000 примјерака**
Дизајн и прелом: **Студио *Хум*, Барајево**
Штампа: **Штампарија *Борба а. д.,*** Београд
ISSN 2466-3476

Израду овог броја Српског кола помогли су: Кабинет предсједника Владе Републике Српске, Град Ниш и општина Инђија

ЗНАЧАЈНА ПОДРШКА МАТИЦЕ СРПСКИМ ПОВРАТНИЦИМА

ФОТО: УПРАВЕ ЗА САРАДЊУ С ДИЈАСПОРОМ И СРБИМА У РЕГИОНУ

» **Никола Селаковић и Арно Гујон са српским повратницима у Босанском Петровцу**

Уручена помоћ за 35 српских домаћинстава у Б. Петровцу

Министар спољних послова Србије Никола Селаковић и директор Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Арно Гујон посјетили су општину Босански Петровац, гдје су, у оквиру Пројекта економског оснаживања повратничких домаћинстава у Федерацији БиХ, уручили помоћ (по једну стеону јуницу) за 35 српских домаћинстава која се баве пољопривредом.

Министар Селаковић је нагласио да је поносан што је реализован први пројекат уз подршку предсједника Александра Вучића и премијерке Ане Брнабић, а да су се на конкурс за помоћ пријавиле укупно 62 породице које су испуниле услове.

– Договорили смо се да у наредна три мјесеца и тих 27 породица добију своју јуницу. Добре и вриједне људе треба подржати. Договорили смо се да покушамо да овако нешто урадимо не само у Петровцу, него и у Санском Мосту, Дрвару, Грахову, Гламочу – рекао је министар Селаковић.

Директор Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Арно Гујон рекао је да је Управа покренула пројекте економског оснаживања српских повратничких породица у Федерацији БиХ у укупној вриједности 9.162.000 динара.

– Наш циљ је да буде формирана задруга која би окупила све српске пољопривреднике и олакшала им рад. У овај пројекат уложено је два милиона динара, а обухваћено је 40 домаћинстава са више од 140 чланова – навео је Гујон.

Селаковић и Гујон су обишли домаћинства којима је уручена помоћ у Босанском Петровцу. Једна од њих је породица Стеве Лончара који се првенствено бави пољопривредом, али и шумарством, пчеларством и ловом.

Он је навео да има повратка у Босански Петровац и да би се још више људи враћало, када би им се омогућило да могу да раде.

Да је помоћ значајна каже и Снежана Јеличић, која има троје дјеце, а супруг јој је преминуо. Са овом помоћи, сада имају двије краве захваљујући којима ће, каже Снежана, бити више млијека, сира и кајмака за продају.

Осим јуница за сточаре у Босанском Петровцу, за шта је намијењено више од шест милиона динара, помоћ у виду пољопривредне механизације добиле су српске породице у Посавини, за шта је опредјељено два милиона динара.

Ријеч је о 43 домаћинства којима су у Мјесној заједници Нови Град у општини Оџак, на територији кантона Посавина, додијељени мултикултиватори, тримери, моторне тестере и прскалице за воће.

У оквиру пројеката који суфинансира Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, опредијељено је и милион динара за помоћ пчеларима у Босанском Грахову.

1903. ВРЕМЕПЛОВ СРПСКОГ КОЛА 2016.

Пиши ћирилицом!

Кад пишеш што опћини, кр. котарској или жупанијској области, краљ. хрватско-славонско-далматинској земаљској влади у Загребу и свима судовима, онда пиши ћирилицом, јер ти то допушта закон од 14. маја 1887. год., члан 3. Ако Срба у твом мјесту има повећи број, онда ти опћински уред, кр. кот. област и кр. кот. суд мора и одговарати ћирилицом. Тако каже закон, а кад тако он каже, - - - онда тако мора и да буде. - - -

Свако опћинско заступство или вијеће сваке оне опћине, у којој су Срби у већини, нека тражи и захтијева, да се у опћинском звању или уреду пише ћирилицом, па ће тако бити. Има опћинских звања у Хрватској и Славонији, у којима се већ одавна ћирилицом пише. Не требате ни ви други, да заостанете за њима, јер би то била и наша и ваша срамота.

● Чланак из првог броја *СРПСКОГ КОЛА* објављеног 3. октобра 1903. године у Загребу.

– У Грахову живи око 2.000 становника од чега је више од 90% Срба, остатак чине Хрвати. Они долазе из сусједних општина у Грахово само због посла. Наиме, у нашој општини је сједиште Државне граничне службе. Овдје су станови врло јефтини, за свега седамосам хиљада макара можете купити двособан стан. У државним фирмама у 90% случајева раде Хрвати који долазе из Книна, Ливна, Голубића... а ријеч је о ШГД Херцегбосанске шуме, Електродистрибуцији. Такође, Хрвати заузимају и врло важне директорске фунцкије, па иако нема никакве логике, и начелник полиције у Грахову је из редова хрватског народа. Невјероватно звучи податак да у Грахову, које је изузетно богато шумом, ради тек једна пилана, док приватни сектор практично не постоји. Дрво се одавде препродаје за мали новац у западну Херцеговину и гледамо како се Широки Бријег гради, док Грахово стагнира.

ДУШКО РАДУН, ВРШИЛАЦ ДУЖНОСТИ НАЧЕЛНИКА ГРАХОВО

– Градимо цркву у Бихаћу, коју би требало да довршимо, али немамо пара. Радимо на одржавању храмова од Петровца, Дрвара, Гламоча, Грахова... Они који носе име Дрварчана, Петровчана, Бишћана, требало би да се запитају зашто до данас нисмо обновили цркву у Притоци, која је разграђена још од 1941. Моја је препорука да се направи пројекат за обнову храма у Притоци или за изградњу спомен храма на Гаравицама, гдје је 1941. године страдало 14.000 Срба. На Гаравицама треба да подигнемо православно споменобиљежје и испишемо имена свих страдалника до којих можемо доћи. А исто важи и за Шушњар у Санском Мосту гдје је мученички пострадало 5.500 православних Срба и лето 1941. године. У Шипову су обављене све припремне радње да већ почнемо зидати спомен храм за 550 новомученика на Барама пострадалих у љето 1941. године.

ВЛАДИКА БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ АТАНАСИЈЕ РАКИТА

● *СРПСКО КОЛО* јануар 2016. године

Нови Сад помаже обнову Српског дома у Вуковару

Српски Дом у Вуковару налази се у склопу Саборног храма Светог оца Николаја у центру града, а уз присуство градоначелника Новог Сада Милоша Вучевића уговор којим су обезбеђена средства за завршетак пројекта потписали су директор Фонда за избегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ћутило, епископ осечкопољски и барањски Херувим и председник Заједничког већа општина Дејан Дракулић.

– Поносан сам на то што је Република Србија инвестирала милион евра у обнову Српског дома у Вуковару и што ће Срби у том региону добити место саборовања и очувања националног, културног и духовног идентитета. Такође, поносан сам што је наша држава омогућила да Хрватско национално веће постане власник куће бана Јосипа Јелачића у Петроварадину и тиме исказала исправан однос према Хрватима који живе у Србији. Надам се да ћемо дочекати време да ћирилица не буде проблем у Вуковару, јер различитост не угрожава никога. Желимо да наш народ у Хрватској има право да искаже свој идентитет, а наши људи подарили су на тим просторима озбиљну културну и економску баштину, изнедрили смо велике мислиоце, владике и научнике. Тражимо само равноправан однос и за Србе у Хрватској и за Хрвате у Србији. Наставићемо да подржавамо српску заједницу у Хрватској и хвала нашој браћи што су дошли у посету Новом Саду – нагласио је градоначелник Милош Вучевић.

ФОТО: ГРАД НОВИ САД

» Дејан Дракулић, Милош Вучевић, владика Херувим и Душко Ћутило

Епископ осечкопољски и барањски Херувим захвалио се на донацији и истакао да ће Српски дом бити просветна, културна и духовна институција која ће допринети наставку историје српског народа у Вуковару.

– Република Србија нас несебично подржава у томе да афирмишемо своју заједницу и то као народ љубави, мира и слоге – рекао је епископ Херувим.

Према речима Дејана Дракулића, средства Града Новог Сада биће искоришћена за завршетак пројекта, а Душко Ћутило истакао је да је, од 2021. године, Фонд одлуком Скупштине АП Војводине добио нове надлежности и да сада може свеобухватније да пружи подршку Србима у региону.

– Град Нови Сад је већ донирао три милиона динара за помоћ породициама на простору Баније којима су домови оштећени у земљотресу, а сада преко Фонда, Нови Сад донира пет милиона динара за завршетак Српског дома у Вуковару – изјавио је Ћутило.

БУРНА ИСТОРИЈА СРПСКОГ ДОМА

Првобитна зграда Српског дома, изграђена 1733. за православну српско-рускословенску школу изгорела је у пожару 1822. Иницијативу за изградњу здања на истом месту покренуо је адвокат Светислав Новак, а прилоге су сакупили угледни вуковарски Срби. Српски дом изграђен је 1904, а освећен је наредне године о Светом Сави. После Другог светског рата зграда је национализована, а са прочеља је уклоњен ћирилички натпис "Српски дом". Тешко је оштећена у рату 1991. године.

Одржан састанак у Секретаријату за имовинске и правне послове у вези са проблемом у Камендину 2

На иницијативу народног посланика Миодрага Линте одржан је 6. децембра састанак у Секретаријату за имовинске и правне послове Града Београда.

Састанку су присуствовали представници станара насеља Камендин 2 у Земун Пољу (улица Душана Мађарчића Корчагина 2–20) које је предводио Горан Поповић, предсједник стамбене заједнице тог насеља.

У делегацији су били присутни Стево Коварбашић, Драган Рудеж и Небојша Суботић које је у договору са Линтом примио начелник Одјељења за становање Горан Благојевић. Састанку је присуствовао Миле Шапић.

У току састанка истакнуто је неколико проблема са којима се сусрећу станари насеља а то су:

– од усељења у зграду у појединим улазима лифтови нису у функцији;

– подземна гаража није додијељена на коришћење станарима. На истој су проваљена роло врата од стране непознатих починилаца. У гаражи су оштећени сливници из којих се слива вода и плави гаражу;

– свакодневно су присутни нереди од стране једне породице која станује у улазу бр. 6 у Ул. Д.М.Корчагина и узнемирава остале станаре тог улаза па и насеља. У истом улазу је разбијено стакло на улазним вратима од којег пријети опасност повређивања пролазника;

– прилазни пут уласка у насеље је неадекватан за путнички и пјешачки саобраћај. Односи се на кратку дионицу која је неосвјетљена и препуна рупа;

– око зграде је неуређена зелена површина;

– постављено је питање коришћења пословног простора за потребе рада Удружења РВИ, пошто у зградама станује већи број породица погинулих и РВИ

Благојевић је рекао да је у поступку набавка опреме за лифтове и стављање истих у функцију.

Што се тиче коришћења гараже у наредном периоду ће се отклонити цурење воде и поправити оштећена улазна роло врата а затим условно омогућити да станари који посједују властита возила користе привремено гаражни простор до коначног рјешења. На тај начин би се осигурало и чување гараже од стране станара у којем би била гаражирана њихова возила.

У наредном периоду ће доћи и до усељења празних станова од стране Комесаријата за избјеглице и миграције у које ће се уселити дио избјегличких породица које су била на конкурсу 2017. године и остала испод црте. Тиме ће се повећати и број становника у насељу.

Што се тиче зелених површина Градски секретаријат за инвестиције ће поднијети захтјев надлежним комуналним институцијама да преузму обавезу уређења зелених површина. Претходно се народни посланик Миодраг Линта обратио Секретаријату за комуналне и стамбене послове везано за уређење зелених површина. Добио је одговор да је за то питање надлежан Секретаријат за инвестиције.

По питању прилазне саобраћајнице Стамбена заједница насеља Камендин 2 ће поднијети писмене захтјеве Градском секретаријату за саобраћај и ЈКП *Јавно освјетљење* да се добије конкретан одговор ко је надлежан да се ријеши наведени проблеми прилазног пута у насеље и јавне расвјете.

Закључено је да се, у вези са наведеним и другим проблемима, станари обрате предсједнику стамбене заједнице Горану Поповићу који ће писмено обавијестити Горана Благојевића како би се у што краћем временском року исти рјешавали уз помоћ и подршку народног посланика Миодрага Линте.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон:021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hcit.rs; hcitns@gmail.com;
сајт: www.hcit.rs

Продужен рок за упис у хрватско држављанство

- **Рођена сам 28. 9. 1991. године у Новом Саду. У тренутку мог рођења, моја мајка је имала хрватско републичко држављанство, а отац држављанство тадашње Социјалистичке Републике Србије, па сам по поријеклу оца уписана у држављанство Републике Србије. Обавијештена сам да је Хрватска измијенила Закон о свом држављанству. Да ли ја по тим измјенама Закона о хрватском држављанству имам услове за стјецање хрватског држављанства по мајци, која је имала хрватско републичко држављанство у тренутку мог рођења?**

Проширено је право стјецања хрватског држављанства поријеклом. Држављанство поријеклом моћи ће стећи особа старија од 21 године живота рођена у иностранству (у које спада и Србија), чији је један од родитеља у тренутку њезина рођења хрватски држављанин, ако у наредне три године од дана ступања на снагу тих Измјена Закона о хрватском држављанству (од 1. 1. 2020. до 31. 12. 2022. године), поднесе захтјев за упис у евиденцију хрватских држављана по поријеклу, а МУП Републике Хрватске утврди да за то нема сигурносних препрека. Дакле, Ви ћете, по мом мишљењу, према цитираној законској одредби такође моћи затражити упис у књигу хрватских држављана у наведеном законском року, пошто је Ваша мајка у тренутку Вашег рођења била уписана у књиге хрватских држављана.

Рођен сам 11. 4. 2001. године у Београду и уписан сам у књиге држављана Републике Србије, пошто је моја мајка у тренутку мог рођења била држављанка Републике Србије. Мој отац је у том тренутку био уписан у књигама држављана Републике Хрватска. Да ли ја по оцу могу стећи држављанство Републике Хрватске, без искључења из држављанства Републике Србије?

Измијењеним Законом о хрватском држављанству, који је ступио на снагу од 1. 1. 2020. године, прописано је, у члану 2. став 1. тих измјена Закона, да хрватско држављанство може стећи особа рођена у иностранству, чији је један родитељ у тренутку њезина рођења хрватски држављанин, ако до навршене 21. године живота буде пријављена у дипломатској мисији или конзуларном уреду Републике Хрватске у иностранству или у матичном уреду у Републици Хрватској, ради уписа у евиденцију као хрватски држављанин. Дакле, Ви ступањем на снагу Измјена Закона о хрватском држављанству стичете услове за упис у хрватско држављанство, ако до Ваше навршене 21. године живота поднесете захтјев за Ваш упис у књиге хрватских држављана.

- **Рођена сам 17. 1. 1977. године у Суботици и одмах по рођењу сам уписана у књиге држављана Србије, као држављанка Републике Србије, иако су оба моја родитеља у тренутку мога рођења били држављани Републике Хрватске (тада Социјалистичке Републике Хрватске). Због те чињенице ја, по тадашњем Закону о хрватском држављанству, нисам могла добити хрватско држављанство. С обзиром да сам упозната да је сада на снази Закон о измјенама и допунама Закона о хрватском држављанству, питам Вас да ли ја сада, по тим измјенама закона могу добити хрватско држављанство?**

Чланом 30а. Закона о измјенама Закона о хрватском држављанству, који ступа на снагу 1. 1. 2020. године, прописано је „Хрватским држављанином сматрат ће се и особа рођена од 8. 1. 1977. до 8. 10. 1991. године, којој су у тренутку рођења оба родитеља имала хрватско држављанство, али јој је у евиденцији о држављанству уписано друго држављанство, под условом да у року од три идуће године поднесе захтјев за утврђивање хрватског држављанства. Дакле, Ви такође имате право затражити, у року од наредне три године (од 1. 1. 2020. до 31. 12. 2022. године) да се утврди да сте Ви хрватска држављанка од рођења, у складу са том новом законском одредбом.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА
ПРАВНИ САВЈЕТНИК „ХЦИТ" -А НОВИ САД

Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицама у Новом Саду, *Војвођанских бригада 17, сваког* радног дана од 9 до 15 сати, а уторком, сриједом и четвртком *и од 16 до 20 сати.*

Бесплатну правну помоћ ХЦИТ пружа и у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сомбору и Суботици.

О времену рада правног савјетника ХЦИТ-а у овим мјестима информишите се на број 063 78 99 215.

ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске. За социјално угрожене избјеглице из Хрватске документе прибавља бесплатно.

СИПА ПРИВЕЛА ДЕВЕТ ДЕМОБИЛИСАНИХ БОРАЦА ВРС ОПТУЖЕНИХ ЗА ЗЛОЧИНЕ НА ПОДРУЧЈУ НОВОГ ГРАДА

Припадници СИПА привели су на подручју Новог Града, Приједора и Костајнице девет лица због сумње да су током 1992. године починили ратни злочин на подручју Новог Града.
Породица ухапшене браће Богдана и Жарка Граба, у селу Јошавка код Новог Града, екипу РТРС-а дочекала је у шоку и страху. Отац ухапшене браће, Милан Граб, каже да су му синове прије зоре ухапсили и одвели у Сарајево.
– Ми нисмо крволоци, нисмо никоме зло нанијели... Ко је њих оптужио и на основу чега не знам. Ваљда ће то Суд утврдити ако буде правде, али тешко – каже Граб.

ПРИВЕДЕН ГЕНЕРАЛ ГОРАН САРИЋ

Полицијски службеници Агенције за истраге и заштиту су на подручју Бијељине и Сокоца, слободе лишили седам особа, међу којима је и Горан Сарић, некадашњи командант Специјалне полиције Републике Српске, кога је у новембру 2018. године Суд БиХ правоснажно ослободио оптужбе за злочине у Сребреници у јулу 1995. Два пута су га хаспили и два пута ослобађали, јер му кривицу нису могли наћи. Но, поново су се дрзнули и трећи пут ухапсили генерала Горана Сарића, који се три године бори са опаком болешћу.

УХАПШЕНИ ОСУМЊИЧЕНИ ЗА ЗЛОЧИН НА ПОДРУЧЈУ НЕВЕСИЊА

Осам особа лишено је слободе због сумње да су током 1992. године починили злочин против човјечности на подручју Невесиња саопштено је из Тужилаштва БиХ.
Осумњичени се терете за злочин почињен у мјесту Зијемље у коме је страдало више десетина лица бошњачке националности.

ПОРОДИЦЕ ПОГИНУЛИХ И НЕСТАЛИХ: ЗАШТО НИСУ ПРОЦЕСУИРАНИ ЗЛОЧИНИ НАД СРБИМА?

Породице погинулих и заробљених бораца и несталих лица из Невесиња не могу да се помире са чињеницом да се процесуира само један народ, док се неправда учињена над српским живљем у Мостару заборавља и опрашта од стране Суда и Тужилаштва БиХ. Сматрају да овакав приступ према српским жртвама само продубљује међунационалну мржњу.
– На територији Мостара смртно је страдало 540 лица од којих су многи убијени на најзвјерскији начин у десет логора и 28 мјеста на којима су били заточени. Злочини су се дешавали још од априла 1992. године, а Суд и Тужилаштво иако имају низ доказа за учињена дјела до данас нису нашли за сходно да процесуирају злочинце – упозоравају породице погинулих и несталих.
Из невесињске организације подсјећају да 82 особе српске националности још нису пронашле смирај и да се воде као нестале.Радио Невесиње

КОЈИЋ: ПРАВЕ СЕ ИЗМИШЉЕЊЕ ОПТУЖНИЦЕ КАКО БИ СЕ НАПРАВИЛА ИСКРИВЉЕНА ПРОЈЕКЦИЈА РАТА

Директор Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица Милорад Којић рекао је за АТВ да је постала пракса на крају сваке године да тужиоци у жељи да задовоље своју норму и сачувају своја радна мјеста праве измишљење предмете, односно оптужнице, против лица која заиста немају никакву везу са било каквим догађајима, посебно не у овом конкретном случају, коментаришући хапшење девет лица због сумње да су починили ратни злочин 1992. године на подручју Новог Града.
– Желим јавно да позовем адвокате или породицу ухапшених да се јаве у Републички центар како би ми могли на основу материјалних доказа и документације да обезбиједимо адекватне доказе како би та лица могла, односно њихови правни заступници или адвокати могли да имају доступну документацију која ће послужити у њихову одбрану – поручио је Којић.

ОДРЖАНА ПОСЕБНА СЈЕДНИЦА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

СРПСКА ПОНИШТАВА ОДЛУКЕ ВИСОКОГ ПРЕДСТАВНИКА УН И У РОКУ ОД ШЕСТ МЈЕСЕЦИ ВРАЋА НАДЛЕЖНОСТИ

Народна скупштина Републике Српске усвојила је Декларацију о уставним принципима и четири информације са закључцима о враћању надлежности пренесених са Републике Српске на ниво БиХ.

Декларацијом је предвиђено да Влада у сарадњи са предсједником Републике припреми текст Устава Републике Српске којим ће се потврдити све надлежности Српске, осим оних које по Уставу БиХ припадају БиХ.

БАЊАЛУКА ГЛАВНИ ГРАД, ПАЛЕ ПРИЈЕСТОНИЦА

У Декларацији посвећеној враћању надлежности Републике Српске наводи се да би новим Уставом Бањалука требала да постане главни град, а Пале пријестоница.

У том документу се истиче да су сви закони које је наметао високи представник неуставни, јер нису донесени по предвиђеној уставној процедури у Парламентарној скупштини БиХ.

Када је ријеч о усвојеним информацијама, оне се односе на пренос надлежности са Српске на ниво БиХ, преносе надлежности у областима индиректног опорезивања и одбране и безбједности, као и на правосудне институције БиХ.

Закључцима о преносу надлежности са Републике Српске на ниво БиХ Народна скупштина задужује Владу да у року од шест мјесеци упути на разматрање и усвајање у Народну скупштину законе и друге прописе који ће омогућити несметано функционисање Републике Српске.

Закони и други прописи којима је извршен пренос надлежности са Републике Српске на институције БиХ неће се примјењивати на територији Републике Српске од дана ступања на снагу закона и других прописа из закључака.

У области индиректног опорезивања закључено је да Народна скупштина Републике Српске повлачи сагласност да се надлежност из области индиректног опорезивања у оквиру система пореске политике пренесе на Парламентарну скупштину БиХ, како би се омогућило разматрање и усвајање Закона о систему индиректног опорезивања у БиХ.

Народна скупштина Републике Српске задужује Владу Републике Српске да у року од шест мјесеци упути на разматрање и усвајање у Народну скупштину Републике Српске Закон о порезу на додатну вриједност у Републици Српској и Закон о акцизама Републике Српске.

Закон о систему индиректног опорезивања у БиХ, Закон о уплатама на јединствени рачун и расподјели прихода, Закон о Управи за индиректно опорезивање, Закон о поступку индиректног опорезивања, Закон о поступку принудне наплате индиректних пореза, Закон о порезу на додату вриједност и Закон о акцизама у БиХ неће се примјењивати на територији Републике Српске од дана ступања на снагу Закона о порезу на додату вриједност у Републици Српској и Закона о акцизама Републике Српске, наведено је у закључцима.

У области правосуђа БиХ закључено је да Народна скупштина Републике Српске повлачи сагласност о формирању Високог судског и тужилачког савјета БиХ, те задужује Владу Републике Српске да у року од шест мјесеци упути на разматрање и усвајање у Народну скупштину Републике Српске Закон о Високом судском и тужилачком савјету Републике Српске.

Народна скупштина је у складу са закључцима задужила Владу Републике Српске да повуче сагласност на Споразум о преносу надлежности из области одбране на институције БиХ потписан са Владом Федерације БиХ и да у року од шест мјесеци упути на разматрање и усвајање у Народну скупштину Републике Српске законе из области одбране и безбједности.

Ове информације са закључцима и Декларација усвојени су на приједлог предсједника Републике Српске, Владе Српске, члана Предсједништва БиХ из Републике Српске и клубова посланика СНСД, СП, ДЕМОС, УС, НПС и Посланичке групе НДП-а.

Након гласања о апсолвираним тачкама Дневног реда, потпредсједник Народне скупштине Републике Српске Денис Шулић закључио је рад 24. посебне сједнице.

НАДЛЕЖНОСТИ ПРЕНЕСЕНЕ НАСИЉЕМ МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Власт и опозиција су се на посебној сједници о враћању надлежности с нивоа БиХ на ниво РС, сагласиле да је одузимање надлежности спроведено насиљем међународне заједнице, али се нису сагласиле о потезу који треба предузети у наредном периоду.

Наиме, предлагачи неколико информација с циљем враћања надлежности, међу којима су Жељка Цвијановић, предсједница РС, Милорад Додик, српски члан Предсједништва БиХ, Влада РС и клубови владајуће већине, предложили су да се у наредних шест мјесеци припреме закони којима ће ове надлежности бити враћене, док су у опозицији то одбацили јер тврде да се ради о лоше припремљеним материјалима који служе за кампању пред наредне опште изборе.

Игор Жунић, шеф Клуба СНСД-а, Додик, Цвијановићева, Зора Видовић, министарка финансија, и Антон Касиповић, министар правде, нагласили су да су чак и у ситуацијама када су се ентитети споразумјели да неке надлежности пребаце на ниво БиХ, као што је у случају индиректних пореза или Оружаних снага БиХ, у питању споразуми који немају уставну снагу.

ДОДИК: ПОШТУЈЕМО ДЕЈТОНСКИ СПОРАЗУМ

Додик је навео неколико одлука Уставног суда БиХ у којима је то тијело признало да споразуми ентитета не могу значити уставне амандмане и да се о институцијама које су створене на тај начин не могу изјашњавати у смислу њихове уставности.

То би, како је објаснио, требало да значи да споразуми могу бити повучени, односно сагласност на неке од надлежности које су пренесене. Он је такође нагласио да по Уставу БиХ постоје ентитетске војске, које немају право прелазити границе ентитета, а да ни у једном амандману нису формиране Оружане снаге БиХ.

Додик је у више наврата нагласио да РС не жели рат, већ само поштује Дејтонски споразум и Устав БиХ.

Цвијановићева је утврдила да ови потези не значе авантуризам и указала је, као и Додик, да је дјеловање високог представника погубно за БиХ.

– Много пута смо о томе упозоравали и у овој НС РС и наводили бројне примјере њиховог манипулативног дјеловања којим су, излазећи из свог мандата, кршили међународно право, и упорно контаминирали политички простор у БиХ, сврставајући се на страну једних, а радили против интереса других – навела је предсједница Републике Српске.

Након уводних обраћања посланицима су се обратили предсједници парламентарних странака. Предсједници странака владајуће већине позивали су на јединство и важност заједничког доношења одлука, док су у опозицији тврдили да се ради о опасном авантуризму који може много коштати РС, а можда довести и до рата.

Након обраћања предсједника политичких партија, опозиционе партије су напустиле засједање, тако да је комплетна посланичка расправа услиједила с посланицима владајуће странке, а у сали су остали и посланици коалиције *Заједно за БиХ*, који су намјере власти о враћању надлежности упоредили с државним ударом.

У документима су наведени примјери како су надлежности преношене, а у Декларацији се налазе закључци о поштовању Устава БиХ и намјери владајуће коалиције да се надлежности врате на начин који је у складу с Уставом БиХ.

Додик је током расправе у неколико наврата нагласио да је спреман за преговоре о појединим питањима, нпр. о смањењу Оружаних снага БиХ за половину.

Иначе, прије почетка засједања Денис Шулић, предсједавајући Парламента, је забранио улазак представницима ОХР-а на засједање.

ЗАДУЖБИНАР МИЋО ЈЕЛИЋ ГРНОВИЋ ЦИЈЕЛИ ЖИВОТ ПОСВЕТИО ОЧУВАЊУ КОНТИНУИТЕТА СРПСКЕ КРАЈИНЕ

Вјечни министар српске крајинске културе

● ***Ово није кућа него црква, музеј, држава, душа једног племенитог прогнаног народа, који и даље живи на зидовима овог дома.***

Ове ријечи, које је у књигу утисака записао Арно Гујон када је септембра 2018. године посјетио вјечног крајишког министра културе Мићу Јелића Грновића у његовом, како сам каже, трајно привременом дому у Владимирцима, најбоље описују чињеницу да 30 година од званичног оснивања Република Српска Крајина и даље живи. Њен континуитет одржао је српски народ, али дух Крајине нико није тако очувао као задужбинар Мићо Јелић Грновић. Зато није чудо што данас не постоји човјек српског рода који бар није чуо за овог човјека – институцију.

КТИТОР ЗАДУЖБИНЕ КУЋЕ ГРНОВИЋА

Живећи на Банији почео је да скупља све што је симболизовало живот Срба. Иконе, кошуље и прегаче, преслице и вретена, гусле и свирале... Неки људи поклонили су слике, неки књиге и створио се прави народни музеј тамо гдје га никад није било. У кући Грновића, у Јасеновчанима, под олујним хрватским небом.

Крајина моја судбина не представља само девет издања његове родољубиве поезије, већ је синтагма која најбоље дефинише ктитора некадашње Задужбине куће Грновића у Јасеновчанима. Мада слави Светог Јована Крститеља, у задужбини крајишких Срба на централно мјесто поставке *Српска слава* представио је икону Светог Николе. Пророчки или не, али управо на празник овог светитеља 1991. године рођена је Република Српска Крајина. Међутим, то је само један од детаља који Мићину судбину везује за Српску Крајину чије је коначно страдање започело у години његовог зачећа.

Његов животни пут омеђен српским сеобама и диобама намијенио му је бројне улоге. Мићо је професор, глумац, редитељ, аниматор, новинар, пјесник, писац и књижевни критичар, сликар, вајар, посланик, министар културе, народни трибун, етнограф, кустос, задужбинар, ерудита и – велики човјек изнад свега.

МИНИСТАР И ТРОСТРУКИ ИЗБЈЕГЛИЦА

У доба политикантских мешетарења, када се медиокритети свих врста грабе за позиције, право је чудо да је један истински умјетник остао записан као први министар културе Републике Српске Крајине. Истина, мандат прве Владе РСК није потрајао ни 80 дана, али за Мићу је то, како каже, била највећа животна почаст.

Ратни вихор је од Мићe направио троструког избјеглицу. Најприје је из Сиска отишао у Книн, потом из Книна у Бели Манастир, а из Белог Манастира у Владимирце.

Када дођете у ово питомо мачванско мјесто, Мићу ћете лако пронаћи. Његов дом је на висини – чардаку највеће стамбене зграде.

Да сте сигурни да сте на правом мјесту увјериће вас стална изложбена поставка његових радова, смјештена у ходнику од степеница до улазних врата. Крштена именима његових родитеља, галерија *Ружа и Перо* је поуздан оријентир да сте на адреси коју сте тражили и да сте пронашли човјека који зна ко је, шта је и одакле је.

У пажљиво поређаној хијерархији са зидова ходника добродошлицу ће вам пожељети најважнији ликови из Мићиног живота (чланови уже и шире породице и његове највеће љубави).

Мада га је стаза „дугог кретања између клања и орања" одвела далеко од вијековног породичног огњишта, Мићо је увелико надградио

ФОТО: Т. ЂОРОВИЋ

мисао старогрчког мудраца која каже „све своје собом носим". Све оно што није могао да понесе, успио је уз помоћ пријатеља, знанаца и незнанаца поново сакупити.

Тако је његов дом постао сигурна кућа за више од 1.000 експоната. Сваки њих има своју причу која свједочи културу и постојање крајишких Срба, истих оних чији се трагови деценијама свјесно затиру са њиховог изворног простора.

ВЈЕЧНОСТ СА КАМЕНОМ ТЕМЕЉЦЕМ РОДНЕ КУЋЕ

У предсобљу поред урамљене карте и грба Републике Српске Крајине налази се и логотип државотворне Српске демократске странке, табла Министарства просвјете РСК, као и урамљени бројеви часописа *Српских новина*, *Српскої гласа*, *Отаџбине*, *Студента*, *Граничара*, *Просвјете*...

Иза врата налази се освештани слијепљени поломљени камен са натписом „богомоља Светог Спаса". Земљиште на коме је било планирано да се изгради ова богомоља Мићо је са породицом поклонио Епархији горњокарловачкој 25. септембра 1994. године када га је и освештао владика Никанор.

– Хрвати су након *Олује* разлупали овај камен, али је захваљујући пријатељима Дробњацима и Грубићу, стигао у Владимирце, гдје смо га спојили – прича Мићо, док камен који се налази тик поред улазних врата остаје као свједок бурне историје, али и као завјет и нада да ће јасеновачка богомоља Вазнесења кад-тад бити подигнута.

Истом приликом Мићо је дошао до камена темељца родне куће.

– Љубим га повремено и желио бих да буде сахрањен са мном. На тај начин имаћу утисак да за вјечна времена бивам у својој родној кући у Крајини.

Тај утисак Мићо има у свом дому јер осим камена у кухињи, као експонат је изложен и прозор са поломљеним окном из родне куће.

Из кухиње се излази на терасу која је са три стране окружила стан и пружа величанствен поглед који пуца према јуначком Церу. У топлим данима, Мићо уз дим свог чувеног *Кента*, загледа се у правцу Баније милујући смокву и лозу које нису само подсјетник на родни крај, већ симболизују нови живот.

У његовом стану путник намјерник помисли да је на некој крајишкој раскрници, јер готово да нема ћошка на коме се не налази аутомобилска регистарска таблица из општина које су биле у саставу Републике Српске Крајине.

НЕДОВРШЕНИ ИКОНОСТАС СВЕТЕ ЛОЗЕ НЕМАЊИЋА

На зидовима дневне собе на којима нема ни милиметра слободног простора смјештен је иконостас – недовршена колекција икона свете лозе Немањића.

– Било је предвиђено да ове иконе буду урађене и смјештене у Скупштини Крајине у Книну. Захваљујући Милану Малинићу, колекција је први пут изложена у јавности у оквиру *Феникс* изложбе Задужбине у Белом Манастиру – са узбуђењем прича Мићо, док показује свечану позивницу која је за ту прилику била исписана руком.

– Није било ни хартије ни машине. Свечаност је одржана на Малу Госпојину 1995. године. Крајина је још увијек егзистирала у Сремско-барањској области. Били смо срећни и вјеровали смо да ћемо повратити остале територије – прича Мићо и додаје да је изложба одржана у гарсоњери која му је одлуком Извршног Савјета општине Бели Манастир на челу са Васом Жигићем додијељена по доласку из Книна.

– Почео сам се поново кућити, добио сам основне комаде намјештаја купљене од Рома. Нашло се новца и за храну. Куповао сам поврће и нешто костију које су коштале динар по килограму. Купујући често кости продавачица ме питала да ли имам пса. Одговорио сам потврдно. Да, двојицу. Себе и оца.

Живот у Белом Манастиру није дуго потрајао. Мићо је на вријеме схватио да ће Ердутски споразум и мирна реинтеграција Сремско-барањске области довести до новог егзодуса Крајишника, што се и десило маја 1997. године.

– Кренуо сам пут Србије и привремено се смјестио у Владимирце. Надао сам се да ће Драган Чичић и Боро Микелић испунити дату ријеч и купити кућу за нову Задужбину, али обећање је остало „лудом радовање" – прича Мићо и објашњава да су му Владимирци били суђени. Дошао је до стана уз помоћ пријатеља Милића од Мачве, Анђе Брдар и многих драгих и незнаних људи.

Владимирци тако посташе крајишка престоница у мајци Србији, а освештавајући Мићин нови дом блаженопочивши владика Милутин назвао га је „цијелом једном државом смјештеном у 30 квадрата".

Кућа Грновића одржала је не само културу, већ и континуитет државности Републике Српске Крајине. У њој су се одржавале и сједнице Владе у прогонству, а захваљујући Мићи Владимирци су почетком 21. вијека постали мјесто сабрања крајинских Срба.

ПУТЕШЕСТВИЈЕ

Међу бројним експонатима издваја се и посљедња одлука Главног Штаба Српске војске Крајине донијета у Книну 4. августа 1995. године у 16.45 којом је издата наредба о евакуацији становништва.

– Према наредби цивилне заштите Републике Српске Крајине сваки грађанин је требао у приправности имати ручну торбу са најосновнијим потрепштинама. Ја сам у торбу ставио рукописе и видео касете и приликом узбуна носио са собом. Тако спаковану торбу сам понио и 5. августа 1995. године не знајући да сам у рукописе и коректурну листу за књигу изабраних пјесама ставио и десетак фотографија што сам открио тек у Јагодњаку у Барањи почетком септембра – присјећа се Мићо.

Управо ова скромна приватна архива била је изузетно значајна да свој богат стваралачки рад Мићо Јелић Грновић заокружи монографијом симболичног назива *Путешествије*. У њој су приказане све фазе његовог живота и дјелатности. Посебна вриједност је објављен *Родослов Грновића* у линијама које се односе на Мићин род.

– Написао сам га још седамдесетих година намјеравајући га уврстити у свој *Роман о Србима* али сам га ипак изоставио са идејом да га засебно одштампам. Услиједио је рат, а *Родослов* је остао у Јасеновчанима у којима је и уништен. По изгнанству схватио сам огроман губитак. Мислио сам да *Родослов* не могу више записати јер мајка је умрла 1993. Срећом, отац је био жив све до 2003, а имао је сјајну меморију, заједно смо успјели деведесет одсто *Родослова* сачинити. Остало је преостало да сазнам од родбине која је расута по цијелом свијету. Сам Господ ми је представника сваког огранка послао „на ноге". Схватио сам, поред тога што сам се обрадовао сваком понаособ што сам га сусрео, да је то Божји знак да морам поново направити *Родослов* да се више никад не изгубимо.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

КРАЈИНСКА ЋЕЛЕ КУЛА

Међу бројним умјетнинама пажњу привлачи уље на платну са потписом Милана Дворнићана на коме су приказани српски барањски сватови, а посебну вриједност има слика Адама Раделића *Банијци пеку ракију* која је избодена ножевима и на којој је урезан усташки симбол *U*. Мићо је изузетно срећан што је остао сачуван *Каталог куће Грновића* из 1989. године

– На насловној страни је први лист из књиге вјенчаних за Јасеновчане који је отворен 1777. године. Овај лист остао је сачуван од спаљене књиге коју су усташе запалиле са Црквом Светог Николе у Меминској 1944. године. Божјом вољом ватра се угасила, па су тако сачувани и црква и овај документ.

Мићо је вајарским умијећем овладао у кипарској радионици Антуна Аугустинчића у Загребу. Под утиском егзодуса направио је скулптуре по узору на главе пронађене у Лепенском виру које представљају документ ишчезле културе и народа са зебњом да би таква судбина могла да задеси крајинске Србе.

– Скулптура *Крајинска Ћеле Кула* у поднаслову носи назив *Породица Остоје крајишког у егзодусу* и *Породица Србљанин са умрлим Милошем у егзодусу крајинских Срба* асоцира на здање у Нишу с том разликом што су на овој скулптури овјековјечени „зазидани" живи крајински Срби. Нема разлике између живих и мртвог Милоша кога они возе собом не би ли пронашли неко мјесто успут да га сахране, али не могу изаћи из загушене колоне.

НАЈСЛОБОДНИЈИ ЧОВЈЕК НА СВИЈЕТУ

Није лако утврдити да ли је Мићо Јелић Грновић први човјек који је увео псовку у литературу, али је сигурно да је први у Југославији, у драмском казалишту Гавела, тумачио лик Адама потпуно обнажен у премијерној представи *Мудрост и љепота Курана и Библије*.

– Адам је тек послије гријеха с јабуком листом смокве покрио оно што нас ствара. На репризи представе на Мајском фестивалу у Театру *ИТД* 1970. у вријеме текста *И би тама* из публике су бацали ножеве на сцену, али сам издржао. У каснијим представама плаћао сам дублера у сценама обнажености изузевши представе у клубу *Лира* на Хвару. Наиме, дублер се ожењио и имао преча посла. Тамо је свој перформанс изводила и чувена Каталин Ладик, такође, обнажена. Била је то прва жена у Југославији која се скидала за разлику од мене који сам се облачио – са осмијехом се присјећа Мићо.

Управо због његове смјелости пјесникиња Весна Парун и редитељ Младен Рутић дефинисали су га као најслободнијег човјека на свијету.

– Српска Крајина је данас највећа држава на свијету. Има нас од Сиднеја до Ванкувера. Био сам којекуда. Ма гдје били, Срби из Крајине причају нашки. Праве банијске кобасице и кулене, играју наша кола, пјевају наше пјесме, и богатији су него што смо били у усташкој држави. Мада расути, данас имамо више дјеце, више вјере и више српске самосвијести – оптимистично закључује живи експонат Задужбине Српске Крајине у Владимирцима.

НАКОН 30 ГОДИНА ОДРЖАНА ЛИТУРГИЈА У ПЕТРИЊСКОЈ ЦРКВИ СВ. СПИРИДОНА

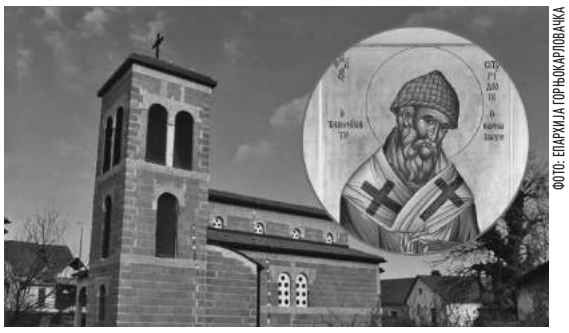

ФОТО: ЕПАРХИЈА ГОРЊОКАРЛОВАЧКА

Након 30 година одржана је литургија у православној Цркви Св. Спиридона Чудотворца у Петрињи која је до сада била више пута рушена и разарана.

Ова црква је грађена крајем 18. вијека, срушиле су је усташе 1941. године, а након дужег чекања на дозволу 1976. подигнута је нова која је срушена одмах на почетку рата 1991. године, а три године касније поново се кренуло у градњу. Радове је прекинула *Олуја*, а већ сграђени зидови су порушени и на мјесту градње направљено паркиралиште. Прије неколико година поновно је почела градња храма који је сада обновљен и стављен под кров захваљујући донацијама АП Војводине, као и самих вјерника, и то упркос потресу и свим другим невољама које су задесиле становнике Баније у протекле двије године. Наравно, и захваљујући залагању и пароха Саше Умићевића који је у обнови цркве окупио велики број вјерника и становништва Баније.

Овом значајном и симболичком догађају, уз бројне вјернике, присуствовали су и потпредсједник Владе РХ Борис Милошевић и предсједник СНВ-а саборски заступник Милорад Пуповац који су нагласили важност овог догађаја, како за православне вјернике петрињског краја којима ће та црква опет бити средишње мјесто молитве, тако и за сам град Петрињу и све његове становнике.

– Ово је велики дан зато што су вјерници предвођени парохом Сашом Умићевићем имали снаге да обнове храм рушен 1941. и 1991. али и зато што је у овом од потреса тешко страдалом мјесту обновљена и католичка црква. Нама су то два добра знака да је дошло вријеме обнове а не рушења, мирења, а не сукобљавања.

СЛАВА СКРАДИНСКОГ ХРАМА

Вјерни народ скрадинског краја окупио се у Цркви Светог Спиридона како би у молитвеном сабрању које је предводио владика Никодим прославио славу овог светог храма. Он је истакао да је Свети Спиридон Чудотворац рођен на острву Кипру, у сиромашној породици и да је читав свој живот провео у молитви.

– Био је ожењен и, након што је жена умрла, он је наставио да помаже сиромашнима и толико се уподобио Господу да га је Он благословио даром чудотворства, исцјељивао је болне, истеривао демоне из опсједнутих, чинио је велика чудеса. Из тог разлога су га изабрали за епископа тримитунског и његове мошти се налазе на острву Крфу, а наши славни преци одлазили су тамо, клањали се његовим моштима и молили га да им буде заступник пред престолом Свевишњега. Многи од њих тамо су се исцијелили и зато су му посветили ову, једну од најљепших цркава, могао бих да кажем, не само у Далмацији, него и на потезу од Трста до Боке Которске. Толико је он био значајан за наше претке да су му посветили, не само овај, већ и стари Храм Светог Спиридона, који ћемо, ако Бог да, ускоро почети да обнављамо. Тако су и нама оставили у аманет да се окупљамо на данашњи дан и молимо Светог Спиридона да буде онај који ће да нас штити и утврђује и који ће у вјечности бити наш заступник пред Господом – поручио је епископ Никодим.Епархија далматинска

ОБНОВЉЕН КРОВОПОКРИВАЧ НА ХРАМУ ПРЕОБРАЖЕЊА ГОСПОДЊЕГ У РУЈЕВЦУ

Благословом епископа горњокарловачког Герасима уз Божју помоћ и помоћ људи добре воље извршена је замјена дотрајалог кровопокривача на Храму Преображења Господњег у Рујевцу.

Радови су финансирани уз помоћ добротвора Драгомира Менићанина, ЦО Свети Сава из Лондона са својим парохијанима, парохијанима парохије дворске и свих људи добре воље. Захваљујемо се свима онима који су нам помогли финансијски у радовима у обнови Храма Преображења Господњег у Рујевцу и свима желимо свако добро од Господа!

ПРОТОНАМЈЕСНИК ЈУГОСЛАВ МАКСИМОВИЋ
ЕПАРХИЈА ГОРЊОКАРЛОВАЧКА

ТРАДИЦИЈА ЦРКВЕ УСПЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ ДУЖА ОД ТРИ ВИЈЕКА

На Кордуну обновљен још један српски храм – у Утињи

ФОТО: С. ДАНЧУО

Средствима бројних приложника из цијелог свијета обновљена је српска црква Велике Госпојине у Утињи на Кордуну. Овај храм претрпио је и мања оштећења на звонику у серији земљотреса који су прије годину дана захватили подручје Кордуна и Баније. Санирање је обављено прије зиме како снијег, мраз, лед и прокишњавања не би направили још већа оштећења.

Према ријечима надлежног пароха Радослава Анђелића завршен је планирани дио спољних радова.

– Купола звоника је обложена бакром, као и истаке у дијелу испод куполе. Поправљени су и офарбани прозори на звонику, постављен је зидни лим на споју кровишта и звоника, као и нови олуци од алуминијумског лима који су спојени на одводне цијеви. Урађена је фасада комплетног храма завршном силиконском зрнастом фасадом. Постављене су бетонске плоче на предулазу храма, а око храма су урађени бетонско-армирни тротоари – наводи парох Анђелић који је и сам са мјештанима учествовао у извођењу дијела радова.

Сви ови радови финансирани су прилозима Епархије горњокарловачке, СПЦО-е Ријека, локалне заједнице у Војнићу и Карловцу као и прилозима парохијана и људи добре воље из Аустралије, Америке, Пуле, Загреба, Утиње и других мјеста.

У Америци су донације за санирање Храма Успења Пресвете Богородице прикупљени на празник Свете Петке коју Кордунаши у Чикагу обиљежавају као своју славу. Организатори су били свештеник Ђуро Крошњар и породице Влајнић, Мркаљ и Данчуо поријеклом из Сјеничака. Поред бројних појединаца новчани прилог је дало и Удружење крајишких Срба *Прело* из Чикага.

У другој фази радова, која ће се, ако буде средстава наставити са љепшим временом на прољеће, биће санирана унутрашња оштећења, а планирано је уређење гроба проте Владимира Ћеранића. Овај свештеник је био 53 године парох у Утињи и сахрањен је поред храма. Прикупљање новца за овај дио радова још увијек траје у Америци, а потенцијални приложници могу се обратити Удружењу крајишких Срба *Прело*.

Прво Богослужење у обновљеном храму, како је најавио протојереј-ставрофор Радослав Анђелић одржаће се на Бадње вече када ће бити организовано налагање и освећење Бадњака. Храм ће бити први пут и освијетљен пошто је у оквиру наведених радова урађен и прикључак на електро-енергетску мрежу.

Српска црква Успења Пресвете Богородице у Утињи саграђена је као дрвена црква 1715. године. На њеном мјесту је узидан храм 1865. године који су запалиле усташе почетком 1942. На мјесту тог храма је 1987. подигнут и освештан садашњи храм.

С. ДАНЧУО

ЗАХВАЉУЈУЋИ ПОМОЋИ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ОБНОВЉЕНО ОБИЉЕЖЈЕ СТРАДАЛИМ ГЛИНСКИМ ЖРТВАМА

РЕКОНСТРУИСАНА СПОМЕН-КОСТУРНИЦА НЕВИНИМ СРПСКИМ ЖРТВАМА У ГЛИНИ

ФОТО: ГЛАС СРПСКЕ

Потомци Глињана окупили су се 17. децембра 2021. године на православном гробљу у Глини гдје је служењем парастоса за око 2.000 њихових предака убијених у усташком покољу у глинској православној цркви 1941. обиљежен завршетак реконструкције Спомен-костурнице.

Ријеч је о значајном историјском споменику који свједочи о злочину над невиним српским жртвама. Спомен-костурница која је подигнута 1951. године, оштећена је у прошлогодишњем разорном земљотресу, а и прије тога била је у лошем стању. Захваљујући помоћи Владе Републике Српске која је издвојила око 13.000 евра, реконструисана је након седам деценија.

Један од потомака Милорад Арлов испричао је да су у страшном покољу убијена четири мушка члана његове породице.

– Звјерство учињено према нашем народу не смије бити заборављено. У том злочину убијени су мој прадјед, дјед и његова двојица браће само зато што су Срби и зато што су вјеровали. Рекао сам на гробљу да је овим звјерством осрамоћен човјек а издан Бог. Све то што је урадила монструозна рука НДХ било је у циљу уништења нашег народа – истакао је Арлов који је уз замјеницу градоначелника Глине Бранку Бакшић Митић и Николу Јануса из Вијећа српске националне мањине у Глини био један од иницијатора обнове Спомен-костурнице. Арлов каже да као човјек осјећа да је на овај начин одужио дуг према својим прецима те да је поносан на то. Захвалио је Влади Српске што је препознала значај Спомен-костурнице која представља неизбрисив доказ страдања српског народа.

Бакшић Митић је за *Глас* казала да су у костурницу премјештени посмртни остаци људи са Баније и Кордуна који су поклани у православној цркви.

– Костурница је била у стању распадања и нико се није сјетио да је обнови, а то је свето мјесто. Три године сам тражила донације за обнову и када сам љетос била у Бањалуци у Влади Српске су казали да ће помоћи – казала је Бакшић Митић.

Из Вијећа српске националне мањине града Глине саопштили су да је реконструкција овог спомен- обиљежја дуг према невиним жртвама.

– Њихове кости су 1951. године пренесене из јама, у које су њихови посмртни остаци побацани након мучења и страшног покоља – саопштено је из Вијећа.

Земљотрес у којем је оштећена ионако оронула Спомен-костурница, био је јачине 6,3 степена Рихтерове скале, са епицентром у Петрињи. Тог 29. децембра прошле године тресла се цијела Хрватска, али и регион.

М. ЛАТИНОВИЋ / ГЛАС СРПСКЕ

СРУШЕНИ СПОМЕНИЦИ НА ГРОБЉУ

На старом православном гробљу у Глини у разорном земљотресу разрушено је на десетине споменика мјештана овог града на Банији.

Срушен је и споменик угледне глинске српске трговачке породице Пелеш, у чијој је кући први пут изведена композиција која ће касније постати химна Хрватске, а коју је компоновао Јосиф Руњанин, крајишки официр у тадашњој аустроугарској војсци.

ВЛАДИКА ГЕРАСИМ ГОВОРИ О СТАЊУ У ЕПАРХИЈИ ГОРЊОКАРЛОВАЧКОЈ

Страдање учврстило вјеру Крајишника

Владика горњокарловачки Герасим (Поповић), епископ једне од територијално највећих, али и најстрадалнијих епархија Српске православне цркве, укључујући и стравичне злочине у Другом свјетском рату, истиче у интервјуу за *Франкфуртске Вести* да православним вјерницима и свештенству СПЦ овог дијела Хрватске никада није било једноставно и лако, али да су та страдања и патња „учврстила православље у крајишком народу, који се и данас бори за свој опстанак".

Само у катастрофалном земљотресу који је децембра прошле године погодио простор Баније, оштећено је или уништено око 9.000 објеката.

Годину дана касније, епископ Герасим на питање да ли се живот полако враћа у овај дио Хрватске објашњава да ће проћи доста времена како би се живот након земљотреса потпуно нормализовао.

– Не губимо наду и вјерујемо да Господ неће оставити свој народ, јер га никада и није оставио и као што псалмописац Давид у својим Псалмима наглашава: „Господ ће дати народу своме снагу, Господ ће благословити народ свој миром." Сви којима су порушени или оштећени домови нужно су збринути и у ту сврху обезбијеђени су им привремени објекти за становање у виду контејнера или монтажних кућа, што је свакако примарна ствар у оваквој ситуацији. Такође, пружена им је и друга врста помоћи у храни, струјним агрегатима, основним кућанским апаратима или нека друга помоћ која им је била неопходна у датом моменту.

ФОТО: Т. БОРОВИЋ

МУЧЕНИШТВО СВЕШТЕНСТВА

● **Мало људи зна да је манастир Гомирје за вријеме Првог свјетског рата био претворен у аустроугарски логор за православне свештенике.**

– У Првом свјетском рату аустријска власт је манастир Гомирје претворила у логор за православне свештенике. Под присмотром су били сви, а они који су се и најмање истицали у свом пастирском раду завршавали су у логору. У периоду од 1915. до 1917. у манастиру је било заточено 39 свештеника. Поред манастира Гомирја и Арадска тврђава у истоименом румунском граду служила је за заточеништво свештенослужитеља, као и личка мјеста: Грачац, Удбина и Госпић. Малтретиран и прогањан је био и сам тадашњи администратор удове Епархије горњокарловачке епископ Иларион Зеремски, који је обилазио и, колико је у његовој моћи било, заузимао се за утамничено свештенство. У овим крајевима никада није било једноставно бити, а тако је и данас, православни вјерник и свештенослужитељ Цркве Божје. Није било једноставно и лако, али та страдања и патња су учврстила православље у крајишком народу, који се и данас бори за свој опстанак под овдашњим небом.

● **Докле се стигло са обновом?**

– Обновљен је мали број објеката, и то у личној режији самих људи чија је имовина оштећена, а нешто уз помоћ Цркве. Подигнути су домови које је зимус у својој првој посјети након избора за поглавара Цркве, обећао помоћи Његова светост патријарх српски Порфирије, а ради се о пет породичних кућа. Град Београд је најавио да ће помоћи обнову 30 породичних кућа у селу Мајске Пољане и у граду Глини, а такође, град Нови Сад се укључио у обнову на петрињском подручју.

● **Каква је ситуација када је ријеч о санацији порушених српских светиња?**

– Ништа знатно се није урадило, како због таквих ситуација које се не могу предвидјети, тако и због саме бирократије која је још у приличној мјери присутна у државним институцијама и која умногоме успорава процес обнове. Урађени су први кораци, а то је процјена штете на објектима. Изузет је једино Храм Светог Спиридона Чудотворца у Петрињи, чија је градња започела прије двије године и у земљотресу ни најмање није оштећен. Његова градња је настављена и благодарећи Богу биће завршен у току идуће године.

● **Управљате територијално највећом епархијом Српске православне цркве у Хрватској. Колико Вам у свему помаже држава Хрватска, а колико Србија?**

– Помоћ од стране Републике Хрватске и Републике Србије је веома мала, а објективно гледајући, она је у складу са бројем вјерника колико их данас живи у границама ове епископије. За обнову једног храма потребни су велики материјални издаци, међутим, у многим нашим селима нема житеља или их има мало. Како не бисмо дошли у ситуацију да храм обновимо, а да у њега нема ко да уђе и узнесе молитве Богу, постављамо себи приоритете за обнову, тако да тамо гдје има православног живља ти храмови ће бити прије обновљени. Но, било како било, у питању су објекти који су од историјске важности и за Цркву и за саму државу и ти објекти не смију бити препуштени зубу времена које вуче ка уништењу и забораву. Многе знамените личности и за Србе и Хрвате изњедрила је ова епархија, ако ни због чега другог, онда управо ради тих личности православни културни споменици ове епархије не смију бити заборављени.

● **Неки од највећих усташких злочина у Другом свјетском рату су се одиграли управо на територији ваше Епархије. Гријешимо ли у констатацији да код Срба култура сјећања готово да и не постоји?**

– Не бих се сложио с тим да се ми Срби не сјећамо својих страдалника у ратовима или прогањаних и страдалих у репресијама државних апарата, као што су Аустроугарска и комунистичка Југославија. Ако такав однос према историји и постоји, он се може и мора промијенити. Све зависи од људи који треба да буду покретачи тих промјена, а свакако и од нас самих у којима се треба догодити сопствено преумљење поретка и окренемо се вјери у Бога. Али, не смијемо заборавити да је Србима у комунистичкој Југославији дуго година било забрањено да помињу страдање својих сународника у Јадовну. Тако се Јадовно помиње први пут крајем '50-их година. Нама Србима можда недостаје ажурност код пописивања и биљежења података, док су они били свјежији у нашем сјећању, а који се односе на бројке и имена страдалих у ратовима, као што то постоји код других народа на примјер Јевреја, али нам је и то било брањено под изговором братства и јединства, а све са циљем да се такви злочини заташкају. Исто тако, памтимо и сјећамо се свих прогањаних и убијених за вјеру православну у Аустроугарској монархији.

● **Срби у Хрватској и даље имају проблеме приликом обиљежавања не само тих историјских догађаја, већ и вјерских празника. Каква је ситуација у вашој епархији?**

– Већина проблема се односи на обиљежавање историјских догађаја као што су сјећање на јадовинске, жртве логора Слана и Метајна на острву Пагу, жртве покоља у Глинској цркви, сјећање на историјски догађај подизања устанка у Србу, а свакако ту спада и обиљежавање сјећања на вељунске жртве.

● **Многи се плаше да ће овај попис показати да су Срби у Хрватској сведени на „око и мање од три одсто". Плашите ли се такве могућности?**

– Сваки прошли и сваки наредни попис показали су и наставиће показивати да нас је све мање у Хрватској. Биологија и природни процеси чине своје. Већином старија популација се и вратила на своја огњишта, нешто млађих људи што се вратило и који нису остварили своје право на запослење, они су се вратили натраг у Србију или су отишли у неку од европских земаља.

● **Ваша епархија је у демографском смислу највише страдала током посљедњих ратних сукоба. Већина становништва је сада широм дијаспоре. Долазе ли, помажу ли завичај?**

– У складу са својим могућностима ангажовали су се и на одређен начин помажу свој завичај, било да се ради о обнови својих домова, гдје су рођени или да помогну своје блиске сроднике да опстану на својим огњиштима. Такође, ангажовани су и ради су да обнове своје светиње у мјестима гдје су рођени, на чему им је наша света Црква неизмјерно захвална, а и ја као овдашњи архијереј. С поносом могу истаћи да има значајан број храмова чију су обнову или изградњу помогли наши вјерни Срби расути широм свијета. Користим ову прилику да се захвалим нашим сународницима у Републици Србији, Републици Српској, широм дијаспоре и свим оним људима који су на било који начин помогли пострадале у прошлогодишњем разорном земљотресу. Овај свијет постоји и постојаће док доброте и милосрђа буде било.

● **Мало је познато да се ваша епархија простире и у Словенији, на простору Беле Крајине.**

– Данас је у тим крајевима мало нашег народа, Мариндол и заселак Милићи налазе се у саставу Епархије горњокарловачке. Људи из тих крајева већином живе у Љубљани или неком другом граду у Словенији. Сабиру се и долазе у своје мјесто о храмовним славама или неком другом свечаном пригодом. До ове епидемије сам одлазио чешће у Белу Крајину, стога, молим се Господу да ова болест у скорије вријеме престане како бисмо опет могли отићи и окупити наше људе око светиња.

● **Покретач сте издавачке дјелатности Епархије горњокарловачке, оснивач сте Издавачке куће *Мартириа*. Истовремено, Епархија горњокарловачка из године у годину запажена је на Сајму књига у Београду. Прије четири године издали сте Шематизам Епархије горњокарловачке који није изашао више од једног вијека, шта имате ново од издања у понуди?**

– Богу хвала за такву могућност да можемо штампати нове књиге и тако доприносити бољем и успјешнијем дјеловању и мисионарском раду нашег свештенства, а такође и доприносити обогаћивању издавачког фонда наше Свете цркве. У неком претходном периоду смо били фокусирани на издавање публикација светоотачке тематике и публикација које су користиле студентима на Богословском факултету. У претходних пет година више смо се посветили историјским догађајима и личностима из наше епархије о којима је до сада било мало или нимало писаног трага, а који су и те како важни за живот Цркве и за наш даљи опстанак на овим просторима. У плану је и издавање едиције која би заокружила приказ двадесетог вијека у Епархији горњокарловачкој, а у којој бисмо се базирали на архијереје Епископије горњокарловачке у двадесетом вијеку, њихов живот, рад и прилике у којима се наше свештенство и вјерни народ налазио у тим временима. У наредном периоду изаћи ће књига ђакона Будимира Кокотовића *Боже мој у Тебе се уздам* – Свети свештеномученик Сава сремски и карловачки. Исто тако припремамо и издање *Лексикон Срба рођених у Епархији горњокарловачкој*. Оба та издања као и већину досадашњих помогло је Министарство правде Републике Србије – Управа за сарадњу са црквама и вјерским заједницама и Епархија горњокарловачка својим средствима.

● **Хиротонисао Вас је патријарх Павле, у присуству бројних владика међу којима је био и митрополит Амфилохије. Ријеч је о два горостаса СПЦ. Како их памтите?**

– Дужност нам је и обавеза да се сјећамо наших претпостављених и старјешина, као што то и апостол Павле напомиње у завршним поукама Посланице Јеврејима. Мени је част да сам дијелом овоземаљског битисања био савременик таквих светих људи, а још већа ми је част да су такви угледни јерарси положили своје руке на моју главу и узвели ме у достојанство епископа. Дивно је било слушати поуке, па и у неким моментима духовите шале, из уста патријарха Павла, митрополита Амфилохија, владике Атанасија и владике Милутина. Сјећам их се и Богу се молим за покој њихових душа и душа других наших архијереја, митрополита Николаја, митрополита Јована, епископа жичког Хризостома, који су били велики људи, а данас су молитвеници наши пред престолом Свевишњега. Нека их Господ упокоји и настани тамо гдје праведни обитавају.

● **Нажалост, много је цркава и манастира који чекају обнову још од Другог свјетског рата. Ви сте започели ту обнову. Колико још има посла?**

– Заиста, много је храмова који су порушени или оштећени још од времена Другог свјетског рата, а нама су дани у залог да их ми подижемо и обнављамо и будућим генерацијама оставимо у насљедство. Када би у нашој епископији било више људи, вјерног народа Божјег, Господ би се постарао да и ти храмови буду обновљени и подигнути. Ипак, како је мало православних житеља то и ми уз помоћ Божју подижемо и обнављамо оне храмове гдје постоји гаранција да они неће бити празни након обнове.

ЂОРЂЕ БАРОВИЋ; ФРАНКФУРТСКЕ ВЕСТИ

ПРИЈЕДЛОЗИ ЗА КАНОНИЗАЦИЈУ

Протекле године смо Комисији за канонизацију Светог архијерејског сабора, поднијели приједлог за проучавање живота и дјела неколико пострадалих свештенослужитеља са подручја Епископије горњокарловачке и то оних који су прогањани, утамничени или убијени ради тога што су чврсто стајали на бранику вјере православне, против унијаћења. Ти богољубиви чувари вјере православне су епископ горњокарловачки и плашчански Данило Јакшић, игуман гомирски Симеон Нијемчевић са седморицом братије из манастира, као и свештеници Теодор и Марко и ђакон Јанко Прушчевић, који су отровани или у тамници убијени бранећи своју вјеру и народ од унијаћења на Жумберку – открива епископ горњокарловачки Герасим.

КО СУ ЧЛАНОВИ ОДБОРА ЗА РЈЕШАВАЊЕ СТАМБЕНОГ ПИТАЊА ПРОГНАНИХ СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ И ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ?

● ДРАГИЦА БАБИЋ – ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА
Рођена 12. 4. 1967. године у Сиску, Република Хрватска. Живјела у селу Стражбеница, општина Петриња до рата 1991. године. Прогнана у *Олуји* 1995. године. Завршила Факултет политичких наука. По занимању дипломирани социјални радник. Прије рата радила на Радио Петрињи као спикер водитељ. Тренуто ради као продавац. Живи у Београду као подстанар. Два пута конкурисала за стан у Београду и оба пута била испод црте.

● ИРЕНА АЏИЋ
Рођена 22. 11. 1982. године у Сарајеву, Босна и Херцеговина. Прогнана са породицом из Сарајева почетком рата. Од 1992. живи у Београду гдје је похађала основну школу, Пету београдску гимназију и Филолошки факултет на коме је 2009. године завршила основне академске студије и стекла звање професор енглеског језика и књижевности. На истом факултету је 2010. године одбранила магистарски рад на тему из америчке књижевности. Већ више од 10 година ради у струци бавећи се професорским и преводилачким радом. Живи у Београду као подстанар. Конкурисала за стан у Београду и остала испод црте.

● ДИАНА КЛАПАРЕВИЋ
Рођена 28. 2. 1984. године у Бихаћу. Живјела у личком мјесту Срб (сада Република Хрватска) до 1995. године када је прогнана са породицом и читавим народом у *Олуји*. Завршила Природно – математички факултет у Новом Саду, смјер медицинска физика. Од 2014. године запослена на Институту за онкологију и радиологију Србије у Београду. Удата и мајка двоје дјеце. Живи као подстанар. Конкурисала два пута за стан у Београду, али без успјеха.

● СЛАЂАНА ВУЈАКЛИЈА
Рођена 22. 10. 1970. године у Вировитици. Основну и средњу школу је завршила у Подравској Слатини. Прогнана је августа 1991. године из Подравске Слатине. Са породицом је дошла у Нови Сад гдје и сада живи. Ради као радник у монтажи. Живи као подстанар. Конкурисала за стан у Новом Саду, али је остала испод црте.

● ДУШАНКА МАЋЕШИЋ
Рођена 22. 8. 1982. године у Карловцу. Живјела са породицом у селу Трупињак, општина Крњак. Прогнана са породицом 1995. године у *Олуји*. Завршила средњу медицинску школу за козметичара у Новом Саду. Ради као козметичар. Самохрани родитељ. Живи са двоје дјеце као подстанар. Досад није конкурисала за рјешавање стамбеног питања.

● ДУШАН (ИЛИЈА) ПИЛИПОВИЋ
Рођен 20. 3. 1956. године у Бихаћу, Босна и Херцеговина. Ожењен супругом Милицом, родом из Затона код Обровца. Имају ћерку Милијану. До прогона почетком августа 1995. године живио у селу Калати, мјесна заједница Кулен Вакуф, општина Бихаћ. Завршио средњу саобраћајну техничку школу – смјер друмски саобраћај у Сарајеву. Прије рата радио у струци у привреди. За вријеме рата обављао командне дужности у ЈНА до 19. маја 1992. године, потом у војсци Републике Српске и војсци Републике Српске Крајине у укупном трајању од 4 године и 4 мјесеца. Све вријеме налазио се на првим борбеним линијама одбране отаџбине. Од 1996. године до марта ове године поново радио посао у својој струци. Од априла у пензији. Живи у Београду. Подстанари од 1995. године до данас. Од 2013. године подносили молбу за стамбено збрињавање на конкурс Комесаријата и Града Београда. При свакој додјели станова били испод црте.

● НЕБОЈША БЕРИЋ
Рођен 19. 4. 1972. године у Њемачкој. Основну школу завршио у селу Вариводе, а средњу електротехничку школу у Книну. Прогнан у *Олуји* 1995. године. Факултет техничких наука, одсјек електротехника, завршио у Новом Саду. Тренутно запослен у Средњој техничкој школи у Сомбору, на мјесту професора електрогрупе предмета. Ожењен, отац двоје дјеце. Живи као подстанар у Сомбору. Досад није конкурисао за рјешавање стамбеног питања.

● ТАЊА ВУЧКОВИЋ
Рођена 28. 9. 1991. године у Карловцу, Република Хрватска. Са родитељима прогнана у Суботицу 1993. године гдје је стекла основно и средње образовање. Студирала енглистику на Филолошком факултету у Београду гдје је 2016. године стекла звање мастер професора енглеског језика и књижевности. Тренутно запослена као професор енглеског језика у гимназији. Више од 10 година живи као подстанар у Београду. Досад није конкурисала за рјешавање стамбеног питања.

● ДАВОР ДЕВРЊА
Рођен 16. 12. 1979. године у Книну гдје је завршио основну школу и прву годину средње школе. Са породицом је прогнан у злочиначкој акцији *Олуја* 1995. године, из села Отон, поред Книна. При доласку у Србију наставио је школовање у Електротехничкој школи *Никола Тесла* у Београду. Након средње школе наставља са високим образовањем и стиче звање специјалиста струковни инжењер машинства. Запослен је у Београдском водоводу и канализацији. Живи као подстанар.

АНКЕТА ОДБОРА ЗА РЈЕШАВАЊЕ СТАМБЕНОГ ПИТАЊА ПРОГНАНИХ СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ И ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ

Упитник попунило 8.411 прогнаничких породица

Одбор за рјешавање стамбеног питања прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ покренуо је 1. новембра 2021. године акцију анкетирања прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које су подстанари или живе у недовршеним објектима или у трошним кућама.

Попуњавање анкетног упитника електронским путем трајало је 45 дана тј. до 15. децембра 2021. године.

Одбор је, у складу са обећањем, урадио анализу резултата анкете. Анкетни упитник попунило је 8.411 прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које су подстанари или живе у недовршеним објектима или у трошним кућама (24.044 лица).

Наведена бројка јасно потврђује да је акција била веома успјешна и да су очекивања ове категорије нашег народа велика у смислу праведног и трајног рјешавања њиховог стамбеног питања.

Одбор је 20. децембра упутио писма предсједнику Републике Србије Александру Вучићу и предсједници Владе Републике Србије Ани Брнабић са молбом да се одржи састанак у циљу праведног и трајног рјешавања стамбеног питања прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ.

Писмо са молбом за састанак упућено је и народном посланику Миодрагу Линти који се годинама активно бори за рјешавање стамбеног и бројних других проблема прогнаних Срба.

ПИСМО ПРЕДСЈЕДНИКУ СРБИЈЕ АЛЕКСАНДРУ ВУЧИЋУ

Поштовани господине Предсједниче,

Обраћамо Вам се захтјевом да држава испуни своје обећање из 2012. године и трајно ријеши стамбено питање прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ. Према незваничним процјенама у Србији живи више од 12.000 прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које су и даље подстанари или живе у недовршеним објектима и трошним кућама. Подсјећамо Вас да је Србија 2012. године започела реализацију Регионалног стамбеног програма чији је циљ био да се у наредних пет година ријеши стамбено питање свих прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ. Регионални стамбени програм је финансиран донаторским средствима, а његови највећи донатори су Европска унија уз велики број појединачних земаља донатора. Фондом Програма управља Банка за развој Савјета Европе. Програм у Србији реализују Комесаријат за избјеглице и миграције и Јединица за управљање пројектима (ЈУП) при Влади Србије у сарадњи са локалним самоуправама.

Посебно истичемо да је у Бечу јуна 2011. године објављен заједнички пројекат Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Црне Горе и Републике Србије. Заједнички пројекат четири државе је био вриједан укупно 584 милиона евра. Србија се у свом пројекту руководила подацима из Анализе стања и потреба избјеглих и прогнаних лица из 2008. године и подацима из Анкете о бившим носиоцима станарског права па је затражила 302 милиона евра за рјешавање стамбених потреба за 16.780 прогнаничких породица (око 45.000 лица). Такође је договорено да ће на донаторској конференцији бити представљене и стамбене потребе прогнаничких породица које нису укључене у регионални пројекат односно које нису биле обухваћене Анализом стања и потреба. Донаторска конференција је одржана априла 2012. године у Сарајеву. До тада је прикупљено 300 милиона евра за рјешавање проблема избјеглих и прогнаних лица у четири државе. На конференцији је договорено да се настави са прикупљањем преосталих средстава и да Регионални стамбени програм буде завршен током сљедећих пет година. Нажалост, Србија није испунила обећање да ће у року од пет година, односно у периоду од 2012. до 2017. године, ријешити стамбено питање скоро 17.000 евидентираних прогнаничких породица, као и више од 3.000 прогнаничких породица које се нису пријавиле код Комесаријата за избјеглице и миграције да су подстанари из разлога јер нису биле информисане о акцији анкетирања.

Нажалост, Регионални стамбени програм се у претходном периоду реализовао недопустиво споро и у великој мјери неквалитетно. Србија није у одређеном временском року припремила пројекте за Банку за развој Савјета Европе. Из тог разлога за Србију је одређено да добије свега 134 милиона евра донаторских средстава или око 45 посто од 302 милиона евра колико је Србија затражила за рјешавање стамбеног питања прогнаничких породица. Поред тога, Србија се обавезала да ће учествовати са 30 милиона евра сопствених средстава за уређивање грађевинског земљишта. Прогнаничке породице су посебно огорчене и незадовољне изјавом Комесаријата за избјеглице и миграције да ће кроз Регионални стамбени програм бити ријешено свега око 7.500 прогнаничких породица. То значи да ће више од 12.000 прогнаничких породица остати стамбено неријешено што је апсолутно неприхватљиво. Стојимо чврсто на становишту да Влада треба да испуни своје обећање и ријеши стамбено питање свих прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ.

Због горе наведеног разлога група прогнаних лица, који су подстанари, одлучила је да оснује Одбор за рјешавање стамбеног питања прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ (у даљем тексту: Одбор) с циљем да подстакне Владу да настави Регионални стамбени програм и да се коначно ријеши кључно питање интеграције највећих жртава рата на простору бивше Југославије. Одбор је покренуо акцију анкетирања прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које су подстанари или живе у недовршеним објектима или у трошним кућама. Попуњавање анкетног упитника електронским путем је трајало 45 дана тј. од 1. новембра до 15. децембра 2021. године.

Желимо да Вас упознамо да је анкетни упитник попунило 8.411 прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које су подстанари или живе у недовршеним објектима или у трошним кућама. Наведена бројка јасно потврђује да је наша акција била веома успјешна и да су очекивања наведене категорије нашег народа велика у смислу рјешавања њиховог стамбеног питања.

Желимо да Вас замолимо да примите делегацију нашег Одбора на састанак у што краћем временском року. Сви дубоко вјерујемо да ћете затражити од Владе да донесе одлуку да се настави Регионални стамбени програм и обрати Европској унији за помоћ као и 2012. године. То конкретно значи изградњу станова, додјелу пакета грађевинског материјала, куповину монтажних кућа и сеоских имања док се стамбено не ријеши и посљедња прогнаничка породица из Хрватске и Федерације БиХ.

Дописе са молбом за пријем делегације нашег Одбора упутили смо предсједници Владе Републике Србије Ани Брнабић и народном посланику Миодрагу Линти који се годинама активно бори за рјешавање стамбеног и бројних других проблема прогнаних Срба.

С поштовањем,

ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ДРАГИЦА БАБИЋ

ЛИНТА ПРИМИО У СКУПШТИНУ СРБИЈЕ ЧЛАНОВЕ ОДБОРА ЗА РЈЕШАВАЊЕ СТАМБЕНОГ ПИТАЊА ПРОГНАНИХ СРБА

Да држава ријеши стамбено питање прогнаних Срба

Два дана по пријему писма народни посланик Миодраг Линта разговарао је 22. децембра 2021. године са члановима Одбора за рјешавање стамбеног питања прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ на челу са предсједницом Драгицом Бабић. На састанку су, осим ње, били присутни чланови Одбора: Диана Клапаревић, Ирена Аџић, Слађана Вујаклија, Тања Вучковић, Душанка Маћешић, Душан Пилиповић и Давор Деврња. Члан Одбора Небојша Берић није присуствовао састанку због обавеза на послу.

Након састанка у обраћању медијима Линта је рекао да је Влада покренула Регионални стамбени програм 2012. године чији је циљ био да се у наредних пет година ријеши стамбено питање прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ.

– Нажалост, програм се спроводи недопустиво споро, аљкаво и неажурно. Недавно је Комесаријат за избјеглице и миграције објавио изјаву из које произлази да ће послије завршетка Регионалног стамбеног програма 2022. године остати стамбено неријешено више од 12.000 прогнаничких породица што је апсолутно недопустиво.

» Душан Пилиповић, Душанка Маћешић, Ирена Аџић, Драгица Бабић, Миодраг Линта, Диана Клапаревић, Слађана Вујаклија, Тања Вучковић и Давор Деврња

Због тога је Линта у скупштинску процедуру поднио Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о правима избјеглица чији је циљ да Скупштина његовим усвајањем обавеже Владу да настави Регионални стамбени програм и ријеши стамбено питање прогнаних Срба.

– Потребно је ријешити питање откупа по повољним условима за прогнаничке породице чији су станови саграђени у претходном периоду, као и низ других проблема у процесу интеграције – рекао је Линта и додао да ће наставити борбу док се не ријеши ово важно питање.

Драгица Бабић је рекла да Одбор чини група незадовољних грађана подстанара због спорог спровођења Регионалног стамбеног програма који је требало да се заврши још 2017. године. Наиме, до тада је Влада имала обавезу да ријеши стамбено питање прогнаних Срба. Она је казала да су због тога покренули акцију у којој је попуњено 8.411 анкетних упитника од стране прогнаничких породица.

– Одбор је послао писма предсједнику Вучићу и предсједници Владе Ани Брнабић с молбом за састанак у што краћем временском року. Кључни захтјев јесте да држава испуни своје обећање из 2012. године и трајно ријеши стамбено питање прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ – поручила је Бабићева.

ОДБИЈЕН АПЕЛ НАЈСТАРИЈЕ НАРОДНЕ ПОСЛАНИЦЕ И ПРЕЖИВЈЕЛОГ ЛОГОРАША ЈАСЕНОВЦА

Тишма: Немојмо по други пут да убијамо жртве одбијањем Резолуције о осуди геноцида у Независној Држави Хрватској!

- **Смиља Тишма (92) је најстарији народни посланик у Скупштини Србије. Као дијете је преживјела страхоте Јасеновца, а на 80. годишњицу од страдања српског народа у геноцидној НДХ поднијела је 23. децембра 2021. године Приједлог резолуције о усташком геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у Другом свјетском рату од 1941. до 1945**
- **Њен говор, који је уједно и потресно свједочанство, преносимо у цјелини**

Ја сам Смиља Тишма, преживјело дијете логораш Јасеновца, оснивач Удружења логораша Јасеновца, најстарији посланик овог сазива Народне скупштине Републике Србије.

Молим предсједавајућег за допуну Дневног реда тачком коју смо сачекали и чекали 80 година, а то је: Приједлог резолуције о усташком геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у Другом свјетском рату од 1941. до 1945.

Имам морално право да кажем да је доношењем Декларације о злочину у Сребреници 2011. године српски народ, указом поштовања према свим другим жртвама, осим према својима – јер 80 година ниједно српско руководство није успјело да осуди, покрене питање извршеног геноцида НДХ над Србима, Јеврејима и Ромима. Колико пута је требало да се покрене питање о Резолуцији о Сребреници да би се донијела Резолуција о геноциду у Јасеновцу, Јадовну, Копривници, Даници, Сиску и широм НДХ. У НДХ је било 83 логора у којима је вршен покољ и убијање српског народа, и осталих људи који су вољели Југославију. У НДХ брутално је убијено 74 хиљаде дјеце, то је геноцид. А само у Јасеновцу заклано и брутално уморено цијанидом и изморено глађу 20 хиљада дјеце, то је геноцид.

Била сам само дијете, и била сам логораш само зато што сам Српкиња, и ја и цијела моја фамилија је била по логорима – убијена, уништена, и то је геноцид. Од 1941. до 1945. страдало је око милион људи, жена и дјеце само зато што су били Срби, то је геноцид. Браћа Јевреји су питање броја страдалих успјели да среде и да код међународних власти и својих сународника прикажу своје стање страдања, а ми Срби то нисмо успјели да докажемо до данас.

Предсједник Хрватске Милановић недавно рече да Јасеновац и Сребреница нису исто и да би онда требало сачинити нови назив за геноцид – а ја колико знам као правник – све ово што је хрватска држава радила према Србима, Јеврејима и Ромима то је прави геноцид! Само Срби нису у стању да донесу Резолуцију и осуде геноцид над својим народом.

Данас носим бец на којем пише „80 година од геноцида у НДХ". Требало је до данас много више да урадимо, а нисмо. Зар треба да молимо да се осуди геноцид над геноцидима у 20. вијеку над сопственим народом? Треба да се стидимо сјени јасеновачких жртава и мученика, гласајте по својој савјести за допуну Дневног реда да бисмо могли усвојити Резолуцију и извршити тај морални и историјски чин за страдале жртве у нашем народу. Јер Срби никада нису били у својој историји геноцидни, били су спремни да се боре за права и судбину других народа, да дају сопствене жртве за друге народе…

Треба да чинимо све у том циљу због своје дјеце и будућности на Балкану, јер брутално су убијана дјеца у Јасеновцу и НДХ, и то је прави геноцид. Кад хоћеш да убијеш читав народ, убиј мајку и дијете!

Како сам дуже вријеме провела кроз логоре са двије сестре и братом, оца су ликвидирали већ у априлу, послије 10 дана настанка НДХ, а нас са мајком и осталим Србима Западне Славоније су два пута тјерали у логор. Гледала сам како усташе пеку, черече – ово је грозно, али је истина – сијеку главу, ломе главу дјетету у логору у Сиску… Видјела сам како је један усташа једном малишану, мали дечкић, главу откинуо и бацио, а мајци дијете које је дојила бацио на другу страну. Ја сам својим очима гледала.

Дозволите да се захвалим свима који су подржали јасеновачке великомученике, који су убијани на 57 начина и над којима је извршен геноцид. А и ми преживјели логораши морамо пробити громогласну тишину и ћутање у Скупштини, па би одговорност за чин неусвајања ове Резолуције сносила Скупштина Србије – ако се не заузме за интересе свог народа и земље. Народ који нема историју, историјско памћење и снагу да осуди геноцид – осуђен је да му се страдање понови.

Ово није хрватски Сабор који не признаје геноцид у НДХ, ово је српски Парламент и у том смислу је дужност овог Парламента да се постави према свом народу на одговарајући начин. Настојмо да по други пут не убијемо жртве одбијањем Резолуције о осуди геноцида који је над њима извршен. Немојмо да изневјеримо очекивања прогнаника *Олуја* и *Бљеска*, и српске дијаспоре широм свијета, али и Јевреја и Рома који су такође били жртве. Све можемо да опростимо и заборавимо, али дјецу не можемо!

У име српског народа, и свих жртава НДХ, дозволите предсједавајући да вам уручим мој лични примјерак Резолуције, јер овај чин је посљедњи пробој логораша Јасеновца, да се никад не заборави! Страшан смо геноцид доживјели током Другог свјетског рата, а посебно српски народ.

БЕЗ ПОДРШКЕ СКУПШТИНЕ

Приликом гласања у Скупштини Србије од 250, било је присутно 143 народних посланика. За приједлог Смиље Тишме гласало је 30 посланика, док 113 није гласало. Скупштина Србије овај Приједлог није прихватила.

УСТАШКЕ ЖРТВЕ СУ ПЛУТАЛЕ САВОМ

Београђанка која је 1943. као петнаестогодишњакиња присуствовала вађењу тијела српских страдалника из НДХ из престоничких ријека, свједочила је о овим потресним догађајима.

Тог љета 1943. године, у јеку окупације Београда, Душанка Поповић је имала петнаест година. Због полицијског часа који је ноћу био на снази, она и њени вршњаци су дневне сате користили да се друже напољу. Душанка, која је тада живјела у Улици Страхињића бана на Дорћолу, спустила се до Куле Небојша на доњем граду Београдске тврђаве. Тамо, код бедема, окупљала су се дјеца свих узраста. Свима њима, пажњу је тог дана привукао језив призор стотињак метара даље, код ушћа Саве у Дунав. На том мјесту, аласи су чакљама вадили тијела из ријеке, која су људи у чудним униформама на обали поливали кречом.

– Био је то ужасан призор. Нас неколико дјеце смо се одмах сакрили иза бедема, како нас нико не би примијетио. Тако скривени, могли смо да видимо како људи у униформама преносе на носилима лешеве који су до Београда плутали Савом – каже Душанка.

Ова Београђанка, која данас има 92 године, и даље памти тај језиви догађај који је описала репортерима *Политике*. Подстакнута недавном полемиком у нашем листу, одлучила је да с нашим читаоцима подијели своје сјећање. Она је посвједочила да су из ријеке извађена тијела Срба усмрћених у НДХ, које су усташе бацале у Саву.

– То су потврдили и рибари који су их извлачили. Данима потом, Дорћол и цио Београд су говорили о томе – каже наша саговорница.

Испоставило се, такође, да су „људи у чудним униформама" заправо били ражаловани италијански војници, који нису носили опасаче нити оружје. Будући да је септембра 1943. године фашистичка Италија капитулирала и сврстала се

» Аласи су чакљама вадили тијела испод Небојшине куле

на страну Савезника, то су по свој прилици били ратни заробљеници који су се у тренутку капитулације затекли на територији окупиране Југославије. Неке од њих, Нијемци су заточили у логору на Сајмишту, користећи их потом за овакве „послове". Према ријечима наше саговорнице, италијански заробљеници су тог дана били ангажовани да лешеве пренесу до Капије Карла Шестог, неколико стотина метара даље од обале, и тамо их покопају. Управо ка тој капији, подигнутој у 18. вијеку, упутили су се и репортери *Политике* да би сликали локацију на којој су, према Душанкином свједочењу, страдалници сахрањени.

– Било је то веома потресно. Само дођу до рупе, искрену она носила и тијела падају у раку, једно на друго. Тада смо се ми дјеца уплашили и побјегли – каже наша саговорница, док прилазимо Капији Карла Шестог. Тамо затичемо омању травнату површину, опасану са два онижа бедема, без икаквог обиљежја. Ту је само туристички знак који обавјештава посјетиоце да се налазе на Доњем граду Београдске тврђаве. Док фотографишемо, Душанка закључује: „Ако ништа друго, нека неко од надлежних испита и потврди да ли су ту посмртни остаци, па нека се бар постави спомен-плоча. Жртве су макар то заслужиле."

ДИМИТРИЈЕ БУКВИЋ / ПОЛИТИКА

БЈЕКСТВО НА КОЗАРУ

Једне вечери, кад је мрак прекрио дубичка брда, почетком маја 1942. године, долази у нашу кућу Хрват Ивица Анић из Доњана (доњи дио Дубице у односу на ток ријеке Уне). Наш отац Стеван и Ивица су исто годиште (1904), ишли су заједно у школу, кућни су пријатељи, имају најплодније оранице у Црнцу у непосредном комшилуку поред ријеке Уне, посјећују један другог у дане црквених празника. Ивица долази оцу и на крсну славу Михољдан. Сусрећу се те вечери два пријатеља чије пријатељство траје годинама. Ивица каже оцу да се припрема велика усташка хајка на Србе у Дубици и да ће највјероватније бити протјерани у логоре Јасеновац и Стару Градишку. Преко Уне у Козари партизански одред је већ створио слободну територију и можда би било паметно превести цијелу породицу.

Договоре се да те ноћи отац упрегне у запрежна кола два снажна вола, убаци доста хране и с мајком Софијом Соком (1902), старијим братом Митром (1924), старијом сестром Душанком (1932), млађом сестром Маријом Маром (1940) и са мном (1936) крене ка Уни, пет–шест километара низводно од Дубице. Ивица ће обезбиједити чамце који ће нас превести на босанску страну Уне. У рану зору стигли смо на лијеву обалу ријеке. Прелазак преко ријеке за мене је био врло узбудљив. Отац с веслом сједи на једном крају чамца, на другом крају сједим ја, брат Митар у средини, држи оба вола уз бокове чамца и та композиција прелази преко ријеке, у рану зору, кад се сунце тек назире на обзорју. Другим чамцем превезене су мајка и сестре, као и све остало што је могло стати у запрежна кола. Кола су растављена на дијелове и чамцем превезена преко ријеке. Касно у ноћ стигли смо у козарачко село Војскова које је било на слободној партизанској територији.

Касније смо због приближавања усташко-њемачке војске били приморани да се премјестимо дубоко у Козару, у један избјеглички збијег. Тако сам са својом породицом „упловио у свјетску револуцију" против фашизма. Као што је Ивица предвидио, мјесец дана послије нашег одласка на слободну партизанску територију на Козару, 30. маја 1942. године, усташе су све Србе православце из Дубице и Церовљана отјерале у усташке логоре Јасеновац и Стару Градишку. На захтјев Нијемаца (генерал Штал и помоћник капетан Курт Валдхајм) млађи и снажнији мушкарци и жене интернирани су у Њемачку на присилан рад, а остале – жене, дјецу, старије и болесне, као и труднице – побили су на веома свиреп начин.

За вријеме НДХ (1941–1945) усташе су послале у смрт 1.700 Срба православаца свих узраста и оба пола у малој дубичкој општини смјештеној у „Банијском трокуту". Готово сва српска дјеца су побијена. Ја сам, уз неколико српске дјеце, успио да се провучем између Сциле и Харибде. Вјероватно су богови хтјели да неко напише овај текст.

ПРОФ. ДР СЛОБОДАН ЧИКАРИЋ
УНИВЕРЗИТЕТСКИ ПРОФЕСОР У ПЕНЗИЈИ

ФИЛМ *СВЈЕДОК* – СРПСКО СТРАДАЊЕ КРОЗ ПРИЗМУ ЗОРАНА СТАНКОВИЋА

Поента историјско-биографског филма *Свједок*, који се снима, јесте географско обједињавање српског страдања кроз биографску призму професора и специјалисте судске медицине Зорана Станковића, рекао је режисер и сценариста филма Денис Бојић.

Он је изјавио да филм историјски прати биографски, односно ратни пут, Станковића на територији БиХ и Републике Српске, те да се у филму базирају на пет општина – Мркоњић Граду, Зворнику, Кравицама, Броду и Шековићима.

– То су мјеста која можда на нивоу чињеница, симболике показују размјере српског страдања и на тај начин желимо да први пут географски објединимо српско страдање, да покажемо чињенично размјеру страдања и упутимо једну историјску поруку – да се то никад не понови – навео је Бојић.

Истакао је да је филм важан из више аспеката, да се нада да ће оставити траг у српској историји, исправити неке историјске неправде и бити наук покољењима која долазе.

Бојић је подсјетио да на овом пројекту раде више година и да је професор Станковић умро неколико дана прије почетка самог снимања.

– Филм је један одраз захвалности човјеку који је у најтежим ратним тренуцима давао читавог себе да би породице којима је неко погинуо или којима је неко убијен на најстрашнији могући начин успјеле да достојно сахране свог најближег – рекао је Бојић и изразио увјерење да ће у току 2022. године бити завршено снимање филма и да ће кренути у процес монтаже.

Филм *Свједок* се реализује у копродукцији Радио-телевизије Републике Српске и Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица.

Зоран Станковић /1954–2021/ био је српски патолог, професор и доктор медицинских наука, санитетски генерал-мајор у пензији, предсједник координационог центра за југ Србије, министар здравља у Влади Србије, министар одбране Србије и Црне Горе /СЦГ/ у Савјету министара СЦГ и министар одбране у Влади Србије. На ратним просторима бивше Југославије извршио је обдукције више од 5.000 посмртних остатака погинулих. Подаци из обдукционих налаза касније су Станковићу послужили за израду докторске дисертације, коју је одбранио 5. децембра 1997. године на Војномедицинској академији под називом: *Проблеми судскомедицинске обраде лешева у ратним условима*.

СРНА

ПОЧИНИОЦИ ЗЛОЧИНА У ЈОШАНИЦИ 29 ГОДИНА НА СЛОБОДИ

Породице свирепо убијених мјештана Јошанице, пријатељи и делегације општине и борачких удружења су на гробљу Божовац у Фочи положили цвијеће и прислужили свијеће за 56 српских бораца и цивила које је прије 29 година побила муслиманска војска из Горажде. Десетак заселака Горње Јошанице избрисано је са географске карте, попаљене су не само куће, већ и помоћни објекти и уз нејач, убијана је и стока, а гдје су то стигли злочинци су, чак, посјекли и стабла воћака. Међу жртвама била је 21 жена и троје дјеце која су претходног дана са родитељима дошла из Фоче да на селу дочекају Светог Николу.

У нападу на Јошаницу учествовало је око 600 припадника такозване Армије РБиХ, у 10 група распоређених на 10 јошаничких заселака. Познати су наредбодавци из ратног предсједништва општине Горажде и војног врха такозване Армије РБиХ, као и непосредни командири јединица на терену, али се још чека да Тужилаштво БиХ, из којег је у више наврата саопштено да су истражне радње у току, подигне оптужнице.

Предсједник Предсједништва општинске Борачке организације Срђан Станковић истиче да се све зна ко је кога убио и да нико више нема повјерења у Тужилаштво БиХ и државу.

– Зна се у Јошаници поименично и ко је дјецу заклао. Ако Тужилаштво ништа не предузима, не треба онда ни да постоји – рекао је Станковић.

У селу Хоџићи, на имању Вишњића у близини споменика, изграђена је црква у знак вјечног сјећања на јошаничке мученике, која је ове године завршена и освештана.

НАВРШАВА СЕ 30 ГОДИНА ОД МУЧЕЊА И УБИСТВА 18 СРБА У ГОРЊИМ ГРАХОВЉАНИМА

Земни остаци страдалих Срба у Горњим Граховљанима ни до данас нису пронађени

Прошло је 30 година од страдања 18 Срба у Горњим Граховљанима, које су хрватске јединице „зенге" мучиле разапињући их ексерима кроз руке и ноге на стабла дрвећа, а на крају ликвидирале из ватреног оружја.

За злочин до сада нико није одговарао ни пред домаћим ни пред међународним судовима, саопштено је из Документационог центра *Веритас*.

Међу жртвама, које су имале од 21 до 79 година, било је и шест жена, просјечне старости 63 године, а посмртни остаци граховљанских Срба ни до данас нису пронађени.

Крајем 1991. године, након повлачења припадника Територијалне одбране са ширег подручја пакрачке општине, у страху да им се не понови 1941, већина српског становништва напустила је огњишта склонивши се у Србију, БиХ или дијелове пакрачке и окучанске територије који су још били под српском контролом.

У неким селима, међутим, мањи број, углавном старијих мјештана, одлучио је да остане, надајући се да им нико неће наудити јер никоме нису учинили неправду.

У Горње Граховљане хрватске „зенге" ушле су у рано јутро 29. децембра 1991. године, опколиле село и сакупиле све житеље, њих 18 /16 из Горњих и двоје из Средњих Граховљана/, те их, уз псовке и кундачење, спровели до шуме недалеко од села, гдје су их разапињали и закивали ексерима кроз руке и ноге на стабла дрвећа и на крају ликвидирали из ватреног оружја.

ВИЈЕНАЦ ЗА ЖРТВЕ ПАКРАЧКИХ СЕЛА

У организацији ВСНМ Града Пакраца одржано сјећање на Дан страдања пакрачких села 1991. и страдање пакрачана у логору Пакрачка пољана / Марино Село. Вијенац у име српске заједнице Пакраца положили су код споменика у Горњим Граховљанима и код *Рибарске колибе* у Марином Селу: Никола Ивановић, замјеник жупанице Пожешко-славонске жупаније, Мирсада Поповић Дамјановић, замјеница градоначелнице Пакраца, Милан Козловић, предсједник ВСНМ Пакрац и Ана Романић, ГО СДСС Пакрац И УАБА Пакрац – Липик.

Међу ликвидираним су двадесетједногодишњи Радован Комленац, његова мајка Драгица Комленац и њена мајка Јевросима Баријакрат стара 79 година.

Све је то, скривен иза једног стабла, посматрао петнаестогодишњи унук ликвидираног Душана Видића /57/ дјечак Слободан Видић, који од страха није могао ни да бјежи ни да говори.

Опазивши дјечака, очевица злочина, убице су се препирале шта урадити са њим – ликвидирати и њега или га повести са собом.

Превладало је ово друго, па су га одвели у касарну у Славонској Пожеги, одакле га је, након неколико мјесеци, избавио полицајац из Пакраца Иво Педић и одвео у своје родно село Јакшић.

Наиме, Ивина супруга Радмила је Српкиња родом из Горњих Граховљана и била је у блиском сродству са Слободаном. Пошто су комшије пријетиле Иви да ће му бацити бомбу у кућу због тога што чува „четничко дериште", Слободана су након пола године поново вратили у пожешку касарну, гдје га је у току 1993. године пронашао припадник цивилне полиције Унпрофора Канађанин капетан Д. Б. Николсон и превео га на српску страну, када је и испричао како су ликвидирани мјештани његовог села.

Николсон и Слободан посјетили су мјесто злочина, гдје су на деблима стабала нашли забијене ексере и трагове метака, али не и посмртне остатке.

Увјеривши се да Слободан говори истину, Николсон је наредних неколико мјесеци интензивно трагао за посмртним остацима граховљанских Срба.

Један траг је водио у шуму у којој су и ликвидирани, а други према рибњацима у Марином Селу код Пакрачке пољане, гдје је био један од најзлогласнијих логора смрти у рату деведесетих година прошлог вијека.

Због опструкције и пријетњи са хрватске стране, мјесто укопа ипак није пронашао.

Капетан Николсон је напрасно морао напустити Унпрофор и вратити се у Канаду, одакле је ускоро Србима у Окучане послао много доказног материјала у вези са злочином у Горњим Граховљанима, уз напомену да је исти материјал предао и својој команди. Без обзира на све то, земни остаци граховљанских Срба ни до данас нису пронађени.

Слободан Видић је 1994. погинуо на бихаћком ратишту, па је тако нестао и једини свједок злочина у Горњим Граховљанима, за који до данас нико није одговарао, ни пред домаћим ни пред међународним судовима.

Жртве овог злочина су: Бранко Арсенић /58/, Јевросима Барјактар /79/, Босиљка Босанац /60/, Јово Босанац /36/, Бојана Јовановић /58/, Драгица Комленац /53/, Јово Комленац /64/, Радован Комленац /21/, Здравко Комленац /44/, Милан Кончар /29/, Бранко Марић /53/, Павле Марић /73/, Станко Марковић /63/, Ана Павић /62/, Душан Видић /57/, Боро Вујанић /52/, Стоја Вујчић /65/ и Благоја Жарковић /78/.

СРНА

ДОБОЈ: 106 ГОДИНА ОД ИНТЕРНАЦИЈЕ – ИСТИ НЕПРИЈАТЕЉ ЧИТАВ ВИЈЕК НАСТОЈАО ДА УНИШТИ СРБЕ

У АУСТРОУГАРСКОМ ЛОГОРУ У ДОБОЈУ ЖИВОТ ЈЕ ОСТАВИЛО ВИШЕ ОД 12.000 СРПСКИХ ЖРТАВА

Обиљежена је 106. годишњица од интернације Срба у добојски логор. Основан је 27. децембра 1915. а затворен 7. јула 1917. године и био је први концентрациони логор у модерној Европи 20. вијека. У њему је било заточено скоро 46.000 Срба, а убијено је око 12.000.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите Душко Милуновић рекао је да је логор за Србе у Добоју у Првом свјетском рату направила једна од најцивилизованијих држава у то вријеме и да су исти ти читав прошли вијек српском народу увозили демократију бомбама настојећи да га униште.

Милуновић је рекао да обиљежавање 106 година од интернације Срба у први концентрациони логор у модерној Европи од републичког значаја како би се присјетили свих жртава, одали им помен и подсјетили ко је то учинио српском народу.

– Кроз овај логор прошло

је 45.791 лице како су својом германском прецизношћу тачно израчунали. Од тог броја наших 12.000 сународника је уморено страшном смрћу од глади, болести, вјешањем – рекао је Милуновић и напоменуо да су ту живот скончали наши сународници из БиХ, Црне Горе, Србије.

Напоменуо је да су недуго послије тога готово исти 1941. до 1945. године дошли поново и напали Србију и српски народ.

– И то није био крај, у прошлом вијеку су бомбардовали народ на овим подручјима, а потом и у Савезној Републици Југославији. Они су нам увозили своју демократију бомбама кроз читав прошли вијек настојећи да униште српски народ на овим просторима – истакао је Милуновић.

Према његовим ријечима, колико су те њихове демократије – демократије говори чињеница да је у Бриселу постојао зоолошки врт у коме су држали црначку дјецу до 1958. године, излагали их и показивали својој дјеци како су то нижа раса од њих самих.

Страдање Срба у добојском логору је и данас отворена књига јер се доскора о томе није ни знало. Страшни злочин из 1915. не смију бити заборављени, па је датум оснивања логора 27. децембар уврштен у значајне датуме из српске историје.

Свештенство Црквене општине Добој са локалним парохијама упутило је захтјев да се жртве добојског логора прогласе за мученике свете Цркве и да им буде одређен датум за празновање. 1. јула 2016. године откривен је и освештан споменик *Добојски лоґор 1915–1917*.

РТРС

СПОМЕНИК ЖРТВАМА ЛОГОРА

У спомен жртвама логора код Цркве Св. апостола Петра и Павла, у Добоју је подигнут споменик који се састоји од гранитног постоља и обелиска који се завршава крстом. Послије Другог свјетског рата, југославенске комунистичке власти нису мариле за жртве из Првог свјетског рата, јер се радило о српским жртвама, односно приче о геноциду над Србима су биле забрањене. Многа стратишта 1914–1918. су била заборављена и запуштена.

УДРУЖЕЊЕ БОРАЦА, РАТНИХ ВОЈНИХ ИНВАЛИДА И ПОРОДИЦА ПОГИНУЛИХ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

Тражимо признање ратног стажа за крајишке борце

Удружење бораца, ратних војних инвалида, породица погинулих Покрајине Војводине, као организација потомака одбрамбених ратова 1912–1918. године, припадника НОР-а 1941–1945. године, учесника ратова од 1990– 1999. године ратних и мирнодопских инвалида кроз свој рад и дјеловање бори се за остваривање права свог чланства загарантованог Уставом, законима, прописима и уредбама Републике Србије и међународних повеља о људским и грађанским правима бораца, ратних војних инвалида и породица погинулих.

» Драго Ступар

ЗАШТО СРБИЈА НЕ УРАДИ ИСТО ОНО ШТО И ХРВАТСКА

За чланове Удружења бораца, ратних војних инвалида, породица погинулих Покрајине Војводине имати статус борац је част и подразумијева да су се у датој ситуацији, небитно под којим условима ни гдје, одазвали позиву отаџбине и за одбрану њене части и угледа, понудили највише што један човјек може понудити, а то је лични живот. Управо из тог разлога, руководство Удружења на челу са Драгом Ступаром сматра и то је на редовној сједници која је одржана 11. 12. 2021. године, наглашено да имају пуно право да им се призна цјелокупан ратни стаж у току учешћа у ратним дејствима која су се на простору Републике Хрватске и Босне и Херцеговине догодила деведесетих година прошлог вијека.

– Република Хрватска је својим борцима признала ратни стаж до јуна 1996. године. Ако је Република Хрватска својим бранитељима признала рат до наведеног датума, онда и Република Србија треба да призна и нама ратни стаж. Кад смо ишли у борбу ми нисмо знали како ће се све завршити ишли смо прије свега да бранимо своју породицу и своју територију и нисмо штедјели наше животе. Довођењем снага UNPROFOR-а на простор Републике Хрватске препуштени смо сами себи. Посљедица тога је злочиначка акција *Бљесак*, а узрочно посљедична веза је злочиначка акција *Олуја* и та страдања нашег народа ми обиљежавамо сваке године – нагласио је Ступар.

Он је истакао да борци који су рањени у току тих ратовања треба да остваре своја права. Такође, борци су за вријеме рата у Републици Хрватској били приморани да напусте све и оставе своју имовину, а представници власти Репубике Хрватске раде на томе да то све избришу из катастра и из свих институција.

Ступар је истакао и то да ништа друго не траже него оно за шта се народни посланик Миодраг Линта већ мјесецима залаже у Народној скупштини Републике Србије. Удружење се залаже за остваривање права бораца и да им се призна читав ратни стаж. Такође, руководство Удружења сматра да је потребно да се оснује посебно министарство у Влади Републике Србије које ће се бавити искључиво проблемима и питањима бораца и учесника ратова. Залажу се и за уску сарадњу са свим институцијама како би се правовремено дјеловало на све проблеме са којима се борци суочавају.

СПРЕМНИ И ЗА ПРОТЕСТЕ

– Свака држава која држи до свог националног идентитета, поноса и достојанства, посебну бригу посвећује својим борцима и према њима се односи са посебном бригом и пажњом, а поготово када се ради о ратним инвалидима и члановима породица погинулих бораца – каже Ступар.

Он истиче да су чланови Удружења бораца, ратних војних инвалида, породица погинулих Покрајине Војводине једногласни у својим захтјевима и да неће одустати док се актуелни Закон не повуче из Скупштине и док се не призна цјелокупни ратни стаж. Борци су спремни и да мирним протестима искажу своје незадовољство, уколико се њихови захтјеви не испуне.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

УСТАВНИ СУД ХРВАТСКЕ ПРЕСУДИО У КОРИСТ ПОВРАТНИКА КОЈИМА ЈЕ ДРЖАВА ПРИВРЕМЕНО ОДУЗЕЛА ИМОВИНУ

Држава је дужна бринути о привремено одузетој имовини и кад је да на кориштење трећим лицима

На захтјев Илије Тривановића, Уставни суд је крајем новембра укинуо пресуде Жупанијског и Општинског суда у Сиску о штети за привремено одузету кућу у Сиску и вратио његов предмет на првостепено одлучивање, пише портал *Новости*.

Тривановић је 2003. године тужио Републику Хрватску и Град Сисак тражећи исплату накнаде штете због немогућности кориштења своје куће у Сиску, чији је сувласник с Маром Тривановић.

Проблем је био у томе што је држава 1996. године, на основу Закона о привременом преузимању и управљању одређеном имовином, и одлуке сисачке Комисије њихову кућу дала на кориштење Здравку Ишеку. Три године касније Тривановићи су поднијели захтјев за поврат имовине која им је 2003. године и враћена након чега туже државу тражећи накнаду за некориштење и исплату материјалне штете.

Сисачки Општински суд је 2008. дјелимично усвојио тужбу, захтијевајући да држава исплати износ од 335,59 куна за пет мјесеци 2003. године, док је Град Сисак ослобођен одговорности, а одбијен је и Тривановићев захтјев за накнаду материјалне штете. Другостепени суд је двије године касније дијелом потврдио ту пресуду и тужитељима додијелио још по 336,59 куна за децембар и новембар 2002. године.

НЕДОСТАТАК ПРОПИСА

Тривановићи су се жалили Врховном суду који је потврдио пресуде нижих судова. Послије тога су поднијели тужбу Уставном суду која је прихваћена 2017. године. У поновљеном поступку првостепени суд је одлучио да држава Тривановићима мора исплатити 42.000 куна на име накнаде због немогућности кориштења некретнине, док су захтјеви за Град Сисак и накнаду материјалне штете одбијени. Другостепени суд је ту пресуду дјелимично преиначио у дијелу везаном уз ток законских затезних камата. Утврђено је да нема доказа о незаконитом поступању Града Сиска, као и да није утврђено да ли би штете на кући и покретнинама биле у узрочној вези с неправилним и незаконитим поступањем државних тијела. По оцјени суда за такве штете које требао би одговарати привремени корисник који је дужан управљати имовином пажњом доброг домаћина.

„Треба додати да ниједном законском одредбом није прописана одговорност Републике Хрватске за штету коју почине корисници имовине на имовини коју су добили на кориштење", стоји у пресуди Жупанијског суда.

УСТАВ ШТИТИ ПРАВО ВЛАСНИШТВА

Међутим, Друго вијеће Уставног суда, на челу с Ингрид Античевић Мариновић, закључило је да Устав штити право власништва.

Одговор се пронашао у пресуди Европског суда за људска права од 18. марта 2021. у предмету Дабић против Хрватске (бр. 49001/14) када је утврђено да држава има обавезу обезбиједити заштиту имовинских права, као и ефикасна правна средства за оштећенике.

„У случају кад држава, без дозволе власника, његову имовину даје на привремену употребу трећој особи која је ту имовну оштетила, Европски суд за људска права сматра да се та штета не може одвојити од претходног мијешања државе која је подноситељу привремено одузела његово власништво. Када власти одузму имовину и њоме располажу на начин да је дају другом кориснику, такође преузимају дужност бриге за очување те имовине и одговорне су за штету која из њиховог пропуста произлази. Европски суд за људска права закључује да домаће власти морају предвидјети могућност покретања поступка против државе ради накнаде штете настале услијед њезиног пропуста одржавања такве имовине у добром стању – каже се у пресуди.

Управо је на тој основи Уставни суд Хрватске закључио да се одговорност за штету не може одвојити од мијешања државе у приватно власништво појединца.

„Када се државне власти привремено мијешају у власништво морају предвидјети заштитне механизме који власницима омогућавају покретање поступака ради очувања њихових имовинских интереса, укључујући и против државе ради накнаде штете настале услијед пропуста одржавања такве имовине у добром стању", недвосмислен је став Уставног суда који је закључио да је нижестепеним пресудама повријеђена уставна гаранција права власништва због чега у поновљеном поступку требају процијенити постоји ли одговорност Републике Хрватске да надокнади штету подноситељу, јер није водила контролу о преузетој имовини.

ОКРУГЛИ СТО ПОВОДОМ 30 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА ПАРЛАМЕНТА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У борби за опстанак и самоопредјељење српског народа на овим просторима и успостављање Републике Српске као државотворне заједнице, улога Народне скупштине Српске је од пресудног значаја, рекао је предсједник Парламента Недељко Чубриловић на округлом столу *Народна скупштина као темељ државотворности Српске* одржаном у Бањалуци поводом 30 година постојања Парламента.

У вријеме када Српска ради на враћању надлежности, Народна скупштина има незамјењиву улогу сматра академска заједница.

– Народна скупштина Републике Српске од првог дана је имала историјску мисију – чување аутономије Републике Српске и српског народа, која им је вијековима оспоравана. У протеклих 30 година је Парламент одиграо значајну улогу у развоју Српске, изградњи правног система, политичкој еманципацији српског народа, очувању његове слободе и права на самоодређење, те права на властиту државност и очување националног идентитета – каже Чубриловић.

– На том путу ће НСРС сигурно остати. До сада у 10 сазива имала је седам предсједника и увијек не вријеме формирала власт, Владу Републике Српске и институције имплементирале изборне резултате и показала да Српска као један од дијелова БиХ може стабилно функционисати – рекао је Чубриловић.

Упркос бројним поратним тешкоћама и притисцима, који до данас нису стали, Народна скупштина, иако по оснивању најмлађа српска парламентарна организација у скупштинском уређењу европских народа, успјела је да одбрани, легализује и учврсти Републику Српску. И данас то ради, борећи се за враћање одузетих надлежности.

– Управо у вријеме када Република Српска ради на враћању својих надлежности које јој припадају по Уставу извјесно је да Народна скупштина има незамјењиву улогу и неизоставан је дио и чинилац тог процеса и када погледате ретроспективу од 30 година уназад она је заиста радила на очувању идентитета српског народа – навела је Ранка Перић Ромић декан ФПН-а.

Радослав Гајанин ректор Универзитета у Бањалуци каже да ако упоредимо друге народне скупштине рецимо у ФБиХ или у окружењу, са активностима наше Народне скупштине, онда видимо да је то заиста велик број аката, закона и подзаконских аката које на годишњем нивоу наша скупштина донесе.

Због тога је важно, кажу, да се данас, у критичним тренуцима и изазовима за опстанак Републике, промовише постизање дугорочног српског јединства о основним виталним националним интересима.

ИВЕТИЋ: ИЗМЈЕНЕ УСТАВА ПОСАВСКОГ КАНТОНА НЕ СМИЈУ ОСТАТИ МРТВО СЛОВО НА ПАПИРУ

Измјеном Устава Посавског кантона, које је једногласно усвојила тамошња Скупштина, српски језик и ћирилица су признати као званични језик и писмо у том дијелу ФБиХ, али из српског блока су поручили да је чињенице са папира потребно пресликати и на терен.

Одборници су, наиме, на ванредној сједници кантоналне Скупштине дали зелено свјетло за измјене Устава које је прије неколико мјесеци прихватила Влада. Промјене највишег кантоналног акта су окарактерисане као најважније од усвајања Устава, а односе се на језик, конститутивност народа, територију те избор носиоца власти.

Дамир Иветић, одборник у Скупштини општине Оџак из СНСД-а, истакао је у Јутарњем програму наше телевизије да је за српски народ веома важно то што су коначно признати као конститутивни, али ту посао није завршен и упозорава да измјене Устава не смију остати мртво слово на папиру.

– Надамо се да ће актуелна власт која је на власти 26 година имати снаге и воље да то спроведе у дјело. Тренутно у Посавском кантону не постоји ниједан запослени Србин повратник у било којој институцији, прије свега у оним које је основала Влада Посавског кантона, изузимајући полицијске структуре и судство гдје се кадар именује на вишим нивоима власти. Након 26 година од завршетка рата, Посавски кантон је био једини у Европи који један народ, који је признат у својој земљи, није признат на територији тог кантона.

РТРС

ЖИВКО КОРАЋ ПРУЖАО ЈЕ ОТПОР ПЕТ ГОДИНА ПОСЛИЈЕ ЗЛОЧИНАЧКЕ АКЦИЈЕ *ОЛУЈА*

ПОСЉЕДЊИ ЈУНАК СРПСКЕ КРАЈИНЕ

Након *Олује* је у некадашњим, напуштеним српским крајевима остао – један једини човјек, војник и родољуб. Остао је да се, до смрти, не преда непријатељу, показујући им на дјелу како их се не плаши. И како су могли да побједе многе, али не и њега.

Можда се сјећате оне страшне приче из грозоморне, вампирске историје Независне Државе Хрватске о 25 српских дјечака, везаних жицом уз сјеник. Били су присиљени, малени, да непокретно сједе (чврсто завезани) са ногицама у сијену. А онда су Хрвати запалили сијено и гледали са слашћу како им горе ноге до кољена. Дјечица су цвиљела као рањени псићи, још живи, полуспаљени. Да би хрватске усташе тада одвезале и онако обогаљене – бациле ту полумртву Српчад на сеоску цесту, да тамо умру у најгорим мукама. То се десило у банијском селу Велики Шушњар, у коме је 1957. године рођен главни (и једини) јунак ове наше приче, већ поменути Живко Кораћ, непобједиви, бесмртни херој из околине Петриње, а у некадашњој глинској општини на попришту стравичних страдања, несхватљивих људском уму.

Рођен на Светог Лонгина, Копљоношу и Сотника (на празник онога који је „копљем судбине" пробо распетог Христа, да би му скратио муке), који је први посвједочио Његово васкрсење, по цијену мученичке смрти, 29. октобра – Живко није пристао да буде „дио пораженог народа", нити један од безнадних очајника у километарској избјегличкој колони, ко зна којој по реду у историји српске Војне крајине.

И тада, тог огњеног августа 1995. године започела је истинита легенда која неће никада бити избрисана из нашег колективног памћења (док постојимо као народ).

И он је остао тамо гдје више није било Срба, осим лешева окрутно побијених стараца и старица и болних сјећања на наше вјековно постојање у тим крајевима. И тог августа од прије скоро тридесет година, и сљедећег мјесеца, и сљедећег... и наредне године, и још једне, и оне након тога...

Пуних пет и по година (а

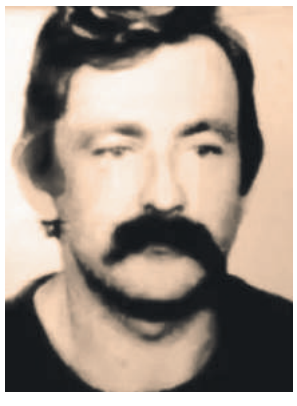

ту је велики и важан сваки његов дан у слободи унутар окупиране територије) Живко је пркосио потјерама, војницима и „ловцима" на главе, читавој хрватској војсци, полицији и држави, свим њиховим усташама и србомрсцима, ловачким псима и хеликоптерима.

Убио је, током свог рата против цијеле једне државе (утемељене на проливеној крви невиних српских жртава), неколико наоружаних припадника сталне, вишегодишње потјере, у самоодбрани. Ниједног цивила није напао, нити опљачкао, без обзира на све невоље оваквог пустињачког живота.

Боравио је на терену који је познавао боље од ма кога другог, па је његово хватање дуго било права немогућа мисија. И доказивао је, тако, како је могуће – и само једном човјеку, ако је прави и изграђен од побједничког „материјала" – да слободно пркоси десетинама хиљада мрзитеља и непријатеља.

Свједочио је о снази појединца и подвигу усамљеног отпора сили и неправди.

На крају, већ тада „у сљедећем вијеку и миленијуму", на православну Нову годину 2001. године су га упорне потјере коначно пронашле. Огољено дрвеће без заклона и заштите (у петрињској шикари покрај ријеке Купе, у Мајском Тртнику) издало га је његовим убицама са шаховницама на рукаву и мржњом у срцу. Било их је, по сопственом признању, преко 250 – на једног Србина! Припадници темељне, и граничне, и специјалне и интервентне хрватске полиције, удружени у свом заједничком нападу, са силесијом оружја и муниције. Као да су се борили са читавом армијом... Али и тада се Живко Кораћ (запамтите то име!) борио, пуна два сата, пуцајући и бацајући бомбе – и тако, уз пламен и пркос, прешао из овог у вјечни живот. Имајући „су чим да изађе пред Милоша", и пред Светог кнеза Лазара и све његове витезове. И пред оне мале мученике и страдалнике из његовог родног села, са ножицама заувијек без откинутих стопала и спаљених листова и поткољеница... Умро је у окрвављеној униформи војника Републике Српске Крајине, са дугом брадом, од посљедње бомбе постављене на јуначке груди, да не падне жив у руке звјерима.

Имамо ми јунаке о којима никада не говоримо, не пишемо књиге, нити снимамо филмове. Оне који су све то заслужили, много више од свих других (који, без оваквих заслуга, добијају своје мјесто у нашим свакодневним разговорима, причама и темама за размишљање). Један од таквих, дискретних хероја рата који је, тек његовим „устанком", добио свој продужетак, крај и катарзу – звао се Живко Кораћ. Банијац и Србин. Мушкарац и јунак. Наш брат и узор. **ДРАГОСЛАВ БОКАН**

СИН И ЋЕРКА ЧУВАЈУ УСПОМЕНУ НА ОЦА

Живко Кораћ био је разведен, а иза себе је оставио сина Душана и ћерку Гордану. Његови потомци су са мајком 1995. године избјегли у Србију, гдје су одрасли и завршили школу. Син се потом иселио у Америку, гдје и данас живи, док је ћерка остала у Србији.

– Тата је био добре душе. Није било кога мрзио, али није дао своје. Кад се запуцало стално је био на ратишту. Два пута је рањен. Иза кревета му је увијек био црни шарац... Волио је природу. Чувао је овце, био је велики љубитељ животиња. Обожавао је нашег шарпланинца, а волио је да поправља гнијезда од ласти. Имао је велико срце, дао би посљедњу мрву „крува" другима. Волио је да попије као и сваки Србин. Своју земљу и Крајину није желио дати. Није видио живот без ње. Увијек је сестри и мени говорио да га усташе никад живог неће ухватити. Тако се и десило – рекао је син Душко о свом оцу.

ОДРЖАНИ *ДАНИ СРПСКЕ КРАЈИНЕ У СРПСКОЈ АТИНИ*

Свесрпски крајишки сабор само је једна од манифестација одржаних у Новом Саду у оквиру *Дана Српске Крајине у српској Атини*.

Ово је била прилика да се укаже на то шта се све дешавало у протекле три деценије српском народу и истакну његове вриједности, као што је истрајност и непоколебљивост.

Химном *Боже правде* у извођењу хора *Свети Роман Слаткопојац* и освештањем славског колача, свечано је започет Свесрпски крајишки сабор на Спенсу.

– Традиционална манифестација је прилика да се говори и о тешким догађајима с почетка деведесетих година за српски народ и његовој дискриминацији – нагласио је у име организатора – Удружења *Отаџбински покрет* – Драгомир Лалић. Уједно, додаје он и да се присјетимо знаменитих Срба, а за ову прилику отворена је изложба о познатим сународницима из Далмације.

– Манифестација није важна само за Србе из Крајине, већ за цио српски народ, који има богату историју и културу – подсјетио је Душко Ћутило из Покрајинског фонда за избјегла и расељена лица.

Догађај су, између осталог, помогли Епархија Бачка, Матица Српска и огранак САНУ из Новог Сада

» Драгомир Лалић

» Душко Ћутило

У НОВОМ САДУ ОДРЖАН И ОКРУГЛИ СТО

Пронаћи ефикаснији начин за реализацију неријешених проблема

У оквиру манифестације *Дани Српске Крајине у српској Атини*, *Отаџбински покрет* организовао је у Новом Саду округли сто на исту тему на коме је од 65 позваних 40 учесника.

Учесници Округлог стола су закључили да је дошло вријеме да се мора пронаћи ефикаснији начин за реализацију неријешених проблема прогнаних Срба.

Један од учесника округлог стола народни посланик Миодраг Линта подсјетио је да је Република Српска Крајина формирана 19. децембра 1991. године уједињењем три српске аутономне области на подручју данашње Хрватске. Он је упознао присутне учеснике округлог стола са својом борбом да Србија коначно призна крајишке борце.

– На празник Светог Василија Острошког и Тврдошког

поднио сам у скупштинску процедуру Приједлог закона о правима бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова њихових породица којим тражим седам измјена и допуна. Мој главни захтјев јесте да Србија свим припадницима Војске и полиције Републике Српске Крајине коначно призна ратни стаж за читаво вријеме рата у двоструком трајању. Нажалост, Скупштина је досад пет пута одбила моју иницијативу да се дневни ред сједница допуни мојим Приједлогом закона. Нећу одустати од борбе за признање крајишких бораца – поручио је Линта.

Додао је и да је у скупштинску процедуру предао и Приједлог закона о измјенама и допунама закона о избјеглицама којом тражи да Србија коначно ријеши стамбено питање свих прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ.

– Такође, поднио сам у скупштинску процедуру Приједлог резолуције о геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у Независној Држави Хрватској и Приједлог закона о Меморијалном центру геноцида над Србима у Независној Држави Хрватској с циљем да Србија коначно започне борбу за међународно признање геноцида над нашим народом и да на плански начин трајно његује сјећање на српске жртве геноцида. Посебно тражим да Влада Србије започне суштински дијалог за Загребом и Сарајевом о рјешавању отетих и узурпираних имовинских, стечених и бројних права прогнаних Срба и других оштећених грађана на подручју Хрватске и Федерације БиХ. Темељ дијалога мора да буде Анекс *Г* Бечког споразума о сукцесији под називом *Приватна својина и стечена права* – поручио је Линта.

Линта: РСК је настала као израз тежње крајишких Срба да не доживе 1941. годину

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта подсјећа да се навршило 30 година од оснивања Републике Српске Крајине. Република Српска Крајина је настала као израз тежње крајишких Срба да не доживе оно што их је снашло 1941. године. Фрањо Туђман је на Првом конгресу ХДЗ-а фебруара 1990. године изрекао претећу реченицу да геноцидна НДХ није фашистичка творевина већ историјски израз хрватског народа за својом слободом. Доласком на власт маја 1990. године усташки режим Фрање Туђмана је кренуо у обрачун са српским народом с циљем стварања етнички чисте хрватске државе. Туђманов режим је формирао паравојне формације које су током 1990. и 1991. године спроводиле терор над Србима у низу хрватских градова и мјеста и већем дијелу Западне Славоније. Забиљежени су безбројни случајеви говора мржње, пријетњи, притисака, увреда, избацивања Срба из станова, минирања преко 10.000 српских кућа и локала по хрватским градовима, протјеривање, физички напади, киднаповања, мучења и убиства Срба.

Линта истиче да је Република Српска Крајина доживјела катастрофу због политике двоструких стандарда западних центара моћи и погрешне и неодговорне тадашње власти у Србији. У злочиначким акцијама *Миљевачки плато*, *Масленица*, *Медачки џеп*, *Бљесак* и *Олуја* Хрватска је извршила брутално етничко чишћење српског народа са свог вјековног подручја, бруталне злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима и планско пљачкање и уништавање српске имовине и инфраструктуре. Преостали Срби у Хрватској су грађани другог реда према којима Туђманова Хрватска спроводи систематску дискриминацију и крши њихова људска права.

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА У ОСТРУЖНИЦИ ПОВОДОМ 30 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КРАЈИНЕ

КРАЈИШНИЦИ СУ БИЛИ И ОСТАЛИ ВЈЕРНИ ЧУВАРИ ПРАВОСЛАВНЕ ВЈЕРЕ

У Остружници је 25. 12. 2021. у препуној сали Дома културе одржан свечани концерт поводом Дана оснивања Републике Српске Крајине. Организатори су били Православно удружење *Сабор светих арханђела*, Православно спортско друштво *Света Србија*, Удружење ратних ветерана Крајине, Друштво традиционалних вриједности *Вожд* и Креативни тим народног покрета *Слободна Крајина*.

Свечаној академији је претходила служба у Храму Преноса моштију Светог оца Николаја у Остружници.

» Мати Злата Пантелић и Милорад Муникравић

» Хор Манастира Пресвете Богородице Тројеручице

КРАЈИНА ЈЕ ВИЈЕКОВИМА БИЛА НАЈУСПЈЕШНИЈИ ПРОЈЕКАТ У ЕВРОПИ

Свечану академију је отворио ратни ветеран Милорад Муникравић који је у свом обраћању поручио да је Крајина испунила своју историјску мисију, јер је била сигурна зона за православне хришћане.

– Те 1991. године није се поновило зло из 1941. године. Злоба и суровост према Крајини је била огромна. Несумњиво је да је хрватско крило ЈНА и усташка емиграција имала подршку НАТО пакта. Ипак, у директном окршају на Банији, у бици за Костајницу 12. септембра 1991. године, НАТО пакт је доживио велики пораз – рекао је Муникравић.

Он је подсјетио да је НАТО пакт на Аранђеловдан 1994. године бомбардовао аеродром Удбина и тако напао заштићену зону УН – Крајину у најмасовнијој ваздушној кампањи од његовог оснивања 1949. године.

– Тај савез је 4. августа 1995. године активно и непосредно учествовао и у највећем етничком чишћењу у Ервопи, након Другог свјетског рата, нападајући цивилне циљеве. Тог јутра су, по свједочењу француског генерала Патрика Бариа, НАТО бомбардери са носача авиона *Рузвелт* из Средоземног мора узлетели и бомбардовали Книн, а не само Пљешевицу, Ћелавац и сл. како наводи лажна историјографија. НАТО пакт има одговорност и за посебно монструозан злочин на Петровачкој цести у БиХ када је као саучесник у терористичкој акцији *Олуја* подстакао и садјествовао са авијацијом Хрватске у нападу на колону избјеглица јер је постојала бојазан да ће се након евакуације цивила на сигурно крајишки борци вратити назад у одбрану Крајине што се и дешавало у Двору на Уни. На тај начин је НАТО пакт постао терористичка организација која више нема никакав кредибилитет – рекао је Муникравић.

Он је истакао да данас влада велико незнање о Крајини која се јуначки одупирала 1991–1995. највећем злу које памти савремено човјечанство.

– Крајина је вијековима бранећи крст била најуспјешнији пројекат у Европи. Крајина XXI вијека нема амбиције за територијалном сувереношћу. Међутим, Крајина хоће да води битке за највеће вриједности – за истину и одбрану православне вјере – поручио је Муникравић.

ЈЕДНОМ КРАЈИШНИК, УВИЈЕК КРАЈИШНИК

Ратни ветеран, пјесник, књижевник Драган Марковић у свом обраћању је истакао како људи који насељавају Крајину морају бити тврдовјерни. Истакао је да се титула Крајишника не стиче рођењем, већ пожртвовањем и хајдучким срцем, наводећи као примјере Ивана Косанчића и Милана Топлице, који нису рођени у Крајини, а стекли су титулу крајишких војвода.

– Крајина је дакле и оно гдје су бедеми као синовима Агариним и Османовим били. Крајина је и Београд био. И то не једаред. А једном Крајина – увијек Крајина. Из овога исходи, да смо сви ми једном били Крајишници. А једном Крајишник – увијек Крајишник – рекао је Марковић, који је своју бесједу закључио анализирајући име српске земље.

– Није ли у ријечи Крајина, скривена и ријеч Рај. Пјесме много тога говоре, па тако и она „Нема раја, без роднога краја" – закључио је Драган Марковић уз поздрав „Догодине у Книну!"

ИКОНА НА ДАР

Некад врхунски спортиста у боричалачким вјештинама, а касније оснивач Православног спортског друштва *Света Србија* проф. Винка Радовић је у својој бесједи истакла да се никад не смије заборавити мучеништво Срба из Крајине који су увијек стајали на бранику православља.

Она је овом приликом поклонила ветерану Зорану Вујанићу руску икону Пресвете Богородице Ченстоховске, коју је осликала Наташа Илић.

– Поклањам је њему и његовим саборцима за храброст и патриотизам – рекла је Винка Радовић читајући кондак Богородице Ченстоховске.

Свечаној академији поводом 30 година од проглашења Крајине присуствовао је, између осталих, Хор Манастира Пресвете Богородице Тројеручице на челу са мати Златом Пантелић, настојатељицом манастира, који су оставили посебно снажан утисак на присутне. Посебне емоције изазвао је један од дјечака из хора који је заплакао уз пјесму „Нема раја без роднога краја".

ДРАГАНА БОКУН

УСПОН И ПАД СРПСКЕ КРАЈИНЕ

Муникравић је подсјетио да је Никољданским уставом 1991. године на развалинама бивше СФРЈ проглашена Република Српска Крајина само са једним циљем да се те 91. не понови зло из 1941. године. Недуго потом Крајина је у Уједињеним нацијама, кроз Резолуцију 743, добила и специфичан међународно-правни субјективитет и стекла статус Заштићене зоне УН.

– Крајина је испунила историјску мисију и трајала је управо онолико колико је требало да се народ спаси и избави из полувјековног усташко-комунистичког ропства. Данас након 30 година од почетка борбе Крајишници могу скинути црнину – рекао је Муникравић. Он је истакао да су Крајина и Крајишници од 1991–1995. године одолијевали бројним нападима и да заштићена зона УН никада не би била окупирана да у мају, а касније и у августу нису примијењене методе и тактика тероризма.

– *Олуја* је била класична терористичка акција, испољена у свом најгорем облику, као државни тероризам, у којој су циљ били цивили и одмазде над њима. План те акције је донијет на Брионима када је дата јасна сугестија, наредба од стране Фрање Туђмана, да се покрену колоне, евакуација цивила, „јер ће то дјеловати психолошки". Наравно, у таквим околностима након почетних успјешних одбрамбених акција, неопходно је било спасавање цивила при чему је морао бити обустављен активни оружани отпор.

КОЛОНИСТИЧКА НАСЕЉА (1920-1941)

» Пише: др Милан Мицић

У сјеверним крајевима (Банат, Бачка, Срем, Барања, Славонија) у колонизационом процесу 1920-1941. године формирана је 201 колонија у којима је уочи Другог свјетског рата живјело око 100.000 људи. Основну колонистичку масу чинили су српски ратни ветерани – добровољци из динарских крајева Краљевине Југославије, српски оптанти из Мађарске и дјелимично Срби из Баната – безземљаши. Колоније су настајале као сасвим нова насеља, обично око мајура бивших велепосједа или на ободима старосједелачких насеља. Колоније су могле бити изразито велике попут Александрова и Банатског Карађорђева које су уочи Другог свјетског рата имале 4.500–5.000 становника, или сасвим мале попут колоније Мали Жам код Вршца која се састојала од осам кућа.

31.

ГОРЊА МУЖЉА

У складу са политиком промјене етничке структуре Баната и мађаризације овог простора мађарска влада створила је насеље Горњу Мужљу. Мађарско Министарство пољопривреде 1888. године покренуло је иницијативу да се у близини Великог Бечкерека насели 420 мађарских породица. Највише колонистичких породица дошло је из сјевереног Баната, из Сајана – 155, Бикача – 51, Банатског Моноштора – 41, са мајура Терјан код Чоке – 73. Године 1921. колонистичко насеље Горња Мужља имало је 3.293 становника.

Југословенска држава покушала је да измијени етничке односе на подручју Горње Мужље. Од насеља ка Тиси налазило се 70 салаша који су припадали Државном ерару у које су у закупу држали закупци мађарске националности. Салаши су били са по 19 к. ј. земље (11 јутара обрадивог земљишта, 8 к. ј. слатинастог пашњака) које је Финансијска управа из Великог Бечкерека 1. октобра 1926. године издала у трогодишњи закуп становницима Горње Мужље, али је тај закуп раскинут због потреба колонизације 12. августа 1927. године, са обавезом закупаца да се иселе из салаша до краја септембра 1927. године. Министарство за аграрну реформу са дотадашњим закупцима прекинуло је закуп касније, 1. септембра 1928. године.

ОПТАНТИ ИЗ МАЂАРСКЕ

Министарство за аграрну реформу 28. септембра 1928. донијело је одлуку о премјештању 37 оптантских и 17 добровољачких породица из колоније Банатски Душановац у салашарску колонију Горња Мужља јер је земљиште на велепосједу Алтруистичке банке у Банатском Душановцу било подводно и мочварно, 4. и 5 класе.

„Нас 18 оптантских породица из Уздина, који смо без имало земље, молили смо жуп. агр. уред у В. Бечкереку да нам дозволи примити земљу у Горњој Мужљи, иако је та земља по квалитету доста рђава. Молимо министарство да нам ово тражење одобри да би једном дошли до земље. Писмен сам. Васа Лазић", био је садржај писменог обраћања оптаната досељених из села Бате код Будимпшете у колонију Путниково код Уздина и молбе за пресељење у салашарску колонију Горња Мужља. Министарство за аграрну реформу 29. октобра 1928. године донијело је одлуку да се оптантима из Уздина додјељује земљиште Државног ерара у поморској општини Горња Мужља за економску 1928/29.

По сјећању Гојка Гвере, сина Марка Гвере, добровољца из Озића код Гламоча породица се селила у колонију Горња Мужља априла 1930. године. Жељезницом је стигла до Суботице, а потом се упутила ка Великом Бечкереку гдје су стигли у поноћ и гдје су дочекали јутро на жељезничкој станици. Ујутру Марко, жена му Стоја и син Гојко на бечкеречком вашаришту купили су два коња, краву и дугачка запрежна кола. У столарској радионици Марко је купио кревет, орман, сто и столице и потом се уселио у салаш бр. 36 у Горњој Мужљи.

На овај начин формирано је јединствено колонистичко насеље које се састојало од 70 салаша који су били обиљежени бројевима. Колонисти у колонији Горња Мужља због слабог квалитета земљишта надјељени су 19–23 к. ј. земљишта. Само насеље Горња Мужља формирали су оптанти (53 породице), са батањским оптантском групом као језгром ове оптантске популације (35 породица) и 17 добровољачких породица.

Дио надјељених колониста наставили су кретање и послије ове надиобе земљиштем јер су се поједине породице враћале у оптантске насеобине у Александровом Гају и Путникову, али и назад ка Банатском Душановцу гдје су првобитно биле насељене. Тако је 27. фебруара 1934. године колониста Марко Гверо, из Озића, код Гламоча, надјељен земљом у колонији Банатски Душановац и у јесен 1934. године преселио се из колоније Горња Мужља. Марта 1931. године у колонији Горња Мужља били су ненасељени салаши бр. 6, 47 и 70. Међутим, један број насељеника је крајем процеса колонизације био без ријешеног стамбеног питања па је Комисија за ликвидацију аграрне реформе из Петровграда 12. априла 1939. године надијелила поткућницама три оптанта и једног добровољца, али и издвојила парцела за градњу православне цркве и за потребе Соколског друштва. Парцеле су надјељене Мили Шкундрићу, Милутину Рудничком, Миловану Радановићу, Милану Лупулову Српској православној општини (800 кв. хв) и Соколском друштву (1 к. ј.) у продужетку парцеле Милана Лупулова. Поједини колонисти из Батање у процесу кретања по новооснованим банатским насеобинама нашли су се у Путникову (1 породица) и Ковину (3 породице).

Најбројнију насељеничку заједницу чинили су српски оптанти из варошице Батања у мађарском Поморишју. То су биле према подацима од 24. септембра 1934. године породице Боромбожин, Божидаревић, Вујић, Гажић, Денуловић, Ђурашки, Јаношевић, Коларовић, Кочишић, Крстић, Мудрић, Надашкић, Нађовић, Недучић, Никита, Панчић, Рацковић, Сележановић, Станојевић, Стојадиновић, Субић, Трифуновић, Чанадић, Чваркић, Череган. Из села код Будимпеште у салашарску колонију населили су се: из Бате породице Вучковић, Лазић, Петровић, Стојановић, Томовић, из Чиба породица Гојковић, из Калаза породице Јанковић, Николић, Радовановић, из Ловре породице Ликић, Радановић, из Сент Андреје породице Руднички, Симић.

Најзначајнији колонизациони чинилац у формирању Александровог Гаја били су српски оптанти из Мађарске. Одредбе Тријанонског уговора 61–66. давале су право или могућност опције, односно слободног избора, у којој ће држави живјети, мањинама у Мађарској, као и мађарској мањини у државама којима су припали дијелови територије некадашње Аустроугарске. Батања, варошица у Поморишју, 1919. године имала је 3.019 Срба и то је било насеље са највећим бројем Срба у Мађарској. Оптација Срба из Батање била је значајна за процес оптације јер је на примјеру оптације највеће групе оптаната показиво њен карактер, њена суштина, али њене слабости.

Прва група оптаната из Батање у којој је било 123 породице са 452 лица кренула је са батањске жељезничке станице 4. марта 1923. године у пратњи мађарских полицијских органа. У посебним вагонима били су смјештени храна, стока, покућство, намјештај, пољопривредни алати и машине. Двадесет дана касније, 24. марта 1923. године, 116 породица са 417 лица, кренуло је у другом транспорту ка Краљевини Југославији. Марта 1923. године из Батање оптирало је 239 породица са 869 лица што је представљало 28,8% од укупног броја српских становника Батање. За дио друге групе оптаната (63 оптанта) сачувани су подаци који дају преглед хране коју су носили са собом, као и стоке и дијела њихове покретне имовине из чега се види да је у питању био сиромашнији слој батањских Срба који се опредијелио за оптацију. На 63 оптанта долазило је само 73 грла коња што значи да је само 10 оптаната имало два коња који су били основни услов за самосталну обраду земље, 16 крава што значи да је на сваку четврту оптантску породицу долазила једна крава која је за колонистичке породице била један од главних извора прехране, нарочито дјеце; одсељени оптанти имали су само 32 свиње и 30 оваца што је представљало у просјеку једну свињу и једну овцу на двије оптантске породице.

Власти Краљевине СХС намјеравале су да оптанте из Батање населе у Овче поље гдје су 1923. године градили насеље Нову Батању. Насељавање оптаната из Батање у Овче поље имало је за циљ да ојача српски елемент у Македонији међу становништвом које није имало изражену српску националну свијест и истовремено да насељени оптанти из Мађарске који су долазили из развијенијег културног круга својим радним, културним, хигијенским и другим навикама буду примјер за локално становништво.

Насеље Нова Батања почело је да се гради почетком априла 1923. године и у Нову Батању населило се 224 породице у 153 насељеничке куће, односно 932 лица. Дио оптаната из Батање остао је у Новом Саду гдје су живјели у тешким условима да би били размјештени на мајурима футошког властелинства грофа Котека.

Међутим, први повратак оптаната из Нове Батање на сјевер, у бачко село Пашићево, београдска *Политика* забиљежила је 27. априла 1923. године, а потом у текстовима од 21. маја, 1 . јуна, 29. септембра исте године. Прва група батањских оптаната дошла је почетком јула 1923. у Стари Футог, до јесени пристизали су оптанти из колоније Нова Батања на овај велепосјед и привремено се смјештали у мајурским зградама, а наредних година све до 1928. године наставио се покрет батањских оптаната из колоније Нова Батања ка сјеверу.

ПРОБЛЕМИ СА ВОДОМ

Оптанти у Новој Батањи били су неприлагођени простору насељавања. Нису имали довољно квалитетне пијаће воде, крај који су населили био је хронично маларичан, зидови кућа које су правили од набоја бубрили су од влаге и пуцали на суши. Лоша пијаћа вода довела је до појаве масовних цревних обољења и масовног умирања насељеника, нарочито у љето 1925. године. Крајем 1928. године од 153 кућа у колонији Нова Батања остало је само 18 кућа.

„Године 1923. иселило се у Овчије поље у Стару Србију 180 породица, већином сиромашних са 710 душа" записао је свештеник из Батање Михаило Миша Пандуровић, иначе главни агитатор за оптацију у Батањи. „Основали су колонију под називом Нова Батања, код Штипа. Многи нису могли да се навикну на новом предијелу и клими па су се вратили и населили близу Новог Сада. Услијед тога што сеоба није задовољила застала је сеоба, јер би се иначе већина иселила."

ДОСЕЉЕНИЦИ ИЗ РУМУНСКОГ БАНАТА

Из румунског Баната у колонију Горња Мужља дошли су: из Арада Гаја код Арада породица Арсеновић, из Ченеја код Темишвара породице Жарков, Ненадов, Ненадовић, Павловић, Стефановић. По запису у Летопису Српске православне црквене општине у Ченеју од 24. децембра 1924. године у Краљевину Југославију преселиле су се 22 породице, годину дана послије коначне корекције југословенско-румунске границе у Банату када је Ченеј припао румунској држави. „Пет оптантских породица из Ченеја насељених у колонији Горња Мужља 31. јула 1931. године жалили су се Пољопривредном одјељењу Дунавске бановине да су надјељени са мањим површинама земљишта. Њихова жалба је убрзо одбијена, а они су добили статус мјесних аграрних интресената и тек касније су у процесу колонизације изједначени са оптантима из Мађарске насељеним у салашарској колонији Горња Мужља.

17 ДОБРОВОЉАЧКИХ ПОРОДИЦА

Од 17 добровољачких породица већина је била из Босне: из Ваганца, Босански Петровац породица Бањац, из Присјеке код Кључа породице Вујичић и Шикман, из Санице код Кључа породице Димовић и Шкундрић, из Биљана срез Кључ породица Мршић, из Бравског срез Кључ породица Новаковић, из Јагодине, околина Вишеграда породица Ковачевић, из Томине код Санског Моста породица Мјеримачка, из среза Гламоч, село Дубраве породица Радановић. Из Херцеговине на салаше у околине Горње Мужље населили су се: породица Кокољ из Билеће, породице Ђоровић и Шојић из Јасеника код Гацка, породица Радмиловић из села Бољци код Билеће. Из Боке Которске дошли су: породица Иванчевић из Брајића код Будве, из Главата у Грбљу породица Суботић. Колонија Горња Мужља 1939. године имала је 330 становника.

ПРОМЈЕНЕ ВЛАСНИЧКОГ СТАТУСА

Промјене посједовног статуса пратиле су досељенике на овој специфичној колонији, баш као и на другим мјестима. Лазар Радмиловић из села Бољци код Билеће 17. јуна 1939. године уступио је своју земљишну компетенцију и салаш бр. 37 сину Миловану због тога што је у том тренутку имао 70 година и био је неспособан за физички рад. Сава Радовановић оптант који је располагао салашем бр. 52 је преминуо, а његовој удовици Јелисавети одузето је земљиште и остављена је парцела од 3 к. ј. и 800 кв. хв. Како је Јелисавета Радовановић усвојила пунолетног Милорада Вујина из Горње Мужље и на тај начин добила „сина способног за обраду земље" 27. јула 1936. године њој је надјељен салаш бр. 18 и површина земљишта од 20 к. ј. 691 кв. хв. Добровољцу Пе-

тру Митровићу из Бискупије код Книна 30. октобра 1934. године надјељен је салаш бр. 36 у површини од 19 к. ј. Оптанти насељени у Горњој Мужљи Ђорђе Сележановић, Јован Никита и Прока Мудрић због додијељеног слатинастог земљишта поднијели су молбу 17. децембра 1934. године да им се додијеле површине земљишта на којима би могли сијати кукуруз што је и учињено 23. јануара 1935. године јер су они надјељени са по 3 к. ј. Ђуро Суботић из Главата из Грбља 2. децембра 1934. године тражио је да му се одложи рок за насељавање на колонију Горња Мужља јер је отац Нико Суботић преминуо, али му је одузето земљиште јер покојни Нико Суботић није био признат за добровољца. Савета Лукић која је била надјељена земљиштем и салашем бр. 39 у Горњој Мужљи 1933. године преселила се у Београд а њен отац Младен Радановић користио је салаш бр. 2 па је њој 14. октобра 1937. године одузет салаш и земљишна компетенција.

ЗАЈАМ ЗА ХЛЕБ

Прије досељавања у колонију Горња Мужља колонисти су били у сталном покрету, премјештани су са мјеста на мјесто. Надиоба неквалитетним и слатинастим земљиштем у салашарској колонији Горња Мужља чинила их је хронично сиромашним. Колонисти у Горњој Мужљи у прољеће 1930. године тражили су од Савеза аграрних заједница за Банат 10.000 динара зајма ради набавке брашна „пошто смо залихе жита које смо имали засијали, тако да смо без хлеба остали." Октобра исте 1930. године из Горње Мужље тражили су кредит од 20.000 динара за сјеме „пошто смо ове године мало жита имали, јер су нам мишеви много покварили." О тешком материјалном положају досељених оптаната у Горњој Мужљи свједочи податак да су 1932. године тражили кредит од 900 динара за оптанта Јована Никиту „ради сахране жене..." који је са три малољетна дјетета остао... „Да можемо купити сандук за сахрану и остале ствари које су му потребне." Августа 1932. године колонисти из Горње Мужље тражили су 25.000 динара позајмице за жито да „земљу не би морали издати наполе". Фебруара 1933. године писали су Савезу аграрних заједница за Банат: „Овдашњи народ наш је врло сиромашан. Велика је оскудица за лебац".

Организација јавног и друштеног живота у салашарској колонији Горња Мужља захтијевала је посебан напор јер су колонисти становањем били одвојени једни од других. На једном од салаша формирана је школа. Први учитељ у школи био је Петар Барић и дјеца су пјешачила до школе прелазећи простор који је зависио од удаљености њиховог салаша. На колонији је формирано гробље и основана жандармеријска станица. Годин 1939. предвиђене су парцеле за градњу цркве и Соколског дома.

У МАТИЦИ СРПСКОЈ И МУЗЕЈУ ВОЈВОДИНЕ ОБИЉЕЖЕН ВЕЛИКИ ЈУБИЛЕЈ

100 година колонизације Војводине

Сеобе условљене различитим разлозима од давнина су дио усуда српског народа. Панонска низија од најранијих времена представљала је простор од колонизационог, стратешког и економског значаја. Војвођанска област одувијек је била поприште бројних миграционих кретања, сусрета и сукоба различитих народа, раса и култура, преко неолитских, античких и средњовјековних популација, све до планског насељавања у доба Хабзбуршког царства.

Прије тачно сто година у равници Војводине одиграла се значајна промјена етничке структуре становништва. Након пораза и распада Аустроугарске у Првом свјетском рату, Банат, Бачка, Барања и Срем присаједињени су Краљевини Србији, а потом и новонасталој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

У склопу аграрне реформе и колонизације на њеној територији, земљиште некада велепосједничких имања раздијељено је српским ратним добровољцима, колонистима неборцима, мјесним аграрним интересентима, аутоколонистима, оптнатима и беземљашима.

НА СТОТИНЕ ХИЉАДА ДОСЕЉЕНИКА

Највећи број добровољаца колониста дошао је из динарских предјела јужнословенских земаља Босне, Херцеговине, Лике, Баније, Кордуна, Далмације и Црне Горе. Међу ратним добровољцима били су и старосједиоци Баната, Бачке, Барање, Славоније и Срема. Оптантско становништво из пограничних и других мјеста Мађарске и Румуније, такође је било укључено у колонизацију.

Тим поводом у Матици српској је 16. 12. и 17. 12. 2021. године организована Свечана академија и научни скуп о обиљежавању вијека од почетка колонизације војвођанских области.

Такође, у Музеју Војводине је постављена изложба под називом *Стрма равница* која је посјетиоце водила по страмој равници уз покушај дочаравања живота и рада

» Предсједник Матице српске Драган Станић

» Секретар Матице српске Милан Мицић

српских добровољаца и колониста Војводине.

СТАНИЋ: СЕОБЕ ПРЕСУДНО УТИЦАЛЕ НА СУДБИНУ СРБА

Предсједник Матице српске Драган Станић указао је на значај теме колонизације као најтемељнијег проблема и питања историја једног народа.

– Не можемо разумјети судбину Срба, без представе о сеобама које су биле у различитим временима. Колонизација је феномен који познајемо још из античких времена, а за простор Војводине постаје битан од 18. вијека, као и у 20. вијеку. Да би разумјели простор у коме живимо морамо схватити шта је донијело укрштање народа. Српски народ је умјетност памћења умио да чува у фолклору, а надамо се да ће и књижевност, умјетност, наука нашег и будућег времена чувати то сјећање на све оно што српски народ јесте. Чувати представу о томе куда се све кретао, како је на неким дијеловима нестајао, како је негдје јачао. Све су то комплексне и сложене приче – рекао је Станић.

Обиљежавање стогодишњице колонизације Војводине у Матици Српској је споменик људима који су се на ове просторе доселили између два свјетска рата, али то је и прилика да се отвори једно значајно питање за историју Војводине, питање колонизације и насељавања, истакао је генерални секретар Матице српске Милан Мицић, а уједно и иницијатор овог обиљежавања.

Послије Другог свјетског рата догодила се још једна већа колонизација у другачијим животним условима и идеолошким околностима која је на просторе Војводине довела око 250.000 људи. То су теме од животног значаја данашње АП Војводине и теме које заслужују пуну пажњу историчара, етнолога, социолога, демографа, историчара умјетности и књижевности.

МИЦИЋ: СУДБИНЕ КОЛОНИСТА ДРАМАТИЧНИЈЕ ОД РОМАНА

Према ријечима доктора Милана Мицића, животи људи који су насељавани, посебно ратних добровољаца, били су сценарији за романе, јер су они долазили ратујући за Србију. Долазили су из Америке, Русије, прелазили су континенте и мора да се боре за српску националну идеју и отаџбину коју прије тога нису видјели. Они су се борили за Србију, а створили су Југославију и били су вјерни чувари и симболи Краљевине Југославије и у наредном времену.

– Од 1921. до 1923. године трајао је талас насељавања тзв. сјеверних крајева у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Под сјеверим крајевима подразумијевали су се Банат, Бачка, Барања, Срем и Славонија. Између два свјетска рата ту је формирано око 200 насеља гдје је пред Други свјетски рат живјело око 100.000 становника. Главни насељеници били су српски добровољци, ратни ветерани из динарских крајева Краљевине, али и српски оптанти из Мађарске и банатско сиромашно становништво – рекао је Мицић. Он је колонизацију дефинисао као динарско-равничарску.

– Формирана су нова насеља која су носила имена Пут војводе Степе, Банатског Карађорђева, Бачког Карађорђева, Ветерника, Степановићева. Обиљежавали су једно ново вријеме, једну нову епоху. Досељено становништво није добило земљу у власништво, добило је у привремни закуп, што је изазивало несигурност код њих.

КОМУНИСТИ ПРОГОНИЛИ СРПСКЕ РОДОЉУБЕ

Мицић је објаснио да до 1940. године ово становништво добија земљу.

– Власти које су организовале колонизацију, нису обезбиједили куће за досељенике они су дуго били у привременом смјештају, у мајорским зградама и у тешким тјесковним животним условима. Међутим, то насељавање је било дио миграционих процеса и процеса колонизације који су трајали у овим крајевима, на јужним ободима Аустроуграске послије ослобођења од турске власти 1718. године. То је био један јединствени дио тих великих процеса који су стварали етнички, културни, привредни, социјални мозаик данашње Војводине – рекао је Мицић.

Он је истакао да је веома значајно што Матица српска обиљежава овај процес зато што је популација која се доселила између два свјетска рата на ове просторе била заборављена.

– Прво је била забрањена послије Другог свјетског рата и одлукама комунистичких власти прекинут је њихов рад, јер су ти људи сматрани непријатељима постојећег режима. Популација која је урадила два велика дјела: створила је југословенску државу 1918. године и створила нова насеља на ледини и била је заборављена. Међутим, њихова дјела су била толико значајна да су она морала кад тад да се појаве на површини и да уђу у српско историјско и културно сјећање – рекао је Мицић.

Он је указао да управо ови догађаји у Матици српској, као и изложба *Стрма равница* која се одвија у Музеју Војводине покушавају да обнове сјећање на те људе, прије свега српске ратне добровољце који су унапријед жртвовали своје животе борећи се за Србију отаџбину коју прије тога никада нису видјели јер су они били држављани Аустроугарске.

– Наша је жеља да подсјетимо на људе који су имали идеје, енергију и самопоштовање. Преко њих су прешла два свјетска рата, а они су као чувари и симбол Краљевине Југославије изнијели све оне недаће које су пред њих биле постављене, као промјена идеологије и држава у првој половини 20. вијека у којем су живјели – закључио је др Милан Мицић.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» Детаљи са изложбе *Стрма равница*

ДЈЕЧАК ИЗ КОЛОНЕ ПЈЕШАЧИО ОД СТАРОГ ДО НОВОГ ЗАВИЧАЈА ДА БИ САКУПИО НОВАЦ ЗА ЛИЈЕЧЕЊЕ ДЈЕЧАКА ИЗ КОСЈЕРИЋА

ЗА ИЛИЈИН ПРВИ КОРАК: Љубиша Шљивић пјешачио од Биљана Доњих до Крагујевца

Једну од најљепших и најнеобичнијих људских прича подарио је Љубиша Шљивић, некада дијете из избјегличке колоне. Он је за 62 дана препјешачио 1.020 километара и то од родних Биљана Доњих у Далмацији до свог новог завичаја Крагујевца, како би скупио новац за четверогодишњег дјечака Илију Милановића из Косјерића који покушава да прохода лијечећи се од спине бифиде (расцјепа кичменог стуба).

Љубиша је, као двогодишње дијете, исти пут прешао у избјегличкој колони након злочиначке акције *Олуја*. Тада је његова породица протјерана из свог дома, а Божја воља је одредила да свој нови дом пронађу у прихватном центру у Крагујевцу. У овом граду Љубиша се школовао, завршио економију, али је веома активан спортиста који се бави, атлетиком, планинарењем, циклотуризмом. Воли да пише поезију, члан је књижевне секције КУД-а *Абрашевић* из Крагујевца, а и активан је у планинарско-еколошком клубу *Гора* из Крагујевца.

» Љубиша са натписом на Книнској тврђави и у загрљају са дјечаком Илијом

ОНОМ ИСТОМ ПЕТРОВАЧКОМ ЦЕСТОМ

Дјечака Илију није познавао прије овог пута. На друштвеним мрежама је видио причу како се бори да начини свој први корак. Одлучио је да својим корацима помогне Илији, преко друштвених мрежа добио благослов Илијиних родитеља и кренуо на пут промовишући свуда позив (па и сада нашим читаоцима) да пошаљу поруку са текстом 856 на 3030.

Након што је три мјесеца провео са родбином у родном селу Биљанима Доњим одлучио је да крене на пут.

– Уживао сам у боравку на селу, нисам имао жељу да одем до мора које је близу већ сам остајао у селу и радио послове у пољу са својим рођацима Шевама који су ме држали као мало воде на длану – прича Љубиша.

Без већих физичких припрема ставио је ранац на леђа и са скромним буџетом кренуо је из родног села Биљане Доње, преко Бенковца, манастира Крка, Книна, Грахова, Дрвара, Босанског Петровца, преко Кључа, Санског Моста, све до Приједора па на Бањалуку, Прњавор, Дервенту, Подновље, Модричу, Брчко, Бијељину, преко Сремске Митровице, Руме, Инђије, Пазове, Бановаца, Београда, па на Авалу, до Младеновца, Тополе па све до Крагујевца.

Како каже када је кренуо био је свјестан да му и живот може бити угрожен, али се трудио да остане позитиван, насмијан и пун самопоуздања, па ниједног тренутка није помишљао да одустане.

– Адреналин не дозвољава да сметају ни пљускови, ни врућине, ни минуси... Покреће вас чист осјећај среће. Кад год се деси неко искушење, као награда за упорност стигне подршка обичних људи. Читали су моје текстове, видјели да ми ноге крваре од жуљева упалили су ауто и возили на стотине километара да би ми донијели завоје, мелеме, нове патике, ципеле за кишне услове, јакну, мајице, капу, рукавице...

ЕМОТИВНО У БРЧКОМ

Најснажније емоције носи из Брчког. Тамо је у цркви срео дјечака Михајла, његову мајку и свештеника. Давали су помен Михајловом прерано преминулом оцу, а дјечак је шести разред.

– Присуствовао сам молитви и гледао како се све вријеме бори са собом да не заплаче, али дијете је то, и наравно емоције су биле јаче. Избацио је сву патњу из себе. Чим сам напустио црквену порту заплакао сам тако да нисам ни осјетио шибање кише, читавог дана нисам могао да се опоравим – прича Љубиша и наглашава да је Брчко била заиста посебна тачка његовог путовања.

– Свештеник Жељко је затражио да звона цркве на Мерајама звоне у част мог одласка, након што сам био њихов гост два дана. То су невјероватне ствари.

Љубишу је из Брчког испратила госпођа Милена десетак километара аутомобилом јер је пролазио кроз мјеста између два ентитета у БиХ, у којима тензије још од ратних времена нису у потпуности спласнуле.

– То би само мајка урадила и сумњам да би ико више – прича Љубиша и препричава искуства са пута гдје су му дјевојке из Босанког Петровца обезбиједиле преноћишта тачно планирајући сваку наредну тачку.

Покренуо је акцију *Пјешачите са мном*, па су се појединци у неколико наврата јављали и правили му друштво прелазећи од 5 до 30 километара са њим.

– Дјевојка из Книна ме је позвала да ме угости у својој кући. То је за мене била велика част, јер знам да су на тим просторима ратне ране још увијек свјеже. Слично је било и у Стрмици, Грахову, Приједору, Бањалуци, Подновљу, Дервенти, Брчком, Брезову Пољу, Сремској Митровици... Сви ти људи су показали велику емоцију и вјечно ћу им бити захвалан – прича Љубиша.

Акција *Корацима за Илијин први корак* је одјекнула широм планете. Јављали су се људи из Кине, Аустралије, Канаде, Египта, Шведске, Шпаније, уплаћивали су колико је ко могао.

Посебан дан за Љубишу је био онај када је стигао до Авалског торња.

– Тог дана сам упознао Илију. Његови родитељи су дошли да се упознамо и приредили су дан за памћење. Рођали су се смијех, сузе и још већа жеља да му помогнемо сви заједно да изађе из ове битке као побједник, а сигуран сам да хоће – прича Љубиша и признаје да прије путовања није очекивао да ће му баш у толикој мјери људи излазити у сусрет.

– Један свештеник ми је рекао да послије рата ниједна акција након 1995. године није тако повезала наш народ на том „страдалничком путу избјеглиштва" као ово пјешачење. Очекивао сам да ће људи помоћи, крећем од свог дома, гостимо сваког путника авантуристу за ког чујемо или на ког налетимо да пролази кроз Крагујевац, због тога сам очекивао да ће се појединци појавити јер су ово простори препуни добрих људи. Међутим, нисам очекивао да ће све бити баш овако – каже Љубиша.

Поред тога што је авантуриста, Шљивић проналази времена и за писање, углавном родољубивих пјесама, па је више пута награђиван.

– Написао сам књигу о Сјеверном рту. Прошла је коректуру, редактуру, уредништво, али недостаје завршни корак. Ускоро крећем са писањем књиге о овом пјешачком подухвату. Надам се да ће једна угледати свјетлост дана ове године и да ће доћи у руке читалаца. Мајка ме опомиње да сам завршио факултет, а нико ме не зна као економисту, него као авантуристу, бициклисту, а ево сада и као пјешака.

ДРАГАНА БОКУН

ПРВИ БИЦИКЛ БЕЗ ТОЧКОВА

Љубиша нам је испричао да је његова велика страст циклотуризам и да је захваљујући бициклу пропутовао кроз осам земаља, присјетио се и како је добио свој први бицикл.

– Живјели смо у колективном центру у Крагујевцу и није било новца за бицикл. Ту је био некакав сиво-црни бицикл без точкова постављен на неком блоку, па сам често окретао педале у празно, али је мени то била сјајна забава. Истина је да сам тек у шестом разреду научио да возим бицикл који сам позајмио од пријатељице. Касније су ми добри људи поклонили бицикл и од тог дана сам редован на „два точка".

ДО БАРСЕЛОНЕ СТИГАО ЗА 25 ДАНА

Љубиша је 2017. године стигао до Барселоне након 25 дана и пређених 3.000 километара.

– Прије тога само сам једном возио ван Крагујевца и то до Горњег Милановца. Кренувши у Барселону, нисам ни сањао шта ће ме све снаћи. Полован бицикл ми је био два броја мањи, бисаге су се исцјепале већ у Италији, нисам имао свој интернет, користио сам wi-fi. На пут сам кренуо само са врећом, без шатора, нисам ништа знао о камповању, кренуо сам са другаром, али смо се раздвојили већ у Дубровнику, јер сам донекле прецијенио своје физичке способности. Рута је била испланирала да сам знао само веће градове кроз које сам пролазио. Нисам имао ни 300 евра у џепу на том путовању. Људи су ме плашили да ће ме на западу опљачкати чим оставим бицикл негдје испред маркета. Био сам под стресом – искрено прича Љубиша који је за тих 25 дана изгубио много килограма, а добио камење у бубрезима. Била је то велика животна школа.

5.000 КИЛОМЕТАРА ДО ЛИСАБОНА

Наредне године је кренуо из Крагујевца и стигао до Лисабона након 52 дана и пређених 5.000 километара.

– Те године смо прошли кроз девет земаља. Преко Босне, хрватског приморја, кроз Словенију, Италију, Азурну обалу, Монако, Провансу, обалом Шпаније, па све до Лисабона.

САН ПОСТАО ЈАВА - ПУТ НА СЈЕВЕРНИ РТ

Међутим, то је била само припрема за Љубишин највећи изазов – Сјеверни рт. Бициклистичко путовање од Крагујевца, преко Алпа до Сјеверног рта трајало је 85 дана и пређених 5.876 километара кроз 12 земаља.

Моја жеља је била да стигнем до најсјеверније копнене тачке Европе – Нордкапа. Био сам опсједнут Сјеверним ртом. Сањао сам више пута како бициклом долазим до тог популарног Глобуса. Често сам „смарао" сестру тим причама како ћу ја доћи до горе. Са пријатељем Николом сам прешао девет прелаза на планинским врховима Алпа и у Ослу смо се раздвојили. Одатле сам возио сам кроз пусте предјеле Норвешке, Шведске и Финске, поново Норвешке све до Сјеверног рта...

» Са мајком и пријатељима у Крагујевцу

БИО САМ НАЈМИРНИЈЕ ДИЈЕТЕ У ИЗБЈЕГЛИЧКОЈ КОЛОНИ

Љубишин отац Небојша Шљивић је родом из Трстеника, али је као младић дошао у Задар и ту остао све до 1995. године. Мајка Марија Шево је родом из Биљана Доњих, засеок Вељане. Уочи рата радила је у Југопластици у Задру.

– Она ми је усадила љубав према завичају и неуморно ми је причала приче из Равних Котара.

Љубиша има и седам година старију сестру Мартину. Од породице је и слушао приче о избјегличкој колони у којој су завршили са основним стварима за бебу и горњим дијелом тренерке за сестру.

– Прије *Олује* ми смо већ избјегли у Карин. Мајка ме је умотала у ћебе, а сестри је дала торбу са књигама за трећи разред убјеђена да идемо само до Мокрог Поља, како су јој у старту рекли. Бринули су се за оца кога данима након тога нису видјели. Како нису слутили на какав пут иду нису ни имали хране.

– Кажу да сам тражио да једем, па сам од неког брачног пара добио крув намазан мармеладом. Сестра ми је причала да и дан-данас памти снажан осјећај жеђи јер до воде није стигла сатима. Када је видјела краве на некој ливади мајка је излетјела из аутобуса који је на моменат стао, како би их помузла да нам донесе мало млијека, а посуду је позајмила од неке баке.

Мајка Марија се сјећа гранатирања Петровачке цесте. Од почетне радости због авиона до панике. Настала је кукњава, јауци, мртва тијела...

– То гранатирање смо избјегли за мање од минут како се мајка сјећа. Фамилију са мајчине стране срели смо у Бањалуци гдје смо се опет раздвојили. Многе крајишке породице ишле су код родбине, најчешће у Војводину, а Шљивићи су завршили у Шумадији.

– Крагујевац је изабрала мајка сматрајући га најсигурнијом опцијом, јер се налази у срцу Србије. Живјели смо у избјегличком центру у коме је било пуно људи, а једно купатило. Било је то голо преживљавање. Сестра каже да сам био најмирније дијете у читавој колони и да сам заплакао само једном кад ми је било лоше код Павловића моста, док сам остале дане ћутао и гледао око себе.

Љубиша памти да му је било незгодно одговарати, вршњацима одакле је и гдје живи.

– Било је прозивки да сам избјеглица, међутим, сестра је прошла доста теже. Ијекавица, другачији изрази, неразумијевање, стресови од граната...

Љубиша каже да је упркос свему имао срећно дјетињство јер је био окружен дјецом свих узраста.

– Свакако је најтеже било родитељима који су тада били у најбољем животном доби. Можда је баш таква судбина пробудила мој авантуристички дух. Путујући по свијету, са поносом причам о Србији, Крагујевцу и мојим Биљанима.

БРАНИСЛАВ БИЈЕЛИЋ: „ЗА НАШЕ СЛУШАОЦЕ СМО КАО ЧЛАНОВИ ПОРОДИЦЕ"

Три деценије Радио *Дунава* из Вуковара

Сва три радија у Републици Хрватској који свој програм емитују на српском језику, ове године прослављају три деценије рада. Радио *Борово* и Радио *Банска коса* јубилеј су обиљежиле раније, а 4. децембра то је учинио и најмлађи од њих Радио *Дунав* из Вуковара. Тим поводом разговарали смо с његовим директором Бранославом Бијелићем.

– Три деценије рада није мала ствар, а усуђујем се рећи да је то уједно и највећи електронски медиј Срба у Хрватској. Наш одашиљач снаге 1.000 вати свој сигнал емитује све до Осијека. Слушају нас у Осијеку, Винковцима, Тењи, Маркушици, Острову, Даљу, Ердуту. Дакле, покривамо цијелу некадашњу општину Вуковар, али чујемо се и неких четрдесетак километара у круг. Бавимо се животом српске заједнице на овом простору, наш програм је на српском језику, музика коју пуштамо је она коју народ са овог простора воли, али ми смо уједно и градски радио. Имамо и градску концесију тако да пратимо и сва дешавања у граду. Могу да се похвалим, и драго ми је због тога, да нас слуша и већински народ што мислим да је заслуга нашег информативног програма који је непристрасан. У нашем програму нема коментара јер нам је циљ да слушаоци сами долазе до закључака и некаквих вриједносних судова.

● **Радио *Дунав* настао је у ратно вријеме. Колико се ваш програм данас разликује од програма који сте тада емитовали?**

– Након ратних дејстава у Вуковару Радио *Дунав* био је прва цивилна институција и наш први задатак је био да становништво, које је на том простору преостало, информише. Те информације биле су разноврсне, од тога да људе обавјештавамо за пропуснице, помоћ у намирницама из Црвеног крста, гдје се ко налази и сл. То је била прва идеја, а касније се све то развило у једну већу радио станицу у оквиру Информативног центра Вуковар из којега су касније настале и *Вуковарске новине* и Телевизија *Дунав* која је у то вријеме радила. Све су то радили наши новинари. Након мирне реинтеграције све то се распало. *Вуковарске новине* су промијениле власника, ТВ *Дунав* је угашена, а ми смо наставили са радом. Било је тешко, нисмо имали свој простор па смо се свакако сналазили. До новца за рад и плате било је такође тешко доћи. У то вријеме било је јако мало привредних субјеката па смо сарађивали са разним невладиним организацијама у Хрватској и Европи. Организовали смо и радио мостове између радија са подручја Хрватске, БиХ и Србије са којима смо реализовали пројекте везане за суживот, помирење, избјегла лица, људска права и сл. Након што је зграда у којој смо данас, а у којој смо ми и раније радили, обновљена и прешла у власништво Заједничког вијећа општина коначно смо добили пристојан простор за рад. Могу рећи да смо сада доста добро и технички опремљени, не баш најсавременијом дигиталном опремом, али смо за сада задовољни. Имамо добру слушаност и запослене од којих је највећи дио њих већ добрих двадесет година у овом послу.

● **Како сада долазите до средстава за рад?**

– До средстава и даље долазимо путем директног маркетинга, кроз огласе, рекламе и жеље, честитке и поздраве. Наравно, и даље нам је важно учешће у пројектима како кроз институције у Хрватској, тако и према институцијама у нашој матичној држави Србији.

» Бранислав Бијелић

● **Колико је људи тренутно запослено у Радију?**

– Тренутно нас је осам. Било је у плану да запослимо још једну или двије особе, али нас је ова ситуација са вирусом у томе спријечила. Због тога имамо и мање средстава од тог директног маркетинга, а са друге стране знамо и да је привреда у Вуковару на најнижим гранама. Било је ту спорадичних отварања некаквих фирми које су по уговору имале обавезу рекламе па су долазили код нас, али то су мали износи и кратке кампање од 15–20 дана, максимално мјесец.

● **Да ли ваш рад финансирају неке од државних институција?**

– Не. Сва средства до којих долазимо остварена су кроз пројекте. Са градом имамо уговор о праћењу рада градоначелника и градске управе. Агенција за електроничке медије има свој фонд за плурализам медија и постотак који се издваја из претплате одлази за пројекте и емисије на које аплицирају све радио станице и све приватне телевизије па тако и ми. У задње двије године смо одређена средства добили и од Заједничког вијећа општина и Српског народног вијећа, а ту су и неке од наших општина попут Трпиње и Ердута са којима имамо и уговоре о сарадњи.

● **Матична држава?**

– Матична држава нам помаже кроз пројекте Министарства културе, Управе за сарадњу са дијаспором, Владе Војводине преко Фонда за избјегла и расељена лица. Према њима аплицирамо и тако добијамо средства кроз разне пројекте.

● **Које ваше емисије привлаче највећи дио ваших слушалаца?**

– Свакако су то информативне емисије јер пратимо све што се у граду догађа невезано само за нашу заједницу. Вјерујем да су и емисије забавног карактера нешто што је људима занимљиво поготово у ова тешка времена пандемије. *Таласање*, *Мини концерт*, *Хит дана* и сл. су емисије по којима смо препознатљиви. *Радио берза* је такође једна од емисија која јако дуго траје као и бесплатни мали огласи.

● **Примјетно је да ваши водитељи са слушаоцима имају један доста присан однос. Они чим чују глас са друге стране жице одмах знају ко их зове па се људи више и не представљају.**

– Наше контакт емисије већ иду јако дуго, а људи који зову су углавном старији који су остали сами и који никога немају, па им ми дођемо као неко ко ће с њима мало пријатељски поразговарати. Дјеца су им се расула по свијету па им ми дођемо као члан породице. Они су врло захвална публика.

● **Примјећујете ли ви по количини тих позива да овдје има све мање људи?**

– Да, то се јако осјети, а о томе људи и сами причају када се јаве. Кажу да су им дјеца у Њемачкој, Енглеској, Ирској и којекуде. Види се то и по жељама, честиткама и поздравима. Све је мање сватова, прослава рођендана, крштења па је и наруџби мање.

● **Навршило се четири године откако је преминуо ваш колега Давор Алекса.**

– Да, прије четири године, четири дана након што смо прославили своју 26. годишњицу изгубили смо човјека кога смо сви звали „добри медо", човјека кога су сви у граду познавали и који је живио за музику, а и посао дицеја јако добро познавао. Наши слушаоци су знали када он пушта музику. Алекса је био на радију од 1995. године и имао је једно велико искуство. Изгубити таквог човјека и тако добру душу за нас је био велики губитак, али живот иде даље. На нама је да га се сјећамо са поштовањем.

● **Имате ли у плану неке нове емисије и садржаје?**

– Ако ова пандемија у догледно вријеме прође и ако успијемо да запослимо бар још једну особу вјерујем да ће и број емисија бити већи. Јавили су нам се и неки спољни сарадници и у припреми су одређене емисије па, ако концепција буде добра и ако ти сарадници то буду могли да изнесу убрзо ћемо кренути са реализацијом. Оно што нам је сада важно је да уредимо свој простор са новом звучном изолацијом и савременијим изгледом. Жеља нам је да осавременимо и опрему, да пређемо на дигиталну. Били смо на корак до тога али нам пројекат нажалост није прошао. Као што је сада телевизија тако ће и радио бити дигитализован и хтјели смо да за то будемо припремљени. То нам је са техничке стране први циљ. Знање имамо, највећи проблем остају средства. **СЛАВКО БУБАЛО / СРБИ.ХР**

ЈЕДАН ПАКЕТИЋ – ЈЕДАН ОСМИЈЕХ

Радост за више од 200 малишана у Лаћарку

У МЗ Лаћарак у општини Сремска Митровица подијељено је око 200 пакетића дјеци у оквиру пројекта *Један пакетић – један осмијех*.

У пројекту су учествовали Удружење прогнаних и угрожених *Право на живот 2* Лаћарак, Удружење самохраних родитеља *Борба за права* Лаћарак и Удружење избјеглих и интерно расељених лица, социјално угрожених и националних мањина *Будућност* Сремска Митровица.

Једна од иницијатора ове акције је Јелена Николић која је жељела да обрадује око 20 малишана чије породице су у тешкој материјалној ситуацији, али када је ступила у контакт са предсједницима удружења акција је прешла те оквире и укључило се још донатора. Јеленин супруг Душко Николић запослен је у компанији *ЛД* група и са колегом Бојаном Булићем се маскирао у Дједа Мраза и довезао пакетиће у камиону.

Милена Богосавац, предсједница Удружења *Борба за живот* активно се бори да помогне дјеци од оснивања удружења прије двије године.

– Ове године први пут дијелимо пакетиће, али током цијеле године помажемо на разне начине колико год можемо – рекла је Богосавчева која се за ову прилику маскирала у вилењака као и њен син.

Удружење избјеглих и интерно расељених лица, социјално угрожених и националних мањина *Будућност* Сремска Митровица постоји од 2014. када су и почели са додјељивањем пакетића, али су ове године одлучили да се удруже са још два удружења. Предсједница Мирослава Божић каже да се доста организација и појединаца укључило у акцију.

– Потрудили смо се да дјеци уљепшамо празнике. Та њихова радост је непроцјењива. Иако сматрам да не треба да станемо само на пакетићима, тој дјеци је потребна помоћ и подршка током цијеле године. Бориће мо се колико будемо могли. Људима се пробудила свијест и вољни су да помогну.

Прилог од додјели пакетића и једном самохраном родитељу Мирку се емитовао на РТС-у и након тог прилога јавиле су се двије породице вољне да помогну Мирку те су им обезбиједили огрјев, помогли су им и за Божић да га у весељу прославе, а на прољеће планирају да адаптирају једну собу за дјецу.

– Увијек сам за те видове помоћи, да се нама људи јаве и ми их одведемо да упознају породице, и увјере се која врста помоћи им је потребна.

Акцију су подржали МЗ Лаћарак, Локална самоуправа града Сремска Митровица, Савез Срба из региона, многи привредници и појединци, а Школица спорта је обезбиједила бесплатно тренирање за 2022. годину. Фотографи Владимир Ковачевић и Предраг Сретеновић су бесплатно фотографисали дјецу са Дједа Мразом. **ДРАГАНА БОКУН**

» Милован Гуслов, Милена Богосавац, Мирослава Божић, донатори брачни пар Blake, Бојан Булић и Дуле Николић

МИЛОШ КОРДИЋ: ЗАПИС СА БИВШЕ БАНИЈЕ

„Коло, коло, / Наоколо...", са сњеговима зимских светаца, код Палучка

ПИШЕ: МИЛОШ КОРДИЋ

Не вјерујем да је у другој половини четрдесетих и раних педесетих година прошлог вијека било ко од старијих и још старијих од тих старијих ходао бијелим свијетом села Комоговине а да није знао бар неколико стихова неке од радосних или тужних и вјечно младих Бранкових пјесама. А посебно је *Бачки растанак* – и као загонетка, покаткад и као поука и опомена – текао преко многих од шамаричкога и брдског вјетра распуцалих ратарских усана. А кад се пјесма не би знала у цјелини, ваљало се сналазити и почињати од стихова: „Тамбур, тамбур, ситна тамбурице…" или: „Коло, коло, / Наоколо, / Виловито, / Пла'овито, / Наплетено, / Навезено, / Окићено, / Зачињено…"

Кола виловита, пла'овита, уз тамбуре и без њих, вијала су се: једна, на пространој ледини Чечевици (мајини, државној заједници, пашњаку), на прољетни државни празник – Први мај, као и на прољетне и љетне православне празнике – Ђурђевдан и Видовдан; друга, код Палучка, раскрснице у центру села. Ту се, између двију липа, налази чесма коју је о свом трошку, 1939. године, подигао инжењер Симо Дабић, рођени Комоговљанин. Довевши воду из око два километра удаљеног извора у Грабовцу, удолини, готово сланцу испод засеока села Јошавице – Плављанића. Од почетка друге половине шездесетих, код Палучка (можда му је име од латинских ријечи палус – бара, и палудосус – мочвара) била је полазна станица аутобусима на релацији Комоговина–Петриња–Жељезара Сисак и Комоговина–Костајница.

Ујутро рано, осим на Први мај и Нову годину, звона Цркве Преображења Господњег, најјача од звона свих цркава у цијелом крају, оглашавала су се сваког црквеног празника, као и сваке недјеље, а само су на неке позивала и на јутарњу службу коју је служио парох костајнички – све до 1975. године у селу није било свештеника. Тачно у подне, на Божић из једне авлије оглашавао се из рата сачувани топ – због једног погрешног пуњења отишао је, једне давне зиме, у парампарчад. И никад се није сазнало чији је био, из чије је авлије… Долазила и милиција због њега, али – јок! А и ја сам га једном чуо док сам базао по сњежним Брдима, до сјеверне стране села.

Кад се посљедњи дани касне јесени натмуре од сјеверних обронака горе Шамарице, и кад се само у једној од вучјих ноћи прелију у зиму, село почиње да се увија у снијег који му приспијева, што може некоме и да се чини, са свих страна свијета.

Тако је то одувијек било са снијегом по васкрсној глави долине ријеке Суње. На простору одакле она почиње да се шири. И у тој, ту заснованој ширини смјестило се, и други тако кажу, једно од најљепших села Баније – село Комоговина.

И та суњска долина, њена у ствари речена глава, код Цркве Преображења Господњег, подигнута на мјесту на коме је био некадашњи Манастир Комоговина (једини банијски манастир, укинут 1777. године, и прије неколиких година 21. вијека поново заживљен, а ту је била и прва, дрвена, црквица, изграђена крајем 17. вијека, кад је почело досељавање Срба на те просторе), од настанка, та дакле долина, након повлачења залива Панонског мора, уприродила се у обличје крста. (Крст је као симбол, а представља човјека раширених руку, постојао и прије хришћанства.)

Основна раван тог крста протеже се у правцу исток–запад, од источне границе између Боројевића и Комоговине, све ужом долином Суње, ка западној страни. Краћа, водоравна раван, односно људске руке крста: лијеву, на сјеверној страни села, чини долина потока Јошавице све до увира у Суњу, у дијелу села који смо називали Жабари (ту су живјели Дабићи, Трнинићи, Миросављевићи, Јасићи, Жишци, Кутлићи и једна кућа Боројевића); десну, на јужној страни села, чини кланац потока Бадушнице, који води далеко у дубине шамаричких шума, с путем изграђеним педесетих година.

И кад сњегови, а мени су они, у радосном сиромаштву комоговљанског дјетињства, увијек били плави, почну, рекох, да увијају село и читав крај, а мени се чинило – и цијели свијет, па се кроз њих јаве милине њихових празника: Никољдана, Нове године, Божића, Младог (Малог) Божића, Јованђдана, Светог Саве и Светог Трифуна.

Најава празника, апосебно Нове године и Божића (док су од свих зимских светаца – Јованђдан и Никољдан били и крсне славе појединим комоговљанским породицама: Јованђдан их је имао највише, рачунајући и све остале), могла се осјетити по мирисима печеница који су се ширили из авлија оних који су их имали и пекли. Чланови Партије пекли су их дан прије Нове године, а они други на Бадњи дан. По причи коју сам упамтио, било је и оних чланова… који су је такође пекли на Бадњи дан, па је било и праћења, дојављивања… А и то не би дуго трајало – код Палучка се праштало и мирило.

А сњегова налегне и до метар, понекад и више. Па тако зором крене ралица, вучена с неколико пари волова. Село добија сњежну цесту, а Палучак добија (и лопатама оних који су му најближи) такав трг каквог се не би постидјели ни споменици освајачима, поробљивачима и сваке феле ослободиоцима на враним и бијелим коњима – како далеких тако и ближих комоговљанских историја.

Увече, кад се благу у јасле распростру сијено и стрнокос, кад се живини у сумрак по пртинама побаца златно зрње кукуруза, кад се свиње (оних који су их имали) нахране, кад се нешто и поједе, креће се ка Палучку. Свако је долазио обучен у оно што је имао – дјевојке у најљепшем. У другој половини четрдесетих и раних педесетих, село је било богато дјевојкама. И највише их се удало у селу – чекале су младиће који су преживјели рат, касније напуштали Југословенску армију и враћали се од усташа Независне Државе Хрватске спаљеним, срушеним и опљачканим кућама. Враћали се на своја огњишта.

И ту, код Палучка, радост почиње од „Тамбур, тамбур, ситна тамбурице…" Тада су тамбураши Пододбора Српског културног друштва *Просвјета* имали: прим, двије бугарије и бас – сјећам се и брача, али не знам како је нестао. Па уз свирку бећарца крену и десетерачке ојкаче, као: „Ми смо браћа испод Шамарице, / ђе не рађа мајка издајице!", „Мене ћаћа сикирицом гура: / Ајде, сине, да тражимо цура.", „Бећар био, па сам остарио, / сад ме стара не воле бећара. " … А онда крене и „Коло, / Коло, / Наоколо…" , уз ојкачу, с натпјевавањем: „Кога моје очи погледају, / манђије му боље не требају.", пјевају женске, а мушки одговарају: „Да сам тебе, гаравушо, слушо, / синоћ би ти кроз прозоре ушо.", а оне: „Ја малена, сукњица шарена, / свака шара по три момка вара. ", а они: „Пиши мала да л' би се удала, / да бараба не долази цаба."… И све тако редом.

А након краћег одмора, тамбураши засвирају коло *Сремицу*… Па се игра докле ко може.

Зима, снијег, а студени нема… из играча сукља пара… поред једних тараба диме се цигарете и теку тужне приче… за једним столом пију се кувана ракија и кувано вино… у црном ћошку једна од мојих тетака из Дабића плаче за у рату изгубљеном кћерком – прилазим, додирујем јој хладне руке и ћутим… ми, дјечаци, провлачимо се: пригледавамо, ослушкујемо… сав свијет је ту, за Комоговљане другог свијета нема… један дечко из Боројевића стиже на коњу… један чича пуца из ловачке пушке у небо мрака изнад ријеке Суње… из Меченчана долазе двојица милицајаца да виде, чују… тамбураши – Бошко Зебић, Љубан Дабић Угљеша, Милан Дабић Угљеша и Ранко Кордић свирају а онда их мијењају Стево Кордић, Бранко Дабић – Божчин, Ранко Трнинић – Глигин, Ранко Дабић Србин, Милан Мићо Илибашић… узимају тамбуре па свирају и пјевају: „Голубице бијела, што си невесела…"

А онда једног изнад шума развученог дана утихнуше тамбуре, умори се коло… Да би коју годину касније поново оживио Пододбор *Просвјете*. Ми, ријетки млађи, са некима од споменутих старијих, засвирасмо, заиграсмо, запјевасмо. Али у једној од двију учионица наше Подручне школе, преуређеној у салу. Никад више на Чечевици, никад више са сњеговима зимских светаца, код Палучка.

Сад се „Коло, / Коло, / Наоколо…" вјероватно и даље рецитује, пјева и игра по трговима плавог снијега неког другог свијета.

КАКО ДО КЊИГЕ *БИЛО ЈЕДНОМ НА БАНИЈИ*

У продаји је друго издање књиге *Било једном на Банији* Милоша Кордића, чији је издавач *Инфо Рас* д. о. о. Београд, 2019. У књизи су бројни прозни записи ауторових сјећања на дјетињство, младост, школовање и живот на Банији између Другог свјетског рата и грађанског рата у Хрватској, с повременим заласком у те ратове. Ту су бројне личности са Баније: сељани, грађани, народни хероји, научници, књижевници и други умјетници, професори, ауторови школски другови...

Ту је запис о Титовом доласку на Банију, 1967. године. У књизи су обрађене банијске горе и њихови највиши врхови, ту су записи са видика, затим ријеке, рјечице, потоци, стара банијска јела, опис коњевина. . . Други дио књиге садржи имена и презимена банијских Срба, њихове бројне надимке, попис села и градова. Посебно поглавље посвећено је пословицама, клетвама, ојкачама, оригиналним псовкама. И на крају књиге Кордић објављује више од четири хиљаде непознатих, мање познатих и заборављених старих ријечи и израза банијских, са објашњењима. Књига се може наручити поруком на телефон: 063 1958 354, и на мејл: miloskordic44@gmail. com

Код поруке потребно је навести име и презиме, тачну адресу (с поштанским бројем) и број мобилног телефона. Цијена књиге је 800,00 динара + поштарина (шаље се поузећем, пост експресом).

МИЛЕНКО ВАСИЉЕВИЋ ЧИКО ИЗДАО НОВУ КЊИГУ *ОЈ, МАЛЕНА, МАЛА МОЈА*

Годинама Миленко Васиљевић Чико осјећајући зов изгубљеног завичаја неуморно биљежи сјећања на брђанску Славонију, обронке Папука. Пишући књиге, пјесме, афоризме, кратке драме и сјећања, учествујући на разним манифестацијама и скуповима, постао је истински и неуморни завичајни амбасадор српског народа који, далеко од родног краја, трага за новом Долином благослова.

Нова Чикина књига, под насловом *Ој, малена, мала моја*, написана је са тим циљем – да нам потомство зна обичаје предака. Ова народна пјесмарица повезује вјековно битисање и аутентичност српског народа на тим просторима и потребу да тај, сада расељени народ, сагледа и оснажи своју повезаност са прецима.

Осим описа кола (шикар или кривог кола, тарабана, дрмеша, општај дири кола и др.) ова књига садржи и преко двадесет колских пјесама које су се пјевале уз шикар коло (или криво коло), више стотина бећараца пјеваних уз тарабан и дрмеш, четрдесетак двостихова пјеваних у општај дири колу или уз логовац, преко стотину двостихова које су пјевале вјенчовиље, честитари и ивањске ладаљке…

Ту је и неколико дјечјих кола, пјесмица и игара. Записао је и значајан број пјесама које су често пјеване кад се окупи друштво, на свадбама, славама, прелима, чијалима, перушалима…

Посебно је обрадио пјевање обредних пјесама (вјенчовиље, ивањске ладаљке и сл.), објашњавајући и ситуације и начине њиховог пјевања. Тога често у сличним пјесмарицама нема, па ова објашњења и описи представљају значајан етнолошки допринос.

Већи број приказаних пјесама изводи се без посебне музичке пратње, али има и оних за чије је пјевање и играње неопходна музика.

Одајући почаст свирачима разних инструмената, Чико је прикупио и припремио преглед људи који су свирали музичке инструменте, односно људи који су љубављу према музици чували обичаје и традицију предака.Из пописа инструмената видимо да су раније најчешћи били инструменти које су надарени мајстори и свирачи сами могли да израђују (фрула, двојнице, гајде, самица, окарина и сл.).

Касније су се појављивали и остали инструменти: прим, бугарија, виолина, бас/берда, бисерница, хармоника, гитара… Разноврсност инструмената најбоље говори о томе како је тај народ задовољавао и исказивао своје умјетничке и културне потребе.

МИЛЕНКО ЗАИЛАЦ

БИЉЕШКА О ПИСЦУ

Миленко Васиљевић Чико рођен је 1943. године у Секулинцима, општина Вођин. Пише пјесме, кратке драме, афоризме и хаику поезију. Издао је три збирке пјесама, од којих су двије за дјецу, двије збирке афоризама и четири монографије посвећене родном селу и родном крају. Припремио је и збирку хаику поезије са 400 стихова. Заступљен је у стотињак заједничких збирки пјесама и афоризама издатих у Р. Хрватској и Р. Србији. Уредио је неколико књига других аутора. Учествовао је на преко тристо књижевних манифестација на којима је примио више од стотину признања и захвалница. Живи у Осијеку мирним пензионерским животом. Издавач књиге је GRAFOOFSET Челарево, 2021. године. Књигу можете поручити на број телефона: 064 297 3929

ГРАДОНАЧЕЛНИК ЗАГРЕБА НА КОМЕМОРАЦИЈИ ПОРОДИЦИ ЗЕЦ

Градоначелник Загреба Томислав Томашевић одао је почаст српској породици Зец коју су прије 30 година звјерски убили припадници резервних јединица хрватског МУП-а, такозвани мерчеповци, истичући да се знају починиоци и мотиви, али да за тај злочин нико није одговарао.

Отац Михајло убијен је у ноћи између 7. и 8. децембра 1991. године испред породичне куће, а дванаестогодишња Александра и њена мајка Марија убијене су код планинарског склоништа, дома Адолфовац на Сљемену.

У овом дому одржана је комеморација у организацији Антифашистичке лиге Хрватске и Српског народног вијећа. Осим потпредсједника хрватске Владе Бориса Милошевића, почаст је одао и Томашевић, што је први пут да загребачки градоначелник учествује на комеморацији породици Зец.

– Овдје стојим понизно као градоначелник Загреба како бих одао почаст невиним жртвама, невино побијеној породици Зец јер сви знамо шта се овдје догодило прије 30 година, сви знамо ко су починиоци, сви знамо који су били мотиви, а исто тако знамо да за то нико није одговарао – рекао је Томашевић.

Према његовим ријечима, Загреб ће бити град у којем нема дискриминације по било којој основи и гдје се сваки злочин кажњава. Комеморацији је присуствовао и предсједник Српског народног вијећа Милорад Пуповац.

СЛУЖЕН ПАРАСТОС ЗА 109 УБИЈЕНИХ СРБА ИЗ БЈЕЛОВЦА

Митрополит дабробосански Хризостом служио је парастос у Цркви Светог пророка Илије у братуначком селу Бјеловац за 109 убијених Срба из тог и сусједних села Сикирић и Лозничка Ријека од којих су њих 68 масакрирале муслиманске снаге из Сребренице 14. децембра 1992. године. Овом приликом митрополит је освештао новоизграђену спомен-собу посвећену жртвама из овог села, у којој су спомен-плоче са именима свих 109 убијених Срба из ова три села на обали Дрине.

Митрополит се запитао да ли правосуђе осјећа грижу савјести због непроцесуирања починилаца злочина над српском нејачи у овом крају.

Прије 29 година јаке муслиманске снаге из Сребренице и околних села, под командом Насера Орића, упале су ова три подрињска села убијајући све што су стигле, пљачкајући и палећи српску имовину. Најмлађе жртве били су четрнаестогодишњи Слободан Петровић и петнаестогодишњи Чедо Миладиновић, а најстарија осамдесетосмогодишња Злата Јовановић.

Старица Божана Остојић је нестала и још није пронађена. За ове, као и за бројне друге злочине над Србима у средњем Подрињу, нико није одговарао.

ОДЈЕЦИ НАКОН ДОКУМЕНТАРНЕ СЕРИЈЕ ИСТОРИЧАРА ХРВОЈА КЛАСИЋА НА ХРТ

ДОЗИРАНА ИСТИНА О НДХ

ПИШЕ: МАРИНКО М. ВУЧИНИЋ

На првом програму ХРТ-а приказана је серија о Независној Држави Хрватској коју је осмислио историчар Хрвоје Класић, а у њој су узели учешће историчари из Хрватске али и историчари из Србије који се баве проучавањем овог дијела наше историје. Серија је након што је реализована чекала неколико година да буде емитована јер се очигледно тражио повољан политички моменат да она буде доступна хрватској јавности у којој иначе постоји много контроверзи везаних за усташко насљеђе и отворена ревизија неоспорних чињеница о карактеру НДХ као злочиначке творевине и марионетске пара државе.

УЗРОК СВИХ ПРОБЛЕМА „ВЕЛИКОСРПСКА ХЕГЕМОНИЈА"

У серији је дат шири историјски, друштвени и политички контекст настанка усташког покрета који се у њој превасходно означава као организација бораца за националне циљеве хрватског народа у Краљевини Југославији чији је главни циљ био остваривање идеје о формирању Независне Хрватске Државе. Наравно да није изостала ни основна идеолошка мантра о великосрпској хегемонији, запостављању хрватских националних циљева у Југославији али и о терору којем су били изложени борци за националне интересе хрватског народа. У неколико епизода обрађено је и питање утицаја спољних фактора на формирање и развој усташког покрета са посебним освртом на улогу Италије, Мађарске и Њемачке.

НАМЕТАЊЕ ТЕЗЕ ДА СУ УСТАШЕ ПРИЈЕ РАТА БИЛИ АНТИФАШИСТИ

Посебно је занимљива констатација да усташки покрет готово све до почетка Другог свјетског рата није имао фашистички карактер, и да је идеологију фашизма једино прихватио Анте Павелић угледајући се на Мусолинија и његов начин владавине. Улога Ватикана и надбискупа А. Степинца обрађена је у складу са већ прихваћеном пропагандистичком мантром о сложеном положају Католичке цркве у Независној Држави Хрватској коју је она здушно поздравила и подржала, али је у овој серији изостала експлицитна осуда учешћа великог броја припадника Католичке цркве у усташком покрету и злочинима и геноциду који су почињени током постојања ове пара-државе.

БЕЗ ОСУДЕ КАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ

Свакако да је питање злочина и геноцида било једно од најосјетљивијих питања у овој серији, и оно је обрађено тако да се они прикажу у оној прихватљивој мјери у којој их је могуће дозирано представити хрватској јавности. У овој серији је демонстриран тај дозирани приступ чињеницама и већ утврђеним и несумњивим оцјенама о злочиначком карактеру усташког покрета и саме НДХ и улози Католичке цркве у успостављању и одржању ове марионетске творевине. У већини епизода се инсистира на ставу да је НДХ функционисала као држава, да је имала све потребне државне атрибуте, а узгред се напомиње да је она била у марионетском положају нарочито у односу на нацистичку Њемачку.

РЕЛАТИВИЗАЦИЈА ГЕНОЦИДА

Један од уредника Зборника *Правни поредак НДХ* професор Борис Беговић је недавно на скупу *Националним памћењем против ревизије историје* одржаном на Правном Факултету у Београду изнио сљедећу оцјену.

– Установљено је да постоји више аргумената да је НДХ ипак била држава, то јест да је имала поједине атрибуте државности. То нам говори да је геноцид у НДХ био државни пројекат, у којем су учествовале све државне структуре.

Нисам сигуран да би се аутор ове серије и хрватски историчари који су у њој учествовали у потпуности сложили са овим резолутним ставом професора Бориса Беговића, јер они су у својим исказима често прибјегавали отвореној релативизацији ове несумњиве чињенице. То се посебно могло видјети у епизоди која је носила наслов *Терор*, а била је посвећена усташким злочинима и геноциду који су почињени над српским народом што се није могло у њој јасно видјети.

СМАЊИВАЊЕ БРОЈА ЖРТАВА

Тако је у овој епизоди речено да је на Козари дошло до чишћења цивилног становништва, цивилне избјеглице су слате у логоре, одвајано је становништво по полу послије офанзиве на Козару, одвајања за логор у Јасеновцу нису имала убилачки карактер јер они који су били корисни за рад слати су у Њемачку а они који нису, чинили су највећи број страдалих, да се на Кордуну десио велики прогон, колонизација дјеце у села обављена је путем *Каритаса* и мреже Католичке цркве, споменут је логор дјеце у околини Загреба без јасног спомињања страхота које су се дешавале у дјечјем логору у Сиску у коме су убијана српска дјеца на најсвирепији начин. Један од хрватских историчара је изнио процјену да је у усташком терору страдало 40 хиљада Срба.

ГЕНОЦИД НАЗИВАЈУ ТЕРОРОМ

Када се погледа ова епизода јасно се може видјети да неко ко нема увид у националну припадност протјераних и ликвидираних цивилних жртава не може да стекне праву слику да се радило о геноциду који је спроведен од стране усташких власти над српским народом. Он се у тумачењу хрватских историчара у овој серији не означава као геноцид почињен над српским народом што јасно говори и сам наслов ове епизоде у серији *Терор*. Само је један историчар из Њемачке у свом излагању говорио о геноциду, остали учесници у овој серији као да су се држали прећутног договора да се говори о терору и прогону а да се велико и ужасно страдање српског народа не квалификује као геноцид.

АРАЛИЦА: НДХ ЈЕ ПРВА НАЦИОНАЛНА ДРЖАВА ХРВАТА

Тачно је одређена мјера и досег ове серије, а она се може видјети у њеној посљедњој епизоди објављеној под насловом *Епилог* и у ријечима историчара Вишеслава Аралице, боље рећи његовог малог „трактата" о срамоти и неопходности освете у правом тренутку.

Просто је невјероватно да је угледни историчар Класић дозволио себи да у овој серији објави сљедеће ставове В. Аралице.

– НДХ је прва национална држава Хрвата. Она доиста јесте била држава и била је национална хрватска држава. Међутим, кад бих једном ријечју ишао описати и НДХ и све око тога, рекао бих срамота. Сад морам објаснити што је ту срамота. Јер није баш све ту срамота, у тој НДХ. Пођимо с осветом. Оно што запањује у НДХ је био несразмјер осветничког чина и разлога за освету. Примјер је Анте Врбан који је сам признао да је убио неких 600-тињак, односно да је судјеловао у убојству 600-тињак Јевреја и да је погушио 63 дјеце. Он тврди 63, други кажу више стотина српске дјеце с Козаре. То је учинио, зато што се друге године након Велебитског устанка морао пријављивати жандарима неколико ноћи заредом, трипут по ноћи, да је ето био малтретиран гадно. Ја имам разумијевања за освету. Ако су Хрвати мислили да се морају светити Србима због нечега. На примјер, због убојства посланика у београдској Скупштини, због убојства Стјепана Радића, због кундачења и понижавања, због исмијавања зато што су говорили да су Хрватску на сабљи добили. Због тога што су их тукли, малтретирали, затварали, кидали нокте, убијали људе као у Сењу или код Сибиња. Ако они мисле да се треба осветити, онда је то у реду. Међутим, освета, ако је права, мора услиједити одмах након чина. Али оно што су Хрвати у ствари радили, показали су да нису особито вољни за стварање своје државе. Они су морали чекати и били су лојални грађани те државе, слали су своја посланства Карађорђевићима на двор, клањали им се и лупали печате у својим канцеларијама до Симовићевог пуча, док нису дошли Нијемци. Е, то је ружно. Кад Нијемци долазе. Нијемци руше ту српску државу, српску власт над Хрватима. Нијемци руше. Талијани руше. Е, сад ћемо им се осветити. То је срамота. Срамота је кад се почнете освећивати на слабима. Жене и дјеца су били убијани. Срамота је такође кад се људи којима то радите дигну, побуне и побједе вас. И покажу да им ви у ствари не можете ништа. И онда опет трчите новим господарима, Нијемцима и молите их да среде ситуацију. То је нешто што је Хитлер стално приговарао Анти Павелићу. То је нешто што је Химлер имао на уму кад је процјењивао ситуацију. И што су обојица сматрали, упркос томе што Србе сматрају непријатељима, ипак их више поштују него Хрвате. То је срамота.

У овим ријечима је садржан прави дух и суштина ове серије и треба их добро запамтити јер оне оличавају сублимацију односа који је сада преовлађујући и једино прихватљив у хрватској јавности када се говори о НДХ. Хрвоје Класић је то очигледно добро осјетио, зато је и примијенио овакав дозирани а у суштини посебан облик ревизионистичког приступа у конципирању и изведби ове серије.

СРПСКИ ИСТОРИЧАРИ ЋУТЕ

У нашој јавности ова серија је остала без већег одјека. Нису се јавили ни наши историчари који су у њој учествовали нити се јавио неко од наших професионалних историчара који прате и истражују начин на који се у савременој Хрватској говори о усташком насљеђу и НДХ. Али зато се јавио Горчин Стојановић да би у својој колумни *Суботња променада* коју објављује у *Блицу* обзнанио своје неподијељено одушевљење овом серијом ослањајући се на своју животну попутбину.

И зато што је тема серије која се бави укупним постојањем друштвеног устројства које се звало Независна Држава Хрватска, више него деликатна. Но убрзо, сваковрсног оптерећења је нестало: историчар Хрвоје Класић и редитељ Миленко Буковчан, сви њихови гости, хрватски повјесничари и српски, италијански, њемачки, босански, ирски и амерички историчари, а нарочито двије монтажерке, Ива Блашковић и Влатко Зодро, сачинили су тачно оно што је потребно да свака предрасуда, стрепња или сумња буду отклоњене пред акрибичношћу, прецизношћу, одговорношћу и мајсторским умећем. Серија је узбудљива не само због своје теме и њене изведбе, него и стога што као и свака честита историјско, у науци утемељена збирка чињеница, мудро, неједнозначно, нелажнополемички, нетенденциозно протумачених, освјетљава и савременост.

У овој серији је објављена епизода *Уљудба*, бавила се друштвеним и културним дешавањима у НДХ, Хрвоје Класић је грдно погријешио што није ангажовао Горчина Стојановића као консултанта, вјероватно би овај изузетни подухват добио на вриједности и постигао већи уљудбени дојам и попутбину.

Овако остаје отужан утисак да је и ова серија само доказ више да се у хрватској јавности још увијек не може на прави и досљедан начин проговорити о трагичној судбини српског народа који је доживио страховити геноцид у вријеме постојања тзв. Независне Државе Хрватске.

СТЕПИНАЦ ПРЕДСТАВЉЕН КАО ЗАШТИТНИК ЈЕВРЕЈА

У неколико наврата у серији се истицала улога надбискупа А. Степинца као брижног заштитника Жидова, а навођена је и његова изузетна „забринутост" због покрштавања и злочина почињених над православним становништвом. Та дозирана врста перфидног прикривања стварног карактера усташког покрета и параквислиншке НДХ има у себи јасно одређену дозу приказаних утврђених чињеница које неће нарушити потребну прихватљивост ове серије у хрватској јавности.

ПРКОС ЛАСИЊСКИ: КОМЕМОРАЦИЈА ЗА 1496 СРПСКИХ ЖРТАВА УСТАШКОГ ПОКОЉА

Поводом 80. годишњице у Пркосу Ласињском одржана је комеморација за 1496 српских жртава, убијених у усташком покољу који је почео 21. децембра 1941. и који је на том дијелу Кордуна трајао до православног Божића 1942.

Даница Мичић из Пркоса је рекла код костурнице усташког злочина у том мјесту да су тада само из тог села побијене 572 особе, међу којима 226 дјеце у доби до 14 година, а поубијани су и мјештани из српских села Стипана, Дугог Села, Трепче и Сјеничака.

Начелник општине Ласиње Марио Перчић изразио је жаљење за почињене злочине, док је карловачки дожупан Дејан Михајловић рекао да су на том подручју „људи страдали од нељуди, од људских звијери", те да је с данашње тачке гледишта немогуће схватити како је такав чин уопће био могућ.

– Наш систем образовања је, нажалост, заказао, и не учи дјецу о томе шта се догађало у Другом свјетском рату. Зато имамо стање да наши ђаци не знају је ли војска НДХ или она антифашистичка, то јест партизани, права, ослободилачка војска – рекао је Михајловић.

ХРВАТСКЕ И МУСЛИМАНСКЕ УСТАШЕ ПОБИЛЕ МЈЕШТАНЕ БИТУЊЕ ГОРЊЕ

Хрватске усташе и муслиманске трупе у саставу Независне Државе Хрватске /НДХ/ 22. децембра 1943. године извршиле су масовни злочин над српским становништвом села Битуња Горња, шест километара од Стоца. Село је тог дана тешко страдало од хрватских и муслиманских усташа обучених у њемачке униформе.

У складу са комунистичком идеологијом да треба што више изједначити заслуге за ослобођење земље и сакрити најтеже злочине, посебно на простору усташке НДХ, на једној од кућа у којој је извршен злочин СУБНОР је 1964. поставио плочу на којој пише да су злочин извршиле „слуге окупатора". Није поменута национална припадност жртава, нити су именоване хрватске и муслиманске снаге које су извршиле овај злочин. У том селу од тада више нема Срба.

Наредног дана, исти злочинци упали су у сусједно село Забрђе /Пољице/ и запуцали на српске чобане и стоку. Заједно су убијени људи, коњи, говеда, овце и козе, а лешеви су остали измијешани.

Хрватске и муслиманске усташе нису оставиле иза себе ниједно живо биће. О злочинима усташа, а нарочито о учешћу муслимана из Ханџар дивизије у тим погромима над Србима, писао је велики српски писац Мехмед Меша Селимовић. Усташка НДХ, којој је била припојена данашња територија БиХ, починила је геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима.

Идеологија усташког покрета, у који су, осим Хрвата, у великом броју били укључени и муслимани, била је заснована на расистичкој и екстремно националистичкој политици, по узору на фашистичке покрете у Европи.

Основна тенденција усташке политике односила се на стварање етнички хомогеног простора у којем неће бити мјеста за припаднике српског, јеврејског и ромског народа. **СРНА**

ГОСТОВИЋИ КОД ЗАВИДОВИЋА: СЛУЖЕН ПАРАСТОС УБИЈЕНИМ СРБИМА

Прије 29 година припадници тзв. Армије БиХ са земљом су сравнили око 30 српских насеља у рејону Гостовића код Завидовића и протјерали више од 3.500 Срба са њихових огњишта.

Тим поводом у Храму Свете Петке Параскеве служена је литургија, а затим је положено цвијеће и служен парастос на споменику за 111 Гостовићана погинулих у протеклом Одбрамбено-отаџбинском рату. За злочин над Гостовићанима нико није одговарао. **РТРС**

УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ФБиХ ОРГАНИЗОВАЛО СКУП ГДЈЕ СЕ ГОВОРИЛО О ИМОВИНСКО-ПРАВНИМ ПРОБЛЕМИМА

» Ђорђе Радановић, Драган Дивјак и Вук Станић

Правни савјети како Срби да сачувају своју земљу у ФБиХ

У организацији Удружења Срба из Федерације БиХ у Београду је 28. децембра 2021. године одржан скуп на коме се говорило о проблемима у вези са рјешавањем имовинско-правних односа Срба из Федерације БиХ.

На скупу су присуствовали представници општина два кантона Ливањски кантон (општине Гламоч, Купрес, Грахово, Дрвар) и Унско-сански кантон (општине Петровац, Кључ, Сански Мост, Босанска Крупа, Цазин, Велика Кладуша, Бихаћ).

Предсједник Удружења Драган Дивјак је упознао све присутне са тешким условима живота на овим општинама, као и са акцијама у којима активно учествује ово Удружење.

– Од 11. септембра је започела кампања за заштиту имовинских права Срба у Федерацији БиХ у Министарству спољних послова Србије јер постоји ризик да, због усклађивања података о непокретностима катастра и земљишних књига, остану без имовине – рекао је Дивјак.

ВЕЛИКИ ДИО ЗЕМЉЕ СЕ ВОДИ НА УМРЛИМ ЛИЦИМА

Предсједник Одбора за заштиту права Срба у ФБиХ Ђорђе Радановић је навео да се до сада јавило 3.245 људи поријеклом из Федерације БиХ у вези са рјешавањем имовинских права.

– Проводи се пројекат са Свјетском банком односно, врше такозвану хармонизацију тако што усаглашавају грунтовно и катастарско стање. Србима катастар одговара, тамо је све чисто, његово формирање почело је при општинама 1951. године, а завршено је тек 1989. године са тзв. авио снимањем. Сада је проблем када Геодетска организација узме на усаглашавање грунтовницу и катастар за одређено мјесто, јер се у грунтовницама највећи дио земље води на људима који су умрли још прије рата – рекао је Радановић.

Он је навео да од укупног броја људи који су се јавили канцеларијама у Републици Српској њих више од 90 посто живи изван БиХ, и нису спровели оставинске расправе.

– Прије свега мора се покренути оставинска расправа. Ако је човјек умро прије рата Извод из матичне књиге умрлих се налази у општини гдје је човјек умро. Тада се његова смртовница треба доставити надлежном суду на спровођење оставинске расправе – појаснио је Радановић указујући на неке од кључних проблема.

НАСЉЕДНИЦИ КОЈИ ЖИВЕ У БЕОГРАДУ МОРАЈУ САМИ ПОКРЕНУТИ ПОСТУПАК

– Оно што смо видјели као проблем је да ниједна београдска општина не доставља умрлице нити конзулату БиХ, нити Министарству спољних послова Србије. Зато насљедници морају умрлице доставити Министарству спољних послова Србије које ту умрлицу просљеђује амбасади или конзулату за Федерацију (Мостар, Дрвар или Сарајево). Они ће даље да просљеђују општинама гдје је преминули рођен – рекао је Радановић и напоменуо да се у другим дијеловима Србије достављају умрлице.

Након што Извод из књиге умрлих дође у општину, правна служба која ради у кампањи може тада позвати ту општину и тражити да се изради смртовница. Матичар у Федерацији БиХ надлежан за упис чињеничне смрти саставља смртовницу.

– Службеник који ради смртовницу треба да позове неког од чланова породице и да се распита ко су све потенцијални насљедници и да све то забиљежи у смртовницу. Да упише постојање имовинских права и да све то пошаље на Суд који даље по службеној дужности води оставинску расправу – рекао је Радановић.

Међутим, поједини матични уреди у БиХ не чине то по службеној дужности у року од 15 дана, већ очекују захтјев за покретање оставине који упућују сродници – насљедници или опуномоћена лица.

– Када смртовница дође у Суд формира се предмет који има свој број. Након тога путем сајта Високог тужилачког савјета БиХ може се пратити ток тог предмета – појаснио је Радановић савјетујући да би насљедници тада требали да позову Суд и сазнају ко је поступајући судија.

– У досадашњој пракси показало се да судије увијек гледају да изађу у сусрет, јер не желе да се вишим инстанцама шаљу притужбе на њихов рад – рекао је Радановић.

ПОСЛАТИ ДОПИС НАДЛЕЖНОМ МУПУ

Он је као други проблем навео члан 58. Закона о стварним правима који се односи на одржај.

– Сваки Србин поријеклом из Федерације, ако нема никакав уговорни однос са Бошњаком или Хрватом који обрађује његову земљу мора предати у Министарство унутрашњих послова кантона или Полицијску управу те општине допис који би требало да гласи: „Овим путем тражим од МУП-а да забрани приступ мом посједу… који се налази у селу том и том… јер ја као власник, односно ванкњижни власник, нисам никоме дозволио да користи моју земљу нити сам у било каквом уговорном односу са било којим лицем у вези са мојим земљиштем. Тражим од МУП-а да забрани приступ и коришћење мог земљишта" – рекао је Радановић појашњавајући да се на тај начин прекида могућност да судским путем дође до одржаја или преноса права својине. Како је објаснио, допис се пише у два примјерка, од којих један остаје у МУП-у, док други са печатом и датумом пријема остаје као доказ.

Вук Станић представник Удружења ратних и мирнодопских војних инвалида Србије изразио је наду да ће држава Србија, а посебно предсједник Александар Вучић који је поријеклом из Бугојна, помоћи у настојању да се сачува српска земља у Ферерацији БиХ.

Предсједник Удружења грађана Мостара у Београду Благоје Ребић каже да је остваривање права Срба у Федерацији јако тешко јер су Срби у очима муслимана и Хрвата окупатори.

– Ми ништа не можемо остварити без институција система. При министарствима имају одбори који су задужени да помогну и оним људима који су дошли из Федерације у Србију. И у Скупштини постоји Одбор који је задужен за Србе у региону. Свједоци смо да се народни посланик Миодраг Линта здушно бори на свим нивоима, али нема довољну подршку надлежних институција. Много је реметилачких фактора који се труде да наши људи не могу на системски начин да остваре своја права.

Новинар Никола Волаш подсјетио је на 1997. годину када је основано Удружење за повратак Срба у девет босанско-крајишких општина.

– Нашим залагањем смо поспјешили повратак 30.000 људи који су изразили жељу да се врате. То је поступак репатријације. Послије тога су се сви овдје наведени проблеми свели у једну основну мисао да се Србима повратницима обезбиједи одржив повратак. Дејтонски споразум, његов Анекс 7 то гарантује као и Устав БиХ, али пробем је што се то не примјењује.

Волаш као велики проблем наводи што повратници нису имали адекватну подршку од Републике Србије, али и од Републике Српске.

ПРЕМИНУЛИ КОМШИЈА УПИСАН КАО ВЛАСНИК ЗЕМЉИШТА

Илинка Раца из Бихаћа је испричала како је након смрти њене мајке спроведена оставинска расправа, да би након авионског снимања земљишта, 2005. године добила посједовни лист по коме је на њеном породичном имању уписан комшија који је умро прије њене мајке. Она је покушала да правим путем стигне до правде, али једини резултат који је остварила је трошење новца и живаца.

Жељко Бурсаћ поздравио је све у име Удружења *Биро* Личка Калдрма – Дрвар и навео проблем одсуства младих људи и њихова незаинтересованост за очување српског идентитета.

Скупу су присуствовали између осталих Вељко Жигић предсједник Удружења избјеглица из Републике Хрватске, Миленко Тришић из Удружења грађана Мостара у Београду, Никола Радић предсједник Удружења бораца 7. банијске дивизије, Славко Милановић, предсједник Удружења логораша Јасеновац… **ДРАГАНА БОКУН**

ОДРЖАН ОКРУГЛИ СТО - СТАНОВАЊЕ ИЗБЈЕГЛИЦА СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВА

РЕГИОНАЛНИ СТАМБЕНИ ПРОГРАМ СЕ МОРА НАСТАВИТИ ДОК СЕ НЕ РИЈЕШИ СТАМБЕНО ПИТАЊЕ СВИХ ИЗБЈЕГЛИЧКИХ ПОРОДИЦА

У Дому РВИ у Београду 9. децембра 2021. године Удружење избјеглица из Р. Хрватске, поводом обиљежавања Међународног дана људских права, организовало је трибину на тему *Људска права избјеглица, из бивших република СФРЈ, смјештених, трајно или привремено, на подручју Р. Србије, првенствено на подручју града Београда / ГО – Становање избјеглица, стање и перспектива?*

Предсједник Удружења избјеглица из Хрватске и домаћин Вељко Жигић апеловао је на представнике избјегличких удружења из Београда да се удруже и заједничким снагама допринесу рјешавању питања стамбеног збрињавања.

– Недопустива је и подјела избјеглица на оне са избјегличком легитимацијом и оне са личном картом. По неким процјенама још увијек има око 20.000 људи са избјегличком легитимацијом, који су након 30 година ван система – рекао је Жигић.

Народни посланик Миодраг Линта констатовао је да и након више од четврт вијека суштински проблеми нису ријешени, а подијелио их је у двије групе. Једна се тиче отетих, узурпираних имовинских и стечених статусних права у мјестима из којих су Срби протјерани, док се друга група проблема односи на интеграцију избјегличке популације у Србији.

Линта је истакао да су озбиљна питања сведена на рад удружења која објективно немају капацитет да ријеше нагомилане проблеме.

– Уколико држава заиста жели да ријеши ове проблеме мора да оснује Министарство за Србе у региону – поручио је Линта уз констатацију да су у супротном Срби из БиХ и Хрватске препуштени сами себи. Он се потом осврнуо и на кључно питање интеграције, а то је становање.

– Имали смо велику наду да ће почетком реализације Регионалног стамбеног програма 2012. године коначно бити ријешено ово питање јер је држава чврсто обећала да ће до 2017. бити ријешено стамбено питање за 17.000 прогнаних српских породица из Федерације БиХ и Хрватске које је евидентирао Комесаријат, са напоменом да постоји и један број неевидентираних породица. Тада се реално процјењивало да је то укупно око 20.000 породица. Тај Програм се спроводио споро, аљкаво и неквалитетно, а одговорност за то сноси Комесаријат за избјеглице и миграције (КИРС) и Јединица за управљање пројектима (ЈУП) – рекао је Линта и додао да се у саопштењу КИРС-а наводи да ће до завршетка програма стамбено бити ријешено свега нешто више од 7.000 породица.

– Чиним све што је у мојој моћи да се изврши притисак на Владу да се Програм настави. Ако смо знали да се у Београду око 2.500 породица опредијелило за станове, зашто су се онда расписивали јавни позиви за 235 станова у Овчи, па 270 станова у Камендину, па опет 250 у Овчи, па 133 стана у Новом Београду, гдје још није ни почела градња зграде, јер недостаје милион евра. Зашто нисмо од Банке Савјета Европе тражили средства за пројекат којим би саградили 2.500 станова? – запитао се Линта.

ФОТО: Д. БОКУН

» Миодраг Линта, Вељко Жигић и Марија Боић

Он је нагласио да око кључних питања је неопходно јединство. Сва удружења, односно њихови представници би требали заједно направити списак кључних проблема, а потом преговарати са институцијама Републике Србије.

Представница Комесаријата за избјеглице и миграције Марија Боић је навела да Комесаријат тренутно ради на осам пројеката, од којих би шест требало да се заврши до јуна 2022. године, док би Регионални стамбени програм био закључен 2023. године.

Ипак, Боићева је признала да постоје озбиљни проблеми.

– У Ивана Рибара у Београду су изабране 133 породице на конкурсу које би требало да се уселе, али градња те зграде још није почела. Имамо проблем и са извођачем радова, недостаје нам милион евра, а поново су одбијени локацијски услови од стране Града Београда.

Дошло је до дискусије у коју су се укључили представници избјегличких удружења.

Ненад Абрамовић из Удружења *Завичај* је навео да, иако је више пута тражио, никад није добио информације у вези са становима који су грађени за избјегличке породице у Калуђерици.

– Немам проблем са тим људима који су се уселили, него проблем је у томе што се ништа не ради транспарентно – поручио је Абрамовић који је истакао да у Београду живи велики број прогнаних Срба који није задовољан односом државе према њима.

– Велика је одговорност и Владе Републике Србије у чијој је надлежности Комесаријат. Нас се сјете пред изборе и *Олују* да би добили политичке поене. О каквим правима да причамо послије 30 година? И као борци, и као избјеглице? – запитао се Абрамовић.

Предсједник Коалиције удружења избјеглица у Републици Србији Миле Шапић је нагласио да је узалудно енергију трошити на прошлост, већ да сав фокус и притисак треба усмјерити на Владу Србије са јасним циљем, а то је да се настави Регионални стамбени програм.

Представници избјегличких удружења Драган Дивјак, Жељко Бурсаћ и Јово Добријевић су се сагласили да је један од проблема нејединство избјегличких удружења што се одразило и на одржаном округлом столу, јер се многи нису одазвали.

На крају састанка се закључило да се у што краћем року треба одржати састанак са надлежним институцијама како би се процес интеграција напокон завршио.

ДРАГАНА БОКУН

ХРВАТСКА НЕ ОДУСТАЈЕ ОД ГЛОРИФИКОВАЊА ГЕНОЦИДНЕ НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ ХРВАТСКЕ

Десничари припремају повратак усташа кући

Иницијатива која је добила зелено свјетло Сабора, да буду уређена гробна мјеста убијених усташа и домобрана сахрањених на загребачком гробљу Мирогој, али и покушаји да се код Цркве хрватских мученика у Удбини направи ново „блајбуршко светилиште", на којем би се одржавала комеморација за све „хрватске жртве из времена НДХ", вријеђа здрав разум, али указује и на то да данашња Хрватска нема намјеру да се суочи са својом прошлошћу.

Каже ово за *Глас Српске* предсједник Удружења *Јадовно 1941*. Душан Басташић, наводећи да га није изненадило све ово, јер како је истакао, не треба заборавити да се сваке године у центру Загреба одржава и помен бившем усташком поглавнику НДХ Анти Павелићу.

– Оно што ме ипак највише брине јесте гласно ћутање европских институција, које олако прелазе преко оваквих и сличних ствари и нових покушаја негације геноцида и Холокауста почињеног у вријеме НДХ. Очекујем да српска и јеврејска заједница у Хрватској реагују на ово, али да на ове покушаје ревитализације историје реагују и власти Србије, а поготово Републике Српске, са чијих подручја је највише настрадалих – каже Басташић додајући да након што су аустријске власти одлучиле да ограниче окупљања у Блајбургу, екстремна десница тражи неко своје ново „светилиште" на којем би се окупљала.

Да ли се на овај начин „усташе враћају кући", Басташић нема дилеме, а

СРАМОТНИ ИЗВЈЕШТАЈ

Саборска Комисија за утврђивање ратних и поратних жртава утврдила је у свом извјештају из 2015. да су 90 одсто злочина током и након Другог свјетског рата направили партизани, девет одсто четници, док је за само једно од 700 гробаља, колико их је комисија открила, установљено да су починиоци злочина усташе, а за три њемачка војска. Врхунац овог извјештаја био је Јасеновац. Комисија је установила да је у овом „радном логору" умрло свега 2.238 особа и то претежно због болести.

што се, између осталог, како је појаснио, може видјети и из готово свакодневних покушаја да се на подручју Хрватске банализирају злочини НДХ те изједначе жртве усташког и антифашистичког покрета.

– Жеља им је да војне формације некадашње НДХ прикажу као легалне те да су се оне наводно бориле против неких терористичких група, које су чинили антифашисти. И онда тим истима је сасвим нормално да на загребачком гробљу Мирогој подигну споменик „хрватским војницима из НДХ". Ово што се дешава око Мирогоја посебно вријеђа, јер се гробна мјеста, а која планирају да обнове, налазе недалеко од парцеле 142, гдје је сахрањено више од 800, углавном козарачке дјеце – нагласио је Басташић.

У којој су мјери иницијативе уређења гробаља за усташе и домобране на Мирогоју и комеморације за све „хрватске жртве" у удбинској цркви ревизионистичке, недавно је полемисано и на трибини коју је у Загребу организовало Српско привредно друштво *Привредник* под називом *Усташе се враћају кући*. Како је овом приликом истакнуто, након готово извјесне забране „усташког дернека" на Блајбургу комеморација ће се највјероватније преселити пред Цркву хрватских мученика на Удбини. Десно крило Католичке цркве већ је „припремило" овај простор. На службеној страници ове цркве попис је 249 плоча с натписима у спомен на сва „хрватска стратишта".

В. ЗЕЉКОВИЋ / ГЛАС СРПСКЕ

ПОМЕН У ЈЕМИНОВЦУ: СЈЕЋАЊЕ НА СРПСКЕ ЖРТВЕ ИЗ ПОЖЕШКЕ КОТЛИНЕ

Помен за убијене српске цивилне касне јесени 1991. године у Западној Славонији служио је епископ пакрачко-славонски Јован са свештенством, а вијенце су положиле делегације мјештана, жупанијских вијећа српске националне мањине, антифашиста из Пакраца и Пожеге, СДСС-а, специјални савјетник предсједника Републике Србије Веран Матић и предсједник Српског народног вијећа Милорад Пуповац.

– Ови људи су убијени само зато што нису хтјели да иду из својих кућа и што су вјеровали да их у њиховим кућама нема нико зашто дирати нити им икакво зло чинити. Поготово не људи у војним униформама државе против које они који су остали нису предузимали ама баш ништа осим што су хтјели да остану у својим кућама – рекао је Пуповац.

Подсјетимо, хрватске власти донијеле су још крајем октобра 1991. године наредбу о евакуацији 26 српских села Пожешке котлине: Облаковац, Вучјак Чечавски, Јеминовац, Шњегавић, Чечавац, Копривна, Расна, Пасиковци, Кујник, Орљавац, Црљенци, Слобоштина, Миливојевци, Подсреће, Вранић, Њежић, пожешки Марковац, Клиса, Оџаковци, Пољанска, Кантровци, Горњи Врховци, Лучинци, Ољаси, Смољановци и Рушевац. Домове је тада напустило више од двије хиљаде људи. Након евакуације почиње палеж и пљачка, а у рано јутро 10. децембра Хрватска војска креће у акцију на три села која су одбила наредбу о евакуацији. Том приликом је, према подацима српске заједнице, убијено више од 40 цивила који су остали у својим селима. Након те акције још је 600 кућа покрадено и запаљено заједно са помоћним пољопривредним зградама које је свако домаћинство имало. За ове злочине нико није одговарао. Поименично је пописана 41 жртва, а више од пола њих било је старије животне доби. Поводом сјећања на егзодус и страдање, српска заједница из Западне Славоније подигла је 2012. године спомен обиљежје у селу Јеминовац.

БОРОВО НАСЕЉЕ: 77 ГОДИНА ОД ДЕСАНТА НА ДУНАВУ

У Боровом Насељу и Вуковару 8. децембра обиљежена је 77. годишњица десанта на Дунаву који су извршиле јединице Југословенске и Црвене армије. Иако десант није успио остао је упамћен као једна од најжешћих и најкрвавијих битака током пробоја Сремског фронта и означио је почетак краја њемачке окупације и квислиншке Независне Државе Хрватске. Оно што борци 5. Војвођанске ударне бригаде НОВ Југославије и Црвене армије нису успјеле тих дана десило се четири мјесеца касније односно 12. априла 1945. године када је најприје ослобођен Вуковар, а затим дан касније и Борово Насеље.

– Двије ноћи и три дана држан је мостобран на потезу од фабрике *Бата* до луке у Вуковару који није могао да издржи па су се јединице југословенске и Црвене армије морале повући на лијеву обалу Дунава. Ту су пале велике жртве на обје стране, погинуло је, рањено или нестало око двије хиљаде људи – прича потпредсједник УАБ-а Хрватске Лазо Ђокић.

Сваке године антифашисти се окупљају око спомен-обиљежја подигнутих у Боровом Насељу и Вуковару. Поред тога што одржавају симболику отпора и борбе против фашизма и његове усташке верзије та два мјеста представљају и трајну опомену на зло које не смије да се понови. Окупљенима код споменика у Боровом Насељу обратио се и замјеник војног аташеа Руске Федерације пуковник Сергеј Сакирко.

– Данас многи покушавају да искриве улогу Црвене армије и југословенских партизана у ослобођењу Југославије и Европе од фашистичких окупатора. Морамо учинити све што је могуће да будуће генерације не забораве на највећу трагедију двадесетог вијека – поручио је пуковник Сакирко зажеливши свима здравље, срећу и мир.

СЛАВКО БУБАЛО/ СРБИ.ХР

САРАЈЕВО: ФОРМИРАНА АСОЦИЈАЦИЈА СРБА ПОВРАТНИКА

– Асоцијација Срба повратника у Федерацију БиХ, која окупља представнике 11 удружења из свих федералних кантона, основана је у Сарајеву, а у фокусу свог дјеловања имаће људска права и слободе српског народа у ФБиХ – изјавио је предсједник Извршног одбора Асоцијације Душан Шеховац. Он је прецизирао да ће Асоцијација, као легално и легитимно удружење које представља Србе у ФБиХ, штитити права Срба који живе у овом ентитету, али и оних који су се одселили у Републику Српску или иностранство.

– Циљ нам је да заштитимо и сачувамо приватну имовину, воду, ливаде, шуме, баште... – рекао је Шеховац и додао да ће значајно мјесто у дјеловању Асоцијације бити питање очувања српске културно-историјске баштине, те националног и вјерског идентитета на подручју ФБиХ, укључујући гробља, капеле и цркве.

Шеховац је истакао да у ФБиХ Срби нису ни равноправни ни конститутивни.

– Имате ситуацију да нас нема ни у кућним савјетима, савјету мјесне заједнице, нема нас у општинским вијећима – у општинским вијећима у Сарајеву нема ниједног Србина, да не говорим о управним одборима, другим институцијама у којима се примају хонорари – навео је Шеховац и додао да ће се Асоцијација залагати да Срби буду равноправни од мјесне заједнице до Владе Федерације. Као једну од првих активности Асоцијације, Шеховац је најавио покретање иницијативе за доношење закона о националним обиљежјима народа БиХ.

– Ту се мисли посебно на националне заставе Бошњака, Хрвата и Срба – рекао је Шеховац и објаснио да у вези са овим постоји велико незнање, те се, умјесто националних, у БиХ често користе државне заставе других земаља. Он је објаснио да је циљ ове иницијативе да Србин у ФБиХ за свој национални или вјерски празник може слободно истаћи заставу, као и Бошњаци и Хрвати у цијелој БиХ. Шеховац је рекао да ће један од задатака Асоцијације бити да се коначно утврди број Срба који живе у ФБиХ, укључујући и повратнике.

На челу Иницијативног одбора за формирање Асоцијације Срба повратника у ФБиХ од 2018. године до данас, када је Асоцијација званично и формирана, био је Миле Марчета, који истиче да су Срби у Федерацији сведени на ниво статистичке грешке.

– Једна од најтрагичнијих ствари јесте Клуб Срба у Дому народа Парламента ФБиХ, који треба да има 17 људи. Некада их има, а пола су од тога Бошњаци, Хрвати или неки трећи, због чега никада није било могуће покренути заштиту виталног националног интереса – рекао је Марчета.

РТРС

ПРИЈЕ 30 ГОДИНА ХРВАТСКА ВОЈСКА УБИЛА 19 МЈЕШТАНА У СЛАВОНСКОМ СЕЛУ

Нема правде за злочин над цивилима у Паулин Двору

Злочин у Паулин Двору десио се 11. децембра 1991. године када су припадници 130. Бригаде хрватске војске у знак одмазде за погинулог саборца, ликвидирали 19 цивила, мјештана овог села.

Мјештани Паулин Двора након почетка ратних дејстава нису се оружано организовали. Када су у село почетком септембра дошли припадници хрватског МУП-а дио становништва је избјегао у Србију и Босну, а дио је остао на свом огњишту. Почетком новембра дошло је до значајнијег повећања хрватских снага у селу након чега је преостало становништво затворено у двије куће.

До злочина је дошло око 21 час 11. децембра у једној од двије куће у којима су били затворени мјештани, а исте ноћи тијела убијених одвезена су из села и у почетку скривана у војном складишту Луг код Чепина.

– Када сам дошао у ослобођено село од свих побијених код штале куће број 51, удаљене двадесетак метара, пронашао сам једно измасакрирано тијело. Била је то моја сестра Дара Вујновић, рођена Суџуковић – изјавио је 1992. године Новица Суџуковић чији су родитељи Божо и Марија као и поменута сестра Дара убијени наведене ноћи.

– Сматрам да није неважно напоменути да сам, бијећи се оног најгорег, захтијевао од југословенског Црвеног крста помоћ и то цио новембар и у децембру до самог чина злочина како би се омогућило мјештанима да напусте село и сачувају животе. Нажалост, без успјеха – нагласио је тада Суџуковић.

Поред његових родитеља и сестре у овом злочину убијени су и Милан Лабус, Вукашин Медић, Спасоје и Милица Миловић, Боја Грубишић, Милена Родић, Анђа и Бошко Јелић, затим Драга, Митар, Миле, Боса и Петар Катић те Јово Гаврић, сви они српске националности као и Карло Кеђкеш мађарске националности. Такође, из куће у којој се десио злочин, сутрадан нестала је болесна и непокретна старица Милка Лапчевић (81) чије је тијело у марту 1992. године нађено 2,5 километра од куће, у близини села Храстин.

Суђење трајало десет година – без осуде по командној одговорности

Иако је убрзо након злочина покренута истрага о њему се почело говорити тек 1996. када су се за њега почели занимати хашки истражиоци. Због те чињенице тијела убијених су у јануару 1997. године пребачена у пластичним бурадима у Лику, недалеко од Госпића, све са намјером како би се заташкао злочин и сакрили трагови. Гробницу су 2002. године пронашли и ексхумирали истражиоци Хашког трибунала, а годину дана касније тијела убијених идентификовали су чланови породица на Заводу за судску медицину у Загребу. Тијела убијених сахрањена су у заједничку гробницу у Паулин Двору док су посмртни остаци Милке Лапчевић идентификовани 2006. године и сахрањени на Централном гробљу у Осијеку.

За овај злочин 2013. године суђено је тек двојици извршилаца иако су индиције да је у њему учествовало више припадника хрватских снага. У процесу који је трајао више од десет година Никола Иванковић звани Дангуба осуђен је на 15 година затвора, а другооптужени Енес Витешкић на 11 година.

У центар медијске пажње Паулин Двор дошао је 2010. године када су ово мјесто и Вуковар посјетили тадашњи предсједници Србије и Хрватске Борис Тадић и Иво Јосиповић. Након њиховог одласка из Паулин Двора више нико не помиње злочин у овом мјесту, а завршетком суђења двојици извршилаца нико више не тражи остале извршиоце као ни оне који су овај злочин наредили и оне који су га заташкавали.

СРЂАН СЕКУЛИЋ/ СРБИ. ХР

НОВИНАРКА ЂУРЂИЦА ДРАГАШ НА НАЈБОЉИ МОГУЋИ НАЧИН ИСКОРИСТИЛА ИНТЕРНЕТ

Расељени Дивосељани уредили гробље

Прије неколико мјесеци одлучила сам да направим Фејсбук групу која би окупила моје земљаке, Личане, Дивосељане расуте по свијету. Првобитно ми је жеља била да их подстакнем да се укључе у акцију чишћења гробља у родном селу мојих Драгаша, Дивоселу. Да, то је оно гробље о којем сам писала љетос, а које су полако, али сигурно гутали шума и заборав. И успјели смо у ономе што је изгледало као немогућа мисија. Очистили смо га!

Гробови наших предака угледали су свјетлост дана и сада можемо, као сав нормалан свијет, да их посјетимо и запалимо свијећу за њихове душе.

Иако често и сама критикујем друштво у којем реалност обликују интернет и друштвене мреже, морам да признам да без њих овај пут сигурно не бисмо успјели. Новац за чишћење је стизао са свих континената.

Укључили су се људи који више од тридесет година не живе у завичају и који се исто толико година нису међусобно видјели. Били смо прави мали примјер глобализације. Били смо доказ да је савремени свијет постао једно велико село у којем је све доступно и могуће.

Осјећали смо, вјерујем, да смо заједница, да смо група људи окупљених око заједничког циља. Размјењивали смо фотографије и информације, подстицали једни друге и радовали се сваком новом кораку који смо, иако удаљени једни од других, заједнички чинили.

Управо подстакнута том енергијом, ријешила сам да, и по окончању наше акције, наставим оно што се очигледно пробудило међу нама. Знају сви који су покушали нешто слично да то није баш лак посао. Људи немају времена, баве се својим животом и породицом, имају различита интересовања и ставове.

Многи интернет доживљавају као мјесто на којем је све дозвољено, на којем су сви који не мисле исто легитимна „мета" за увреде и бесмислене и бескрајне свађе. Ријешила сам да се не обазирем на то. Осјетила сам да је она акција обновила мостове који су се, под налетом невоља и година, срушили међу нама.

Ишла сам полако, корак по корак, и сваком новом објавом покушавала да нашу малу заједницу учиним што чвршћом, али и отворенијом. Полако, и помало стидљиво, и други чланови групе почели су да јој „дају живот", укључујући се у „разговоре" и постављајући властите објаве.

Вјероватно би људима који немају везе са нама изгледало помало чудно, вјерујем и непримјерено, то што су, на већини фотографија које смо дијелили, били споменици, срушене куће и зарасла, непрепознатљива дворишта. Не би схватили зашто нам је толико важно кад неко објави стару, пожутјелу фотографију.

Ко би разумио зашто плачемо гледајући сасвим обичне тренутке неког давно изгубљеног времена, неке насмијане и свечано обучене људе „ухваћене" у том, за њих посебном тренутку? Ми, расељени, ишчупани, обиљежени знамо зашто.

Вриједност таквих „малих" ствари схватили смо кад смо остали без завичаја, без успомена, фотографија, без људи који су знали нас, наше родитеље, нашу заједничку историју. Те изблиједјеле фотографије свједоче да смо некада све то имали, да смо постојали и опстајали.

И колико год ми изазивале тугу и носталгију, била сам срећна док сам читала коментаре који су их пратили. Радовала сам се свакој новој информацији, успомени коју смо међусобно дијелили, емоцији која се провлачила кроз све те ријечи исписане на различитим крајевима свијета.

Као да сам кроз њих могла да нас видим поново заједно, баш тамо одакле смо давно, муком натјерани, кренули.

Знам да је све то привид, виртуелна стварност која се, готово сигурно, неће реално десити, али захвална сам интернету и на тој, за нас великој прилици да будемо поново „заједно".

Надам се да ћемо и у Нову годину ући тако уједињени, размјењујући честитке и фотографије.

Дочекаћемо је на различитим меридијанима, с људима којима ништа не значи наша прошлост, с дјецом и унуцима који можда и не знају гдје је та Лика, али вјерујем да ће нам, како и само име групе на Фејсбуку каже, Дивосело бити у срцу.

ПУКОВНИК МИЛЕНКО ЛАЛОВИЋ ЗАВРАТА ИСПРАЋЕН У ВЈЕЧНОСТ

Збогом херцеговачки витеже!

Уз највеће војне почасти и присуство више стотина људи на Бежанијском гробљу је до вјечне куће испраћен пуковник Миленко Лаловић.

Срце чувеног команданта Лалета Заврате издржало је бројна искушења и болести, али је изненада престало да куца 17. децембра, у данима када је одзвањала вијест да су у Невесињу припадници СИПА ухапсили осам његових сабораца, припадника Херцеговачког корпуса.

Ријека људи која је пристигла из свих српских крајева слила се у претијесну капелу како би се поклонила сјенима херцеговачког витеза и подијелила бол са ожалошћеном породицом, супругом Јеленом, кћеркама Тијаном, Мијаном и сином Вељком. Поред одра прекривеног заставом Србије опело је служило пет свештеника.

Колики је углед као официр уживао пуковник Лаловић свједочи и лично присуство начелника Генералштаба Војске Србије Милана Мојсиловића, као и велики број активних и пензионисаних официра међу којима су били генерали Митар Ковач, Ацо Димитријевић, Светко Ковач, Чедо Сладоје, Петарф Чорнаков, Стојан Батинић, Војин Јондић, Драган Лаловић, Мићо Грубор и многи други.

Дужну пошту једном од хероја митровданских битака одао је Миленко Авдаловић, начелник општине Невесиње, као и саборац Војин Гушић, предсједник Одбора ратних војних инвалида Борачке организације.

Уз почасну стражу гардиста, ковчег из капеле су изнијели Лалетови саборци, пуковници Зоран Пурковић, Зоран Јањић, Зоран Пејановић, Никола Гузина и генерали Радован Рајо Радичић и Драган Лаловић. Дугачка колона тихо је корачала до Завратине вјечне куће.

У опроштајном говору генерал мајор Драган Лаловић је подсјетио да је покојни Миленко потомак часних родитеља, оца Саве и мајке Руже, рођен у селу Влахоље која припада јуначкој општини Калиновик.

– Као одличан ђак након завршене средње војне школе у Сарајеву одлази у Београд гдје завршава Војну академију копнене војске. Након тога службовао је у гарнизонима Пула и Београд у коме је обављао дужност командира питомачког вода. Од децембра 1995. године до одласка у пензију 2009. године био је на дужностима начелника катедре страних језика у Војној академији и начелник одјељења за цивилну и војну сарадњу у Генералштабу војске Србије. По завршетку рата завршава постдипломске студије из области андрагогије и стиче академско звање магистар наука. У оквиру школе националне одбране завршава командно-штабно и генерал-штабно усавршавање. Уз све то завршио је и курс енглеског језика на колеџу Литса Сен Џон у граду Јорку у Енглеској и више курсева из области безбједности у Њемачкој, Италији, Шпанији и Грчкој – рекао је Лаловић и подсјетио да је покојни Миленко ратну славу стекао деведесетих када се без двоумљења сврстао у редове за одбрану свога народа и Републике Српске.

– Миленко никада није заборавио своје коријене, своје Влахоље и Калиновик, па је прије, за вријеме и послије рата често одлазио у родно мјесто. Један је од оснивача Завичајног удружења Калиновчана у Београду у коме је обављао функцију предсједника скупштине и Удружења *Братства Лаловића* гдје је улагао максималне напоре за њихов што успјешнији рад – рекао је Лаловић наглашавајући Миленкову приврженост породици.

– Највећу радост је доживио када му је ћерка Мијана подарила двије унуке, мезимице, Леону и Миону.

Заврата коју си са поносом носио за вријеме командовања у Војсци Републике Српске, остаће вјечити симбол непобједивости српске Херцеговине и Невесиња.

Од Миленка Лаловића Заврате се у име његових сабораца из Невесињске бригаде опростио пуковник Зоран Јањић. Подсјетио је на 17. мај 1992. године, када су се први пут срели у билећкој касарни и чекали распоред.

– Лаловић је примио дужност команданта Првог батаљона Мостарске бригаде који је био распоређен на одбрамбеним положајима на висовима који се издижу над мостарском валом на десној обали Неретве. Управо тих дана интензивирана је концентрација јединица Хрватске војске на подручју Љубушког, Читлука, Метковића... које су се припремале за офанзиву на јединице тек формиране Војске Српске Републике БиХ. У току пријема дужности и упознавања са људима и тереном, само у једном дану, 23. маја, у Првом батаљону је у непријатељском нападу погинуло пет бораца. И он је, заједно са људима из батаљона које је једва и упознао, под непријатељском ватром извлачио њихова тијела. Тако је почео Миленков ратни пут у Херцеговини.

Јањић, који је и аутор монографије о Невесињској бригади, је подсјетио да је организовани напад јаких непријатељских снага отпочео 7. јуна и то је био почетак одступања српских јединица и изгона Срба из долине Неретве. Лаловић је са својим батаљоном запосјео положаје у рејону Ортијеш – Лакшевине на лијевој обали Неретве, а због компликовања укупне ситуације, 16. јуна извукли су се на Чобаново поље.

– Наредних дана је од јединица и група које су се извукле из мостарске вале формирана јединствена Невесињска бригада, а Лаловић је добио задатак да са својим, по новој нумерацији Трећим батаљоном брани правац који из Мостара главним путем уз Бусак води ка Невесињу. Управо ту, и тих дана, отпочео је период који ће потрајати до децембра 1995. године, за који ће се накнадно испоставити да је најважнији у новијој историји Невесиња и Херцеговине. У том периоду Миленко Лаловић ће, заједно са својим најближим сарадницима, командирима чета и водова и борцима, дати кључни печат, не само својој официрској каријери, него и свом цјелокупном животу – рекао је Јањић истичући Лаловићеву стрпљивост као пресудан фактор у очувању морала у јединици која је била пуна бораца из долине Неретве забринутих за судбину својих најмилијих.

– У том периоду, али и у наставку рата, мало који борац је носио капу. О шљему да и не говоримо. Но, Лаловић је није скидао с главе. И то не ону формацијску војничку, него црногорско-херцеговачку народну капу – заврату. Она му је постала заштитни знак те је тако умјесто капетана, односно мајора Миленка Лаловића постао Лале Заврата – објаснио је Јањић.

Он је додао да је почетком септембра 1994. године, као прекаљени борац и официр Лаловић премјештен у команду Друге лаке бригаде на Борцима, а убрзо је постао и њен командант. На тој дужности остао је до краја рата у условима безмало непрекидног извођења борбених дејстава. У таквим околностима, бригада је изгубила једино насеље Бијелу у близини Коњица. Сви остали положаји су одбрањени и остали у рукама бригаде. Нажалост, сва та територија Дејтонским споразумом није додијељена Републици Српској, тако да су се војска и народ морали повући и територију предати ратном непријатељу. Исто се десило са већином положаја које је бранила и одбранила Невесињска бригада.

Јањић је истакао да је такав исход Лаловић доживио као велику неправду, али се са неправдом, као и његови саборци сусретао још више након рата због чега се питао:

– Како да човјека не заболи да буде оптужен да је учинио све оно што су њему и његовом народу учинили други?

– Може ли човјек остати равнодушан и мирно гледати и слушати како до зуба наоружане и маскиране групе из састава ко зна каквих институција стављају лисице на руке нашим саборцима?

– Да ли је могуће да се не нађе нико из српског народа, посебно нико од његових институција и првака, који ће стати у заштиту људима који нису размишљали о свом животу када су стали у одбрану голих живота и дали највећи допринос одбрани и легитимитету Републике Српске?

У име породице се опростила ћерка Тијана.

– Кажу да сваки човјек заврши свој живот онако како га је проживио. У повратку ка кући из цркве на прагу Белог града, твоје срце је изненада стало. Вјерујемо да нас сад посматраш са неког бољег мјеста, и даћемо све од себе да будеш поносан на нас.

Мирко Лаловић, предсједник братства *Лаловић*, се опростио од Миленка истичући његову посвећеност у вођењу програма на скуповима братства одржаним у Калиновику, Београду и Жабљаку, као и велику посвећеност у жељи да се изради монографија *Братство Лаловића кроз вијекове*.

– Миленка су красиле најљепше људске особине достојне поштовања и дивљења. Његова честитост и доброта нарочито урођена склоност да помогне, остаће у сјећању и препричавању на све те његове врлине које могу да пруже само велики, какав је био Миленко.

Почасна паљба и из даљине допирући звук пјесме *Тихо ноћи* испратили су у вјечност херцеговачког витеза Миленка Лаловића Заврату. **ТРИФКО ЂОРОВИЋ**

ПОМЕН МИЛОРАДУ МИЋИ КРУНИЋУ

На празник Ваведења уприличен је помен за Милорада Мићу Крунића на коме се поред многобројне породице, окупио велики број пријатеља, кумова и комшија, као и чланови Удружења грађана САНА из Старе Пазове.

Доказ да ће лик и дјела нашег Миће живјети вјечно је његова породица (супруга, три сина, кћерка, три снаје и једанаестеро унучади). Нама из Удружења САНА остала је обавеза да се на сваком нашем окупљању и дружењу сјећамо нашег Миће, који од самог оснивања није био само члан него и донатор, реализатор бројних активности удружења, члан Управног одбора, замјеник предсједника и в.д. предсједник Удружења.

Милорад Мићо Крунић, рођен је 1953. године у Босанском Милановцу, испод Грмеч планине код Санског Моста. Након рођења његова породица се из Милановца сели у Сански Мост, гдје Мићо наставља одрастање са четири сестре и братом. Основну и средњу школу завршио је у Санском Мосту, након чега се 1974. године, запослио у Полицијској станици Нови Град, а касније наставио да ради у родном граду, гдје је остао запослен до пензионисања 1990. године.

Мићо је окупио своју породицу и 1984. године покренуо мали породични бизнис, па је локал *Сложна браћа* остао у памћењу Сањана као једина српска кафана тог времена у самом центру града. Заједно са породицом и својим Сањанима, Милорад је 10. октобра 1995. године, морао напустити своје огњиште и оставити све што је годинама стицао у Санском Мосту. Ново уточиште за породицу, пронашао је у Новој Пазови, гдје почиње да ствара нови дом за своју породицу. Одмах по доласку у нову средину, отвара кафану која ће понијети назив из завичаја *Сложна браћа*. Упорним радом и породичном слогом, Мићо у новој средини постаје препознатљив и стиче велики број пријатеља.

Мир који је изградио са породицом нарушен је тако што је након 23. године избјеглиштва наш Милорад од стране Тужилаштва за ратне злочине Босне и Херцеговине, оптужен да је починио ратни злочин. Да је поживио своју невиност би лако доказао, јер је оптужница подигнута на основу лажних и неоснованих изјава и доказа. Неутјешан бол и губитак је остао за све нас који смо га познавали. Бранко Марјановић

Предсједник Скупштине Удружења САНА

СЈЕЋАЊЕ НА ВЛАДА Р. МИЛОШЕВИЋА

Постоје људи чију вриједност не мјеримо ни временом, ни присуством, људи за које је једино мјерило печат, утиснут у вријеме и душе свих који су их познавали. Минула година није промијенила ништа. Вријеме не лијечи баш све, оно само помаже да се свикнемо и научимо да живимо са болом који у нама остане након нечијег одласка у вјечност.

О таквом болу, отвореном и тешком, данас говоримо ми који смо у немогућности да промијенимо истину, даровани сјећањем на изузетног човјека ВЛАДА Р. МИЛОШЕВИЋА. Па и то сјећање нам је драгоцјено, јер нас оплемењује сазнањем да су једноставност, топлина, безгранична доброта, ширина, безусловна сусретљивост, особине само оних који су стварно велики.

То су људи који не хвале себе, већ својим дјелима у људима буде топлину и бескрајну срећу, а прије свега љубав, која помјешана са тугом, ствара једно посебно тешко осјећање које не пролази.

Истина је да и не желимо да прође, чувамо га, јер је оно једино што нас још повезује са драгим ликом нашег Влада, дивног супруга, оца, деке, стрица, ујака, пријатеља, кума, сарадника, комшије или само познаника. То осјећање ће остати саставни дио наших живота кроз које ће и он исприча ти да нас подржи кад је тешко и осмјехне се кад се радујемо. Тешко је без тебе, али је испред тога осјећање среће и захвалности што смо били изабрани да те имамо. Хвала ти за сву доброту и љубав коју си, на најљепши начин, умио да нам подариш. Твојим одласком изгубила је читава Херцеговина, посебно вољена Билећа, изгубили смо ми, твоји ближњи. Добило је небо, твоји родитељи, сестра и браћа. Добило је насеље у коме је смјештена твоја племенита душа. Све што можемо сада је да своју огромну љубав према теби сложимо у ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ!Анђа Шушић

СЈЕЋАЊЕ НА ЗДРАВКА АЛЕКСИЋА

Моја душевна потреба је да се свега сјетим што нас је везало у нашој животној стази. Знао си од раног јутра да шчепаш дан, и да се одредиш према учењу, према свему видљивом и невидљивом. Са вјером у Бога нечујно си отишао са овог Земног, трошнога сајма.

Најучевнији ће ти направити широко мјесто на небу.

СТРИЦ СЛАВКО СА ПОРОДИЦОМ

ПОТРЕБНА ПОМОЋ ЗА ОБНОВУ ХРАМА СВЕТОГ АРХ. МИХАИЛА У ОТИШИЋУ

Епархија далматинска Српске православне цркве /СПЦ/ и парохија Врличка позива све људе добре воље да помогну започету обнову Храма Светог архангела Михаила из 1889. године у српском селу Отишић у Далмацији. Парох врлички Лазар Пријић за *Срну* је рекао да су житељи Отишића, највећег села у овом крају, били богати и изградили величанствен храм, који нажалост није одолио зубу времена и ратним дејствима, због чега је потребна помоћ људи добре воље како би васкрсла ова далматинска светиња.

Парох Лазар наводи да је село Отишић имало своје православне свештенике који су службовали у овом храму, а посљедњи је био Спасоје Милошевић.

Људи доброг срца средства за обнову парохијског дома и наставак радова на Храму Светог архангела Михаила у српском селу Отишић у Далмацији могу да уплате на девизни рачун са назнаком „за обнову храма и парохијског дома у Отишићу".

Власник рачуна је СПЦ у Хрватској, Епархија далматинска, Црквена општина Врлика, адреса Николе Вранчића 1, 21236 Врлика, Хрватска, OIB 66548359378, IBAN: HR9824020061100461518, а SWIFT: ESBCHR22.

ФОЧАНСКА АЛЕКСАНДРИДА: ТРАЈНИ СВЈЕДОК СРПСКЕ ПИСМЕНОСТИ

У организацији Православног богословског факултета *Свети Василије Острошки* и Задужбине *Кнез Мирослав Хумски* из Требиња у Фочи је представљено фототипско издање књиге *Фочанска Александрида, роман о Александру Македонском*. Ријеч је о препису средњовјековног романа о цару Александру Македонском, којег је пронашао, радећи на евиденцији споменика у Фочи 1958. године историчар умјетности Здравко Кајмаковић. Он је записао да је рукопис преписа фочанске Александриде започет у манастиру Пива у 18. вијеку.

Говорећи о значају овог дјела, професор Богословског факултета протојереј-ставрофор Дарко Ђого истиче да овај препис свједочи о потреби за књижевношћу и у доба када је једино црквена књижевност била оно што је интересовало људе.

– Људи су заправо и тада читали херојске, витешке романе, са митским заплетима и богато израђеним ликовима, преписивали су их у најтежа и најоскуднија времена отоманске репресије што свједочи и о постојању културе и о постојању потребе за културом код људи на овом простору који су данас ове лажне границе лажно испарцелисале, али је простор од Пиве преко Хумске земље, Дринске земље, овдје до Фоче у коме је Александрида једно вријеме била, и које су породице Соколовић и Сунарић успјеле да сачувају. Вјероватно је тај сам препис из 18. вијека једног оригинала који је био много старији, претпостављамо из 14. можда почетка 15. вијека. За нас је изузетно важно да је Задужбина *Кнез Мирослав Хумски* из Требиња успјела да пронађе рукопис и приреди, истовремено и фототипско издање и рашчитавање, што нам данас омогућава да фочанску Александриду имамо као трајан споменик српске, хумске, босанске и фочанске писмености. И на овом примјеру видимо да наша прошлост и даље захтјева много више наше пажње и истраживања како бисмо је сачували, односно како бисмо прошлост у садашњости сачували за неку бољу будућност – казао је Ђого.

Фочанска Александрида, роман о Александру Македонском, осим што је доказ наших сопствених културних достигнућа, опомена је и напомена да је неопходно више рада и истраживања прошлости, али и комплетног подручја земље Херцегове и цијеле Босне, сматра члан Задужбине *Кнез Мирослав Хумски* из Требиња, професор. У фототипском издању књиге *Фочанска Александрида, роман о Александру Македонском* сачуван је и родослов породице Соколовић.

РАДМИЛА ЂЕВИЋ / РАДИО ФОЧА

ЕТНОМУЗИКОЛОГ ЈЕЛЕНА ЈОКОВИЋ

СРБИ СЛАБО ПОЗНАЈУ СВОЈУ ТРАДИЦИОНАЛНУ МУЗИЧКУ КУЛТУРУ

Етномузиколог Јелена Јоковић има 30 љета и докторанд је на Музичкој академији. Међутим, специфична је због чињенице да је уз изучавање етно музике научила да свира трубу, клавир, виолину, фрулу и двојнице, а уз то је научила и да пјева уз гусле. Повремено се бави и етно појањем са пјевачком групом *Драгачевски вез* из Лучана. Говори три страна језика, енглески, њемачки и француски.

ПОРИЈЕКЛО РОДИТЕЉА ИЗ СТАРЕ ХЕРЦЕГОВИНЕ

Јеленина мајка Миланка, дјевојачко Беатовић, рођена је у Вировитици, Западна Славонија. Јеленин дјед по мајци, Миленко Беатовић, је био из села Брезовица код Градине, околина Вировитице, али поријеклом је Херцеговац из Гацка. Био је директор Заједнице инвалидско-мировинског осигурања. Бака Ангелина Беатовић (рођена Грабић) је била из села Паљевине код Бјеловара. Радила је као директор свих дјечјих вртића и јаслица у Вировитици.

Јеленин отац Блажимир је Драгачевац из села Лисице код Лучана. Завршио је књижевност и српски језик на Филолошком факултету у Београду и ради као библиотекар (начелник библиотеке Новог Београда). Поријекло Јоковића је из Никшићке жупе (историјско подручје Стара Херцеговина) из Црне Горе.

– Од малих ногу пјевушим и свирам, па су ме родитељи (са 8 година) уписали у музичку школу. Мама је завршила Основну музичку школу *Јосип Штолцер Славенски* у Вировитици (данашња Музичка школа Јан Влашимски) на одсјеку за клавир и хтјела је да и ја упишем тај одсјек, али наставници на пријемном су сматрали да је боље да се образујем на виолини, јер имам одличан слух – рекла је Јоковићева и додала да је очева жеља била да учи да свира трубу или гусле.

РЕКЛИ СУ МИ ДА ТРУБА НИЈЕ ЗА ДЈЕВОЈЧИЦЕ

Међутим, у тој Музичкој школи није постојао одсјек за традиционалне народне инструменте, па тако ни за гусле. С друге стране, није постојала ни труба, а и наставници су сматрали да труба није за дјевојчице.

– Међутим, како су путеви Господњи често непредвидиви, тако је и судбина хтјела да се много година касније са управо ова два инструмента сусретнем.

Послије средње школе, Јелена одлучује да се даље развија и образује на Факултету музичке умјетности у Београду. Иако се до сада школовала као инструменталиста, одлучује се ипак за научно-истраживачко-теоријску област – етномузикологију.

– Факултет музичке умјетности Универзитета умјетности у Београду сам уписала 2011. године, а дипломирала 2015. године. Мастер студије сам завршила 2017. године, са темом мастер рада *Драгачево ружом огрђено: репертоар и стил извођења драгачевских певачких група лучанске општине* (прилог проучавању вокалне праксе западне Србије). Сада сам на докторским студијама.

Била је ангажована као истраживач приправник на пројекту Музичка и играчка традиција мултиетничке и мултикултуралне Србије. Иницијатор овог пројекта је Катедра за етномузикологију и Факултет музичке умјетности, а покровитељ је било Министарство просвјете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

ГУСЛЕ КАО СУДБИНА

Јоковићева нам је испричала како је послије клавира и виолине дошло да упознавања и савладавања вјештине свирања фруле, трубе и гусала…

– Са фрулом сам се упознала још на другој години студија. У оквиру наше катедре, уведена је као обавезан инструмент. Након фруле је почело упознавање са гуслама и то 2018. године. Моја идеја да се упознам са вјештином гуслања датира још раније. Познавала сам гуслара Саву Контића и требало је он да ме научи да гуслам. Нажалост, он је 2015. године преминуо. Случајно сам сазнала да је у мом комшилуку отворена бесплатна школа гуслања при Гусларском друштву *Сердар Јанко Вукотић*.

Након гусала, Јоковићева је купила двојнице. Двојнице имају четири рупице са десне стране и три са лијеве стране и овакав распоред је типичан за простор западно од Дрине, као и двојнице са четири рупице са лијеве и три са десне стране, чији је распоред типичан за простор западне и централне Србије.

– Имам и окарину која је у данашње вријеме риједак инструмент, јавља се у Србији. Има седам рупица, веома мали и компактан инструмент.

НАЈТЕЖЕ ЈЕ САВЛАДАТИ ТРУБУ

Посљедњи инструмент, за сада, са којим се Јоковићева упознала јесте труба. Одлучила је да свира трубу због доктората.

– На прве часове сам кренула у Музичку школу *Коста Манојловић* у Земуну, код професора Ведрана Ненадовића. Заиста је сјајан педагог, али прије свега човјек и добитник је награде за најуспјешнијег педагога у области трубе.

Трубу јој је било најтеже свирати, због технике дисања и зујања.

– Код трубе није суштина у дувању, прво се почиње од технике дисања, затим, када се то научи, потребно је да се научи техника зујања, односно вибрације усана. Та вибрација формира тон. По мојим неким сазнањима, већина трубача у Србији тај почетни стадијум заобилази. Желе што прије да почну да свирају да би могли да иду по свадбама и разним манифестацијама и на тај начин зарађују новац.

У докторској дисертацији, Јоковићева се бави историјатом, развојем, као и стилско-извођачким карактеристикама трубаштва западне Србије.

– У Србији постоје три основна стила трубаштва: стил западне Србије (главни центри су Ужице, Чачак, Пожега и околина), сјевероисточне Србије (Неготин, Књажевац, Бољевац) гдје су заступљени, махом, Власи и југоисточне Србије (Лесковац, Врање, Пирот, Сурдулица), гдје су заступљени највише ромски трубачки оркестри. Данас, у репертоарском погледу у оквиру савременог трубаштва Србије, подјела да трубачи из западне Србије свирају само кола, из сјевероисточне Србије само влашка кола, а југоисточне Србије само чочеке више није стриктна. Данас сви свирају све, у зависности од тога одакле је публика и шта жели да чује, јер публика очекује да чује све.

На православни Божић 2020. године, Јелена је добила обавјештење из Хилдесхајма (Њемачка) да је њен апстракт (сажетак научног чланка) селектован међу 17 најбољих пријава студената етномузикологије докторанада из читавог свијета.

– Тема је била утицај средње Европе у културном и музичком смислу на настанак и развој трубаштва, прије свега у западној Србији. Учествовала сам, такође, на више међународних научних скупова, конференција и симпозијума, у Букурешту, Бањалуци, Крагујевцу и Босанској Градишки. У онлајн формату, учествовала сам на скуповима у организацији Универзитета у Ирској и Великој Британији и у организацији Универзитета из Источног Сарајева. Такође сам учествовала и на Националном скупу са међународним учешћем у Београду, у организацији Факултета музичке умјетности и Катедре за етномузикологију. У Сјеверној Македонији сам објавила један чланак у међународном часопису.

Оно што би највише вољела да ради је да остане на факултету као предавач. Тада би имала могућности да се бави педагошким радом, извођаштвом и истраживањем.

Јоковићева каже да Срби нису у довољној мјери упознати са традиционалним музичким благом.

– Посљедњих година смо успјели да ставимо на националну листу нематеријалног културног насљеђа пјевање уз гусле, гајде, трубу и Драгачевски сабор трубача у Гучи, фрулу, коло. Али није довољно само очувати, већ је потребно и афирмисати, нарочито међу младима.

Разговарајући са Јеленом, препознали смо њену љубав према традицији, историји и српским етном. Вољна је да непрестано учи и напредује. Важно је напоменути да је све инструменте купила сама од својих стипендија и уз помоћ родитеља. Једно питање се ипак намеће, да ли ће и Јоковићева бити приморана да напусти границе ове земље или ће ипак препознати и у Србији талентованог, вриједног и образованог младог човјека.

ДРАГАНА БОКУН

ПОВОДОМ ЈУБИЛЕЈА ОДРЖАН ЗАВИЧАЈНИ СКУП КРАЈИШНИКА

Удружење *Крајина* Врбас обиљежило деценију рада

Удружење Крајишника *Крајина* Врбас окупило је земљаке и пријатеље поводом свог 10 рођендана у Врбасу 5. 12. 2021. године.

Прије једне деценије град у срцу Бачке је почео да показује крајишку битност на мапи завичајности кроз Удружење *Крајина*.

Долазеће године памте лијепе забаве и гостовања битних група и појединаца што је додатно афирмисало Удружење Крајишника *Крајина* из Врбаса. Због њиховог залагања за очување традиције, културе и обичаја прекодринских Срба све догађаје које су до сада организовали, као и ову јубиларну манифестацију под називом *У сусрет завичају* подржали су Фонд за избјегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону и општина Врбас.

» Горан Николаш и Ранко Скакавац

» Миленко Ђукић

НИКОЛАШ: САРАЂУЈЕМО СА ВИШЕ ОД 50 УДРУЖЕЊА

Оснивач и предсједник Удружења Крајишника *Крајина* Врбас Горан Николаш истакао је да је удружење основано 2011. године са циљем његовања и очувања традиције, културе и обичаја народа Крајине и да је за то вријеме постигло завидне резултате. Поред тога, Николаш је истакао сарадњу коју Удружење Крајишника *Крајина* Врбас има са другим удружењима.

– Склопили смо сарадњу са више од 50 удружења, учествовали на разним културним, хуманитарним и спортским манифестацијама. Били смо гости на Данима Републике Српске у Бањалуци, склопили сарадњу са Туристичком организацијом Републике Српске и имамо одличну сарадњу са ТО Бањалуке. Имали смо доста наступа у Републици Србији, Републици Српској и Републици Хрватској. У оквиру сарадње са Представништвом Републике Српске у Србији наша локална библиотека је добила на поклон 500 књига, а ми смо дали допринос на промоцији туристичких потенцијала Републике Српске широм Србије. Такође, на фестивалу Изворног стваралаштва у Војковићима освајали смо доста награда и признања. Због сарадње, међусобног уважавања и великог пријатељства, дошло је до сарадње између нашег Удружења и СКУД *Војковићи*.

Николаш се захвалио предсједнику општине Врбас Предрагу Рајевићу и директору Фонда за избјегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душку Ћутилу на пруженој подршци Удружењу и манифестацији.

МОСТ ИЗМЕЂУ ДВА ЗАВИЧАЈА

Предсједник општине Врбас Предраг Рајевић подсјетио је на изреку „Човјек без завичаја је као дрво без корјена".

– Преци су нам оставили очување завичаја у насљеђе, али и обавезу да то пренесемо наредним генерацијама – рекао је Рајевић наводећи Удружење *Крајина* као добар примјер.

Директор Фонда за избјегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ћутило нагласио је да је у претходном периоду имао изузетну сарадњу са Удружењем Крајишника *Крајина* Врбас.

– Управо кроз оваква удружења правимо мост између два завичаја, повезујемо се, чувамо традицију и млађим нараштајима имамо шта да покажемо и да будемо поносни на оно што су нам оставили наши преци – поручио је Ћутило.

БРАТИМЉЕЊЕ

Братимљење је једна од духовних инстистуција одмах уз кумство. Споразум између СКУД *Војковићи* Источна Илиџа и домаћина Удружења Крајишника *Крајина* из Врбаса потписали су предсједници ових организација Ранко Скакавац и Горан Николаш.

– Надам се да ће овај гест подстаћи на још бољу сарадњу наших локалних самоуправа – рекао је Николаш.

Радост није крио ни Ранко Скакавац који се захвалио домаћинима на овој иницијативи и подсјетио да Срби из Крајине који су преживјели голготу немају никог ближег од браће у Србији.

Задовољство због братимљења СКУД *Војковићи* Источна Илиџа и Удружења Крајишника *Крајина* Врбас исказао је начелник општине Источна Илиџа Маринко Божовић.

– Као што су цијену наше слободе платили крајишки Срби, сигурно су цијену стварања Републике Српске највише платили сарајевски Срби. Ми, који смо остали послије њих то никад не смијемо заборавити.

Удружење Крајишника *Крајина* Врбас на овој манифестацији остварило је и кумство са КУД-ом *Јањ* Стројице чији се предсједник Миленко Ђукић захвалио на гостопримству.

– Никад не можемо заборавити ратни период када је брат Горан долазио на линије фронта у Шипову и даровао нашим војницима у оно доба неопходну помоћ и то су дјела која ми никад нећемо и не можемо заборавити – истакао је Ђукић.

СКУД *Војковићи* и КУД *Јањ* Стројице су на манифестацији *У сусрет завичају* презентовали свој завичај, традиционална јела, ношњу, ручно израђене предмете, алате и све што је дио традиције и обичаја краја из којег долазе.

САБОРОВАЊЕ У СРПСКОМ САРАЈЕВУ

Од предсједника Ранка Скакавца сазнали смо да СКУД *Војковићи* у српском Сарајеву традиционално организује манифестацију *Сабор српског изворног народног стваралаштва* на коме учествује више од 100 друштава из Републике Србије, Црне Горе и Републике Српске.

Стефан Мијатовић из Трнова је читаву деценију члан СКУД-а *Војковићи* посвећен изворном пјевању.

– Имамо изворну групу *Српски соколови* и младу изворну групу *Српски витезови*. Поносни смо на омладину која препознаје важност чувања српске културе.

Предсједник и умјетнички руководилац КУД *Јањ* Стројице истакао је да ово друштво настоји да представи завичај.

– КУД *Јањ* је презентовао своју пјесму и игру и домаће производе, као и јањску ношњу која је једна од најљепших у српском фоклору. Са нама путују и жене Удружења *Јањски кајмак* које презентују домаће производе јањски сир, кајмак и питу. У активностима нам много помаже Удружење Јањана из Футога. Наша дјеца не плаћају чланарине и то нам је наш оснивач и спонзор Милан Маријанац оставио у аманет. Јањ је крај који има своје славске, свадбене обичаје, пјесме, ношњу, домаће производе, знаменитости, знамените личности и трудићемо се да будемо још примјетнији.

У културно-умјетничком дијелу програма су се игром и пјесмом представили КУД *Јањ* Стројице и СКУД *Војковићи* Источна Илиџа. Након официјалног дијела, дружење је настављено уз наступе Вере Матовић и Јована Перишића.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» СКУД ВОЈКОВИЋИ Етно група *Црвен цвијет*

» Стана Максимовић Филиповац, Драгица Лазукић Миловац и Милица Станишић

ОБНОВЉЕНА РОДНА КУЋА ДОСИТЕЈА ОБРАДОВИЋА У РУМУНИЈИ

Завршени су радови на обнови родне кће Доситеја Обрадовића у Чакову у Румунији, које је финансирала Покрајинска влада са 7,2 милиона динара.

Радови су обухватили замјену крова, комплетне столарије, партерно уређење, реконструкцију фасаде, а рестаурирана је и спомен-плоча на уличној фасади, тако да су створени услови да у Спомен-кући буде постављена стална изложбена поставка о Доситеју Обрадовићу. Обнова Доситејеве родне куће, урађена по пројекту Покрајинског завода за заштиту споменика културе, који је вршио и стручни конзерваторски надзор над радовима, према ријечима предсједника Покрајинске владе Игора Мировића, само је један вид захвалности за све што је наш велики просветитељ урадио.

СПОМЕН-ПЛОЧА КРАЉУ ПЕТРУ ПРВОМ КАРАЂОРЂЕВИЋУ НА ФРАНЦУСКОЈ ОБАЛИ

На Атлантској обали, у Кабуру, у Француској, постављена је спомен-плоча Петру Првом Карађорђевићу, у авенији која носи име краља Србије. На плочи, која је откривена 22. новембра, пише: „Петар I од Србије (1844–1921), ђак Сен-Сира (француске војне академије), демократа, херој, ослободилац". Плоча је рад скулптора Љубише Манчића, а поставили су је Француско-српско удружење добровољаца у рату 1912–1918, Савез Срба у Француској и Амбасада Србије у Француској.

Церемонији, приличеној поводом 100. годишњице смрти краља Петра, присуствовали су амбасадорка Србије у Француској Наташа Марић, градоначелник Кабура Тристан Дувал, генерални инспектор француске полиције Жан Пол Баше, представник Француско-српског удружења добровољаца у рату 1912–1918 Петар Петровић Папи, предсједник Савеза Срба Француске Ђуро Ћетковић, историчар Алекси Труд и други.

ИНСТИТУЦИЈЕ СРПСКЕ РАДИЋЕ НА ПОБОЉШАЊУ ПОЛОЖАЈА СРБА У МОСТАРУ

Предсједница Републике Српске Жељка Цвијановић, српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик и предсједавајући Савјета министара Зоран Тегелтија разговарали су у Мостару са представницима српске заједнице о положају Срба у овом граду и актуелним политичким питањима. Главна порука састанка је да ће институције Републике Српске радити на томе да се поправи положај Срба у Мостару.

Додик је обећао помоћ за изградњу вртића у Мостару, додајући да неће бити заборављени ни српски пољопривредници у овом граду.

– Ми смо преузели на себе, као што смо то урадили у области борачко-инвалидске заштите, да сви наши људи који овдје раде и живе имају исти третман у погледу апликације за средства Владе Републике Српске која се додјељују по разним пројектима у Српској – рекао је Додик. Он је додао да је српска заједница до сада била потпуно скрајнута у свим сегментима. Замјерио је и то што за Србе нема мјеста у јавном сектору, на руководећим позицијама и у управним одборима.

Потпредсједник Градског вијећа Мостара Велибор Миливојевић рекао је да су званичници Српске обећали подршку свим пројектима.

– Дефинисано је шта је кључно да урадимо да дођемо до радних мјеста, не само кроз политичко дјеловање у државној управи, него да заснујемо своје послове и искористимо подршку Републике Српске и омогућимо српској заједници да живи бољим животом – рекао је Миливојевић.

РТРС

У ПРОНАЦИСТИЧКОЈ ХРВАТСКОЈ СНИМЉЕН ЦРТАНИ ФИЛМ У КОМ СУ СРБИ ПРИКАЗАНИ КАО ПАЦОВИ

Цртани филм Домовински рат за најмлађе, у ком су Срби приказани као штакори (пацови), јесте нацистички и један од многих доказа да Хрватска живи заробљена у нацистичкој прошлости, оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. У србомрзачком и ужасном „цртаном филму" описује се краљевство Книн и агресорски штакори (пацови), који представљају Србе. Прича почиње тако што наратор каже да су пацови (Срби) и људи (Хрвати) живјели заједно у краљевству Книн, али су пацови ријешили да живе у пацовској чистој држави. Они нису успјели у својој намјери јер се појавио чудесни „свирач из Чавоглаве", кога пацови (Срби) нису схватили озбиљно. Свирач их је извео из тврђаве уз помоћ четничке пјесме Шта се то на Динари сјаји и све их намамио у трактор. У питању је јасна асоцијација на злочиначку акцију Олуја, као и на друге хрватске злочиначке акције. Наратор „цртани филм" завршава ријечима: „Чим су пацови ушли у трактор, они су нестали с ових простора, а људи су срећно живјели до краја живота." Јасно је да је свирач из Чавоглава један од главних промотера усташтва пјевач Марко Перковић Томпсон. Добро је познато да је поређење Јевреја с пацовима било уобичајено за вријеме Хитлеровог режима у нацистичкој Њемачкој.

Линта позива Европску унију да најоштрије осуди отворену рехабилитацију усташтва које у Хрватској траје пуне три деценије, као и свакодневно ширење мржње и нетрпељивости према Србима и свему што је српско. То, између осталог, потврђује овогодишње истраживање Института за друштвена истраживања Загребу заједно са Центром за југоисточне студије на Универзитету у Грацу и организацијом ГОНГ. Наиме, око 70 посто ученика завршних разреда средњих школа у Хрватској сматра да је геноцидна НДХ у суштини права и истинска држава хрватског народа а не СР Хрватска која је била у саставу бивше СФРЈ. Сљедећи резултат истраживања говори да чак 75 посто младих Хрвата сматра прихватљивим употребу усташког односно нацистичког поздрава „За дом спремни". Када је ријеч о Другом свјетском рату само једна трећина младих Хрвата сматра да је антифашизам односно побједа у антифашистичкој борби темељ државне суверености Хрватске. Готово индентични резултати су били приликом сличног истраживања 2015. године.

ЛИНТА ПОЗИВА МИНИСТАРКУ ПРАВДЕ ДА УПУТИ ПРОТЕСТ ХРВАТСКОЈ ЗБОГ ХАПШЕЊА ДРАГАНА МИТРОВИЋА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најоштрије осуђује срамно хапшење Србина Драгана Митровића из барањског села Каранац од стране хрватске полиције под оптужбом за наводни ратни злочин над цивилима у Барањи током 1991. и 1992. године. Хапшење Митровића јесте један од многих доказа застрашивања преосталих Срба у Барањи да се иселе са својих вјековних подручја али и одвраћање прогнаних Срба да се врате на своја имања. Скандалозна је чињеница да је Митровић осумњичен за ратни злочин на основу кривичне пријаве локалног Хрвата кога је за вријеме рата ошамарио неколико пута. Послије неког времена су имали нормалну комуникацију прије него што је Митровић 1999. године отишао са породицом у Велику Британију. Митровић је посљедњих 10-так година редовно долазио из Велике Британије у своје село и није имао никаквих проблема.

Линта позива министарку правде Мају Поповић да упути најоштрији протест хрватском министру правосуђа због хапшења Драгана Митровића. Хрватско правосуђе води поступке против Срба за ратне злочине без конкретних доказа односно на основу лажних исказа свједока сарадника. Потпуно је јасно да је хрватско правосуђе етнички мотивисано и у функцији оправдања врхунске лажи и измишљотине да су Срби агресори и злочинци а Хрвати ослободиоци и жртве. Апсолутно је неприхватљиво да се српски борци хапсе без конкретних доказа и да се против њих организују монтирани судски поступци. С друге стране хрватско тужилаштво ништа не чини на кажњавању бројних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима. То најбоље показује чињеница да је до 30. јуна 2017. године. Такође, крајње је вријеме да Тужилаштво за ратне злочине у Београду покрене кривичне поступке за бројне злочине над Србима.

ЛИНТА: СВИРЕПИ ЗЛОЧИН НАД СРПСКИМ ЦИВИЛИМА У ПОЖЕШКОЈ КОТЛИНИ

У зору 10. децембра 1991. године, на Међународни дан људских права, хрватске паравојне и полицијске снаге из Нове Градишке и Славонске Пожеге почеле су напад на три српска села у Пожешкој котлини која су одбила злочиначку наредбу о евакуацији, подсјећа предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. У питању су села Врховци, Чечавски Вучјак и Шњегавић која су пала без отпора, а српско становништво је протјерано према Босни.

Хрватске паравојне и полицијске формације су током 10. децембра 1991. свирепо убиле 42 српска цивила који су остали у својим селима. Међу убијеним цивилима биле су и 24 жене што покољ у Пожешкој котлини чини најмасовнијим злочином над женама током рата у Хрватској. Тринаест тијела је пронађено 2000. године, али углавном нису идентификована. Остале жртве званично се воде као нестала лица.

Линта подсјећа да је Кризни штаб општине Славонска Пожега 29. октобра 1991. године донио злочиначку наредбу о евакуацији Срба из 26 села Пожешке котлине. Посљедице су биле ликвидација 71 српског цивила, протјеривање више од 2.000 Срба и потпуно уништење више од 1.200 стамбених и привредних објеката. Највећи злочин се десио 10. децембра када је Хрватска војска свирепо убила 42 српска цивила.

Дио старијих који нису хтјели или могли напустити огњишта, страдали су приликом планског паљења и минирања кућа и привредних и помоћних зграда у селима Вучјак Чечавски, Шњегавић, Рушевац, Чечавац, Ољаси и Оздаковци.

Линта истиче да за овај свирепи и тешки злочин нико није одговарао. Важно је нагласити да су жртве били управо стари и болесни људи који су одлучили остати на својим огњиштима. Једино обиљежје за страдале српске цивиле јесте подигнут крст у Јеминовцу код Пожеге.

Крст се налази у лошем стању и потребно је учинити све да се подигне спомен плоча страдалим Србима са подручја Пожешке котлине. Линта позива Тужилаштво за ратне злочине Србије да покрене истрагу и подигне оптужнице против налогодаваца и починилаца свирепих злочина над Србима у Пожешкој котлини.

УНИШТЕНА СРПСКА СЕЛА

Злочиначком наредбом Кризног штаба била си обухваћена села са већинским српским становништвом у подножју Псуња и Папука: Облаковац, Вучјак Чечавски, Јеминовац, Шњегавић, Чечавац, Копривна, Расна, Пасиковци, Кујник, Орљавац, Црљенци, Слобоштина, Миливојевци, Подсреће, Вранић, Њежић, Пожешки Марковац, Клиса, Оздаковци, Пољанска, Кантровци, Горњи Врховци, Лучинци, Ољаси, Смољановци и Рушевац. Обавеза евакуације се није односила на већински хрватска села која се налазе на истом подручју. Наредба цивилима правдана је тобоже потребом заштите становништва од борбеног дјеловања ЈНА и српских паравојних формација.

Срби у Федерацији БиХ угрожени више него икада

Срби у Федерацији БиХ угрожени су више него икада, а за то су криве бошњачке и хрватске власти, нарочито предсједник СДА Бакир Изетбеговић, оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Малобројни Срби повратници немају повјерење у своје окружење јер то окружење велича бошњачке и хрватске ратне злочинце, негира и ниподаштава српске жртве, назива Србе агресорима, злочинцима и геноцидашима, док су многи наредбодавци и починиоци злочина над српским цивилима и заробљеницима и даље на слободи. Нажалост, Бакир Изетбеговић има у појединим западним центрима моћи подршку за своју унитаристичку и исламистичку политику али и за спровођење системске дискриминације преосталих Срба у шест кантона са муслиманском већином у Федерацији БиХ. Циљ власти у Федерацији јесте да у наредном периоду тихим прогоном у потпуности реализује ратне циљеве како би створиле етнички чисте територије без Срба.

Линта истиче да политика СДА и Бакира Изетбеговића јесте, између осталог, стварање таквог амбијента и атмосфере у Федерацији БиХ у коме малобројни Срби не могу остати и опстати. Један од бројних примјера јесте недавно организовање марша зелених беретки у Бужиму који су носили ратне заставе тзв. Армије БиХ, пјевали ратну пјесму о 505. Бужимској муслиманској бригади за коју наводе да „у бој креће, све до Дрине она стати неће", узвикивали Алаху екбар, величали злочин над Србима и позивали на рат и нова убијања Срба. Нико из међународне заједнице није реаговао на ратне покличе из Бужима. Срби у Федерацији БиХ су дуги низ година изложени различитим облицима шиканирања и понижавања, а сада се угрожава и њихова безбједност. То потврђују, између осталог, све чешћа скранвљења и рушења српских гробаља и скрнављења српских цркава на територији Федерације БиХ што изазива додатни страх и узнемиреност код малобројних Срба.

БОШЊАЧКИ ПОЛИТИЧАРИ НИСУ ОДУСТАЛИ ОД СТВАРАЊА РЕПУБЛИКЕ БиХ БЕЗ ЕНТИТЕТА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује, поводом 26 година од потписивања Дејтонског мировног споразума, да бошњачки политичари нису одустали од стварања Републике БиХ без ентитета. Срби у Републици Српској прихватају изворни Дејтонски споразум док их политичко Сарајево непрекидно напада да тобоже руше Дејтонску БиХ. Бошњачка елита никада није прихватила тај споразум али често износе бруталну лаж да је Република Српска геноцидна творевина и да је треба укинути. Декларација СДА за регионализацију државе представља директан позив за укидање постојећег уставног поретка у БиХ, укидање постојећа два ентитета,

конститутивности три народа и стварање грађанске државе. Јасно је да се ништа није промијенило од Алијине „Исламске декларације" до данас јер је основни циљ и даље стварање унитарне БиХ. Међутим, један дио западних центара моћи нити једном ријечју нису опоменули Бакира Изетбеговића да тиме руши Дејтонски споразум а ако неко од званичника Републике Српске спомене раздруживање одмах почињу осуде о рушењу Дејтонске БиХ.

Линта истиче да политичко Сарајево мора да одустане од удара на Дејтон и понашања које је и изазвало рат у БиХ ако желе мир и стабилност. Дејтон је једна врста компромиса јер је послије његовог потписивања постало јасно да није могућа бошњачка хегемонија. С друге стране, и Срби су направили компромис одустајањем од права на самоопредјељење и раздруживање. Међутим, чим је склопљен мир, одмах је почело подривање Дејтона и отимање овлаштења од Републике Српске са намјером да се постепено узме у миру оно за шта Бошњаци уз помоћ Америке и својих тадашњих партнера нису били у стању да се изборе у рату. Таква политика довела је до кризе јер је Република Српска константно изложена мирнодопској агресији и потпуно се легитимно супротставља и активно се бори за повратак на изворни Дејтонски споразум.

ЗЕЧЕВО - СЕЛО У КОМ ЈЕ ТИШИНА ПРЕГЛАСНА

Оста пуста Мандушића кула

Зечево је насељено мјесто у Буковици, смјештено уз лијеву страну путног правца Шибеник – Брибирске Мостине – Книн, на јужним падинама истоименог брда. Површински одвојено у два дијела, гдје у једном живе Ћакићи а на другом Ђурице, Корде, Ардалићи и Мандићи, наизглед, рекло би се, ништа другачије од већине преосталих буковичких села. Ипак, нема онога ко није прошао овом дионицом пута између Ђеврски и Книна, а да му, бар на тренутак, поглед није застао на средњовјековној тврђави изнад села, тачније остацима њених зидина, код које је по историјским записима и народним предањима убијен народни јунак и хајдук, Вук Мандушић, у првој половини 17. вијека. Управо од тих импозантних зидина, које још увијек одолијевају и времену и свим недаћама кроз вијекове, пружа се најшири поглед од Зечева до мора, до Велебита са једне и Динаре са друге стране.

Да је могао бирати гдје ће овоземаљски живот окончати, један од најистакнутијих харамбаша у Далматинској Загори и један од чуваних јунака епске поезије, љепше мјесто од овога, чини се, тешко да би могао изабрати. Уз сердаре из Равних Котара, Стојана Јанковића и Илију Смиљанића, остао је Вук Мандушић најомиљенији овдашњи народни јунак ускочке епохе, а како се њиме не би поносили када је обесмрћен чак и у Његошевом *Горском вијенцу* гдје је за вјечност остао запис: „А у рука Мандушића Вука биће свака пушка убојита".

НЕКАД У СЕЛУ ЖИВЈЕЛО 400 СТАНОВНИКА

Од Вуковог страдања до данашњих дана прошло је много времена, а Зечево је, дијелећи судбину свих генерација овдашњег становништва, биљежило ожиљке од којих се није стигло опоравити. Шездесетих година прошлог вијека његови засеоци били су пуни живота, дјечје граје и мученичких корака вриједних сељака, а поље и брдо красила су грла стоке и чокоти винове лозе. Из ове перспективе, рекло би се, као у некој давној причи која завршава тужним крајем. Приповиједа нам о том времену и људима један од врсних приповједача и бољих познавалаца овога села, Борис Ћакић, који са лакоћом наброји све становнике данашњег Зечева.

– Шездесетих година прошлог вијека у селу је живио можда и највећи број становника, нешто преко четири стотине по тадашњем попису. Сваког новог десетљећа та бројка је бивала мања. Ово је шкрт крај, па су се људи углавном бавили сточарством и пољопривредом. У засеоку Ђурице била је смјештена подручна школа до четвртог разреда, негдје на пола пута између два најудаљенија засеока у селу – присјећа се Борис којем су, како каже,

» Борис Ћакић испред своје куће

у сјећању још увијек свјеже урезани дани када се сам, као шетогодишњи дјечак, из исте те школе кући враћао козјом стазом, пјевајући гласно да отјера страх.

Седамдесете су донијеле мале помаке ка бољитку живота у Зечеву. Људи су се почели запошљавати у фирмама и то им је донијело неки вид сигурности. Док су они радно способни посао налазили као стражари или радници у грађевинским фирмама, старији су остајали у селу и бавили се шкртом земљом.

– На оваквој земљи најбоље су успијевали виногради и бадеми. Долазили би људи чак из Лике са коњима по вино. Ипак, могу рећи да су тек осамдесете донијеле неки љепши и пристојнији живот за све. Тих година је у Кистањама отворена испостава книнске творнице вијака *Твик*, затим творница намјештаја *Јадран*, док је у Ђеврскама формирана пољопривредна Задруга која је од локалног становништва откупљивала неке од домаћих производа. Све то било је удаљено на неких пар километара од села, па је било лако путовати до посла или зарадити нешто продајући оно што произведеш – појашњава Борис.

Свако домаћинство било је вишечлано, живјело је у заједницама и по неколико генерација, али су људи били вриједни и пожртвовани, а посао није заобилазио ни оне најмлађе. Једино тако се могло и опстати. Борис нам препричава и ситуацију из живота његове породице.

– Мог дједу су убили Нијемци 1943. године упадом у село. У то вријеме отац ми је имао непуних десет година, а како је остао живјети са мајком и шест сестара силом прилика постао је глава породице. У заједници у којој су тада живјели са стричевима, у кући је било око петнаесторо дјеце. Све њих су отхранили, помогли и школовали колико су могли, али су зато обрађивали око осамнаест хиљада пањева винове лозе. Сами су озидали конобу за своје потребе у коју се на једна врата улазило коњима и колима, а на друга излазило бурадима пуним вина – са осмјехом се Борис причом враћа у та времена.

То је само један од показатеља упорности и издржљивости овдашњег народа. Ипак, чести ратови били су гори, тежи и погубнији од шкрте земље. Овај посљедњи уништио је све оно што претходни нису успјели, опустио куће и имања, у неповрат људе расуо по бијелом свијету, а Зечево учинио беживотним готово попут Вукове куле. Пустим улицама тек ријетко ко зађе, не чује се ни вика ни дјечја граја, а оно мало становника у селу преокупирано је својим свакодневним пословима у борби за опстанак.

– Да ми је неко рекао да ћу завршити готово хиљаду километара далеко од родног прага, никада у то не бих повјеровао. Као и све остале и нас је пут одвео у Србију. Тринаест дана смо путовали у колони, чекали и тражили једни друге, неријетко и најуже чланове породице. Тамо смо живјели до 2007. године као подстанари а онда, када више нисмо имали гдје, опет се вратили овдје. Ја сам повремено долазио да обнављам кућу, да оспособим оно нужно за повратак како бих родитеље имао гдје довести. Најтеже је било чекање да нам споје воду коју смо и прије рата имали. Повратак овдје за мене је био избор мањег од два зла, и бојим се да је и већина оних који су се у село вратили вођена истим одабиром. Ништа боље нисмо имали него у избјеглиштву, изузев тих темеља куће. Све остало је било тешко, како онда тако и данас – искрено ће Борис.

ФИЈАТ НАПРИЈЕД, ОВЦЕ ЗА ЊИМ

Оно што га је сачекало, године бриге о болесним родитељима у тешким условима, борба за голу егзистенцију, одсуство готово сваког вида цивилизације више су него довољни за поражавајућу али истиниту чињеницу да се живот свео на борбу за преживљавањем. Због дијагнозе болести коју потеже још из млађих дана, Борис није имао превише избора за посао, али се није либио да ради оно што је могао. Узгајао је пилиће, продавао кокошке и јаја, заокружио читаву производњу, али да би их могао продати морао је чак до Бенковца на пијацу. Без сигурног тржишта и загарантованог откупа сваки посао био је мање исплатив и ризичан, па је временом био принуђен да одустане. Болест је временом узела данак, данас се све теже и слабије креће, али од својих овчица није одустао јер оне су му, каже, обавеза, хоби и разонода истовремено, у зимским данима чак и најчешће друштво. Зато није необичан призор ако на уласку у Зечево, на некој ливади, угледате паркиран стари фијат и овце како мирно пасу око њега. Кад се ауто покрене, и овце знају да је вријеме за покрет па лагано, једна за другом крену за возилом. На таквом мјесту и у таквом амбијенту и ми смо затекли Бориса, који је своје и потребе свог стада настојао уклопити.

– Тишина је овдје прегласна, зими се не чује чак ни цвркут птице, све је пусто. У овом периоду кад се раније смркне ноћи су предуге, нико не долази, корона је удаљила и ово мало што нас има, тако да је све то неописиво ружан осјећај – за крај нам каже Борис, не превише оптимистично да ће, бар у некој блиској будућности, овдје бити боље.

ТАКО БЛИЗУ, А ДАЛЕКО ОД ЦИВИЛЗАЦИЈЕ

У прилог томе говоре и подаци којима прецизно располаже. Само у његовом засеоку Ћакићи прије рата је живјело 90 становника, након рата вратило се њих двадесет и седморо, док их је данас свега шест који ту стално бораве. Ни у осталим засеоцима, каже, ситуација није боља, па се често зна десити да пролазећи кроз село баш никога не сретне. Након што старији умиру куће се затварају, млађи слабо долазе па нада у повратак све више блиједи.

Објекат некадашње подручне школе остао је као заробљен у прошлости, закључаних врата, разбијених прозора и покиданих застора, добрим дијелом обрастао у растиње. Испред околних кућа, тек понеки знак да живота ту још увијек има.

– Зимско је доба па и нема баш неког посла вани. Малопријe смо ту испред пили каву, док је још било сунца, а сад је вријеме да се ватра ложи, гријe уз шпорет – појашњава Рајко Ђурица који је на тренутак изашао у двориште по огрјев.

Рајко живи са времешном мајком која ријетко и тешко може ван. И у њиховом комшилуку људи је толико да се на прсте могу избројати.

– Не држимо више ни стоку, нема ко о њој да брине. Само пар кокошака, тек да се има нека обавеза, и мачке да нам друштво праве. Да није телефона и телевизије живјели би као пустињаци, тако близу а тако далеко од цивилизације – закључује Рајко, помирљиво прихватајући истину са којом су навикли живјети.

ВАСКА РАДУЛОВИЋ/СРБИ.ХР

ПОМЕН СЛАБИЊЦИМА СТРАДАЛИМ У УСТАШКОМ ПОКОЉУ 1943. ГОДИНЕ

На годишњицу страдања протојереј-ставрофор Костајничко-дубичке парохије Славиша Симаковић служио је помен Слабињцима који су пострадали у усташком покољу 16. 12. 1943. године код Цркве Св. Петке. Тог дана поклано је 96 Слабињаца. Акција НДХ власти, усташа из Јасеновца, домаћих усташа и локалних власти пажљиво је припремана. Одред усташа под командом Бена Дамјана уз подршку наоружаних цивила из околних мјеста и припадника усташке формације логора Дубичке кречане окупио је Слабињце, већином жене и дјецу код Цркве Св. Петке. Покољ су извршили: усташки заставник Марко Жаро усташки поручник Станко Васиљ, поручник Иван Сигмундовић, чаркар Никола Тадић (звани Шишо), усташе: Имбро Илибашић, Антон Фелбабић, жандарм. наредник Илија Шабаљ, Никола Шабаљ, Мирко Гргачевић, Иван Карагић, Јозо Ђорић, Никола Блиња, Никола и Ђуро Блажевић, Иван Бунчић, Ђуро Орданић и други. Тачан број ангажованих усташа у овом покољу је непознат. Мада су извршиоци били познати за овај злочин нико није одговарао.

Предсједник ВСНМ Хрватске Дубице Милинко Симић, упознао је присутне са трагичним догађајима и рекао да локална власт није дала одговор на молбу овог вијећа да се регулише приступ до гробнице. Симић је као независни вијећник у Хрватској Дубици поднио интерпелацију о страдању слабињске дјеце и људи.

У току свог излагања више пута је прекидан, а због негирања злочина, Симић је позвао општинско руководство да посјети страдално мјесто. Занимљиво је да је изостала подршка вијећника из СДСС и општинског замјеника начелника бираног из реда српске мањине.

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ОД ЗЛОЧИНА НАД СРБИМА У МАШИЋКОЈ ШАГОВИНИ

Навршило се 30 година од злочина хрватских јединица над Србима у Машићкој Шаговини, у Хрватској, када је ликвидирано најмање 55 Срба. За тај злочин још нико није одговарао ни пред домаћим нити пред међународним судовима, саопштио је Документационо-информациони центар *Веритас*.

У ноћи између 18. и 19. децембра 1991. године, припадници 108. и 121. бригаде Збора народне гарде и специјалци из групе *Свилени*, са 363 војника, извршили су пјешадијски напад на српско село Машићка Шаговина код Новске, смјештено на јужним обронцима Псуња, ког је бранило укупно око стотинак бранилаца, припадника Територијалне одбране из тога и сусједних српских села и добровољаца из Србије, наводи *Веритас*.

У току борбе за „проклету утврду", како су Хрвати, због њеног изузетног геостратешког положаја звали Машићку Шаговину, „зенге" су у току дана, када су браниоци са мјештанима славили Светог Николу, овладали цијелим мјестом. Тада су, према српским изворима, ликвидирали најмање 55 људи, међу којима 31 цивила и припадника Територијалне одбране из тог села, док их је неколико десетина прошло вишемјесечну тортуру у хрватским казаматима. Злочин и даље није истражен, иако извори и са хрватске и са српске стране наводе имена људи за које сумњају или тврде да су злочин извршили.

ЛИПА: СВЕТИЊА ИЗ 1901. ГОДИНЕ ЈЕДИНО УТОЧИШТЕ СРБА ПОВРАТНИКА

Српско село Липа у Федерацији БиХ јавности је постало познато по мигрантима, а не по српским повратницима. Умјесто да су Србима обновили куће и омогућили повратак, на њиховим имањима подигли су мигрантски камп. Зашто се Србима није омогућио повратак, тамошњим властима изговор је био да им не могу увести струју и воду. Мигрантима су то експресно обезбиједили. Иако им је онемогућена обнова кућа, Срби из овог краја нашли су уточиште у православној светињи коју обнављају. Уједно, обилазе гробове својих предака, надајући се скором повратку. Управо је Храм Пресветог Вазнесења Господњег једино што у Липи још подсјећа на православне коријене. Храм је изграђен 1901. године и он је, као свјетионик наде, у магли неправде и неизвјесности, мјесто окупљања Срба, који већ 26 година упорно покушавају да се врате на своје. Тај пламен наде одржавају уз велике напоре, а у томе им највише помаже отац Славиша Милиновић, парох бихаћки.

– Свјестан сам да народа у Липи нема, али ако се народ није вратио, то не значи да црква треба да буде у оваквом стању каквом јесте, него да је обновимо, јер обновом светиње ми обнављамо себе.

У БЕОГРАДУ ОДРЖАН ХУМАНИТАРНИ КОНЦЕРТ ЗА ОБНОВУ КУЋА НА БАНИЈИ

Зоран Предин, Ида Престер, Краљ Чачка, Наташа Тасић Кнежевић и гости изненађења наступили су на хуманитарном концерту за обнову кућа на Банији, који је организовало Друштво за одрживу будућност *Кораци* у Комбанк дворани у Београду.

– Овај концерт смо дуго прижељкивали и на његовој реализацији смо предано радили. Иако нисмо прикупили довољно новца за једну кућу, настављамо даље, увјерени да без солидарности нема бољег и достојанственог живота – поручили су из Друштва за одрживу будућност *Кораци*.

ЧУВАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ УМЈЕТНОСТИ СРПКИЊА ИЗ ДАЉА

Удружење *Ђорђе Оцић* започело је пројекат дигитализације традиционалне текстилне баштине српских породица из Даља. Чланови овог Удружења заинтересовали су се и почели да „запиткују" чланове својих породица, рођаке и комшије, који су у потрази за одговорима, кренули да прекопавају по својим сјећањима али и орманима.

– Рад на пројекту подстакли су Тинде Шипош Живић и Власта Шабић из Музеја Славоније у Осијеку, чији представници су показали отвореност и спремност да прихвате резултате истраживања Удружења, као и др Милина Ивановић Баришић, виши научни сарадник београдског Етнографског института САНУ и Вера Шарац Момчиловић, етнолог и музејски савјетник из Београда. Финансијски су тај истраживачки рад Удружења подржали Министарство културе Републике Србије и Осјечко-барањска жупанија – објашњава предсједница Удружења Дејана Оцић.

Од нечега се мора почети па су се за сада ограничили на простор Даља, али очекују да ће им се с информацијама о свом породичном умјетничком благу јављати и људи са ширег простора.срђан секулић/срби.хр

ЈЕНИ, МАЛО СВЈЕТЛО СА ЗАПАДА

Пројекција документарног филма *Јени, мало свјетло са запада*, у биоскопу Југословенске кинотеке у Београду Документарни филм *Јени, мало свјетло са запада* премијерно је приказан у Србији у Југословенској кинотеци у Београду. Филм је снимљен по мотивима књиге *Ратни дневник – Пале 1993–1995* фармацеута Јени Лигтенберг, која је из Холандије дошла на Пале у намјери да донесе хуманитарну помоћ, али је у ратној болници Коран остала три године, несебично помажући рањеницима, пацијентима и свима којима је то било потребно. Она је у својој борби да докаже да су и Срби жртве рата, у ратној болници Коран радила без плате и пензију, стечену у Холандији, трошила на рањенике и дјецу погинулих бораца купујући им гардеробу и све што им је требало. У сред рата и санкција набављала је скупе лијекове из Холандије, које је куповала тако што се задуживала и отплаћивала их од своје пензије.

– Филм прати дневник јер је ова екипа успјела чак и да посјети Јени, да ухвати живе кадрове и да је забиљежи у тренутку у ком је сада – рекла је Љиљана Кнежевић из Матичне библиотеке Источно Сарајево. Она је истакла да се Јени спријатељила са српским народом и била несебична подршка болници јер је обезбјеђивала лијекове и настојала да се једна позитивна слика прошири даље.

– Нама је првенствено био план да забиљежимо оно што се зове култура сјећања и један велики учинак једне обичне жене – казао је Сњежан Лаловић, директор Кинотеке Републике Српске, и истакао да се нада да ће нека улица у Палама да добије име по Јени Лигтенберг. Редитељ филма Слободан Симојловић сматра да је због свега што је Јени Лигтенберг урадила за српски народ у протеклом рату у БиХ филм о њој само мали покушај да јој се одужимо.

Организатори премијере филма у Србији су Кинотека Републике Српске и Матична библиотека Источно Сарајево, у сарадњи са Југословенском кинотеком и уз подршку Представништва Републике Српске у Србији.

У УДРУЖЕЊУ КЊИЖЕВНИКА ОБИЉЕЖЕН МАЛИ ЈУБИЛЕЈ ЗНАЧАЈНОГ КЊИЖЕВНОГ ЧАСОПИСА

Пакрачки декрет – чувар крајишког језика и културе

Стојан Продановић, уредник часописа за књижевност и културу крајишких Срба Западне Славоније *Пакрачки декрет*, је 15. децембра 2021. године у Клубу књижевника Србије додијелио књижевне награде поводом малог јубилеја – 5 година од почетка издавања часописа и 15 штампаних бројева.

По ријечима Стојана Продановића награде ће се додјељивати не само врхунским књижевницима већ и појединцима који су допринијели стварању часописа.

У образложењу које је прочитао новинар, покретач и уредник емисије за Србе Крајишнике *Завичај – Слободна Крајина* Сава Смољановић између осталог се наводи да је додјела књижевне награде *Пакрачки декрет* по својој суштини свједочанство о постојању Срба Крајишника.

УТОЧИШТЕ НАДАРЕНИХ ПИСАЦА

Након уручене награде присутнима се обратила књижевница Славица Гароња Радованац.

Она је нагласила да Срби Западне Славоније имају веома богату историју, фолклор, језик (говор) и књижевност. Као парадокс је истакла чињеницу да се веома мало писало о српској традицији на том простору, укључујући и народноослободилачку борбу у том крају, у којој су пале велике жртве, а које се у бившој Југославији готово нису спомињале.

– Управо *Пакрачки декрет* свједочи да то питање још није готово. Људи су се након првобитног удара, развејани по свијету прикупили, поново духовно ујединили, и једна лијепа идеја, идеја излажења *Пакрачког декрета*, заживјела је, чини се пуним плућима, са једним топлим сазнањем, да постоји у изгнанству једно мало, духовно уточиште – часопис о завичају, за све Србе – Славонце, ма гдје живјели, од Аустралије и Перта до Канаде и Западне Европе, али и свих насеља у Србији, или Републици Српској, гдје ће људи родом из тог краја, али и људи од струке, интелектуалци уопште, прочитати многе, често и значајне прилоге и права открића, о предуго запостављеној и неизучаваној историји, православној цркви, фолклору и језику (говору), али и савременим књижевним струјањима људи којима је некадашња Мала Влашка, Западна Славонија на срцу.

То је и једино књижевно гласило гдје бројни и талентовани сарадници, пјесници и прозни писци, вукући природан наративни дар од својих усмених предака – плодно сарађују и објављују своје пјесничке и прозне прилоге, најчешће на тему егзодуса и недавне историје 20. вијека.

– Жељела бих да српска, славонска дијаспора помогне обнову основних просвјетних установа, које и сада стоје девастиране у Пакрацу – од Учитељске школе до Богословије, да се посјечени платани опет посаде на тргу и да опет град Пакрац постане (и остане) топли, љупки центар славонских Срба, како је то био посљедња три вијека. А *Пакрачком декрету* желим да му сједиште редакције једном буде као стална адреса – град, чије име у свом наслову носи.

КО СУ ЛАУРЕАТИ?

Одлуком уредништва часописа од 1. маја 2021. године, награђени су ствараоци за њихова остварења у временском периоду од 2016. до 2020. године.

За животно дјело, у области крајишке књижевности, награђени су: Ковиљка Тишма Јанковић, књижевница из Новог Сада и проф. др Божидар Станић, пјесник из Загреба.

За годишња остварења, у области крајишке књижевности, награђени су: проф. др Славица Гароња, књижевница из Београда, за роман *Парусија – гласови испод папрати* **и за** *Антологију српске лирске народне поезије Крајине*, **Јовица Продановић, дипломата из Београда, за књигу** *Ватра која гори без пламена*, **Елвира Анчић из Пакраца (постхумно), за књигу** *Учитељска школа у Пакрацу*, **мр Миленко Заилац, пуковник војске из Београда, за књигу** *Граховљани – Доњи Граховљани: о селу, старини и говору*.

За посебан допринос крајишкој књижевности и култури памћења крајишких Срба, награђени су: проф. др Слађана Миленковић, пјесникиња и први уредник часописа *Пакрачки декрет* **из Сремске Митровице, проф. Марко Ковачевић, пјесник из Руме, уредник часописа** *Пакрачки декрет*, **Душко Ожег, из Београда, радни вијек провео је у Трећем програму Радио Београда, сарадник је часописа** *Пакрачки декрет*, **Сава Смољановић, из Руме, покретач и уредник емисије за Србе Крајишнике** *Завичај – Слободна Крајина* **и сарадник часописа** *Пакрачки декрет*.

» Сава Смољановић, Стојан Продановић, Миленко Заилац и Марко Ковачевић

ТРАГАЊЕ ЗА ИСТИНОМ

Један од уредника проф. Марко Ковачевић се захвалио Продановићу што је препознао своје сараднике као људе који треба да се награде.

– У Србији имамо данас више од 100 удружења Крајишника и сви су они на неки начин као острва, и свако има амбицију да буде на неки начин предводник у тој причи која треба да обједини крајишку културу и умјетност. Проблем је у томе што институције не реагују на прави начин и ми не можемо доћи до тог момента да страдање Срба Крајишника које највећим дијелом објашњава и културу ставимо у позицију да оно уђе у наше институције и школе.

Пакрачки декрет се бави једном темом која је потиснута, а можда и са намјером.

– Кроз *Пакрачки декрет* сам учио о томе да је прећутано на много начина страдање Срба у Славонији, и да је тај простор између Саве и Драве, најшири пут према Цариграду са Запада и да је то разлог зашто су се десиле Слобоштина и Дереза, па и сам Јасеновац.

Др Душан Бајатић је говорио на тему *Пакрачки декрет* историјски отисак и рефлексије гдје је навео да аутори *Пакрачког декрета* врше основну функцију и остварују циљ, а то је чување идентитета крајишких Срба, а тиме и српског народа у цјелини.

На самом крају присутне је поздравио и Сава Смољановић који је истакао да је веза између њега и Стојана Продановића настала у стваралаштву и потрази за истином о Крајини и Крајишницима.

– До ње долазимо свако на свој начин, свједочанствима, али и кроз умјетнички израз. Дугогодишње искуство нас учи да је трагање за истином и њено представљање јавности најтежи и најзахтјевнији посао. Њиме могу да се баве само упорни, истрајни, па можда и тврдоглави људи. Највећу штету прогоном Срба Крајишника доживјела је истина. Истину и дан данас и са оне тамо, и са ове стране нападају свим могућим оружјима и оруђима. Истину ријетко ко жели да чује, а камоли да је усвоји и прихвати. Истина мора побједити, а њу ће васпоставити слободномислећа Крајина.

На самом крају присутнима се обратио и мр Миленко Заилац и прочитао цитат из књиге Жељка Мандића *Бљесак* који осликава зашто постоји *Пакрачки декрет*.

„Све што памтиш заборавићеш, а све што запишеш једног дана прочитаће неко. Истините приче временом постају легенде и нико не вјерује, једини доказ је папир. И против нас и против њих и на нашу и на њихову срамоту. Да смо писали послије Првог и Другог свјетског рата сада те патње не би звали причама већ доказима.

ДРАГАНА БОКУН

» Драгана Бокун, Гордана Мартиновић Вујановић, Стојан Продановић, Милена Северовић Гашпарић и Славица Гароња Радованац

ЗАСЛУЖЕНО ПРИЗНАЊЕ ЗА ВИШЕДЕЦЕНИЈСКОГ ХЕРЦЕГОВАЧКОГ „КОНЗУЛА" У БЕОГРАДУ

ЖАРКУ Ј. РАТКОВИЋУ УРУЧЕНА ЗЛАТНА ПОВЕЉА СЛОБОДНЕ ХЕРЦЕГОВИНЕ

На састанку које је 15. децембра 2021. године уприличило Удружење Требињаца Јован Дучић у Београду сумирана је претходна година, а предсједнику Удружења Жарку Ј. Ратковићу уручена је Златна плакета портала Слободна Херцеговина.

– Заиста ми је велика част и задовољство да у име портала Слободна Херцеговина уручим Златну повељу Жарку Јевтову Ратковићу у знак благодарности, за доброчинство и изузетан допринос у очувању имена, насљеђа, културе и обичаја родних јуначких Зубаца, Дучићевог питомог Требиња и свете земље Херцегове у матици Србији – рекао је Трифко Ђоровић, оснивач портала Слободна Херцеговина.

ИМПРЕСИВНИ РЕЗУЛТАТИ УДРУЖЕЊА ТРЕБИЊАЦА

Он је у свом говору истакао да је у претходних осам година, од када постоји Удружење Јован Дучић, Србија имала прилику да види и чује многе личности из галерије знаменитих Требињаца који су српству подарили најбоље од себе.

– Није само промовисан „књаз пјесника" и први амбасадор Краљевине Југославије, чије име са поносом носи ово Удружење, већ су од заборава отргнути великани попут Луке Ћеловића Требињца, Луке Вукаловића, Нићифора Дучића, Риста и Бете Вукановић и многих других. Захваљујући Удружењу традиционална окупљања на Калемегдану поводом годишњице Дучићеве смрти омогућила су сусрете са великанима српске савремене поезије. Удружење је имало и значајну издавачку дјелатност, а поштујући Дучићев завјет, импресиван је број хуманитарних активности. Такви резултати тешко би били остариви без нашег врлог и благочестивог домаћина и предсједника Удружења Требињаца Жарка Јевтова Ратковића. Када би штедио на ријечима, описао бих га као најљуднијег Херцеговца – рекао је Ђоровић цитирајући Дучића који је уљудност дефинисао као „највиши степен обавезне учтивости, највиши облик отмјеног израза, крајњи домашај благородства и доброте."

– И заиста, ријеч је о човјеку који је свих ових година један од оних на које се увијек и у свакој прилици можемо ослонити. Поуздан, скроман, одмјерен и одлучан, увијек спреман да посавјетује, подржи, помогне. Елегантан – не само у опхођењу, него у сваком погледу. Ако су устанички Зубци подарили нашег великог војводу Луку Вукаловића, онда није било ништа природније него да најбројније херцеговачко Удружење у Београду предводи домаћин са истог камена – рекао је Ђоровић.

» ПОВЕЉА У ПРАВИМ РУКАМА: Жарко Ј. Ратковић

Он је истакао да Ратковићева завичајна конзуларна мисија и промоција Херцеговине у српској престоници траје више деценија.

– Он је идејни творац Старе Херцеговине. Многи ће вам рећи да је у питању један од најгласовитијих београдских ресторана, док ми Херцеговци добро знамо да је то наша завичајна кућа. Жарко је један од оних људи који нас чине поносним што припадамо истом роду – Херцега Шћепана – закључио је Ђоровић.

У ГОДИНИ КОРОНЕ ИЗДАЛИ ДВИЈЕ ВРИЈЕДНЕ КЊИГЕ

У радном дијелу састанка руководство Удружења Требињаца Јован Дучић прошлу годину је оцијенило успјешном. Мада у њој није било великих окупљања и уобичајених завичајних сијела Удружење је учествовало у чак 26 активности.

Управо је то и разлог да Удружење од своје обнове никад није имало већу медијску пажњу. Један од разлога је чињеница да је САНУ ову годину посветило Јовану Дучићу. Поред традиционалних окупљања на Калемегдану, уприличених због обиљежавања годишњице смрти Јована Дучића, Требињци из Београда су се истакли у хуманитарним активностима помажући Удружење породица са проблемом стерилитета Бебе из Требиња, као и пружањем помоћи за обнову споменика страдалим мјештанима села Чаваш у Поповом пољу.

Удружење је и ове године било активно у издавачкој дјелатности. Публиковане су двије књиге, а занимљивост је да су оба аутора познати херцеговачки љекари. Пролетос је објављена књига сабраних приповједака Кафа под платанима аутора др Драгана Ковача, а током љета је у Требињу промовисана и врло вриједна монографија, посвећена градској болници, чији је аутор др Вукашин Лугоња.

Овом скупу је присуствовао др Вукашин Лугоња који се захвалио Удружењу на несебичној помоћи. Објаснио је да је монографија настала у жељи да се сачува историја требињске болнице и памте оснивачи болничких одјељења, који су дали немјерљив допринос напретку херцеговачког здравства.

НЕОПХОДНА ГРАДЊА СПОМЕНИКА У ЧАВАШУ

Радојка Боро (рођ. Мичета) се у име потомака страдалника села Чаваш захвалила на донацији коју је упутило Удружење Требињаца. Објаснила је да су грађевински стручњаци оцијенили да првобитни споменик, након што је миниран у посљедњем рату, а потом у комадима пренесен код манастира Тврдош, није могуће вратити на старо мјесто. Тиме се ствара потреба, којој би се требали одазвати сви Херцеговци, али и институције и привредници, да се на порозној костурници у којој су сахрањени чавашки мученици, подигне макар скромно спомен-обиљежје са крстом и списком 101 жртве.

Након радног дијела настављено је дружење уз неизоставну херцеговачку гангу.

РСК

СУСРЕТ МАТИЦЕ И ДИЈАСПОРЕ, СРБА У РЕГИОНУ И ПРИЈАТЕЉА СРБИЈЕ

Обиљежено три године Удружења Корени

Потреба учвршћивања веза између матице и дијаспоре инспирисала је руководство Удружења матице, дијаспоре, Срба у региону и пријатеља Србије Корени да озваниче своје идеје и спроведу их у дјело. Три године постојања Корена обиљежено је 26. децембра 2021. године самитом под називом Сусрет матице и дијаспоре, Срба у региону и пријатеља Србије. Самит је одржан на Новосадском сајму и у Привредној комори Војводине уз присуство пријатеља, поштовалаца и свих који су подржавали и помагали рад и активности Удружења.

Предсједник Извршног одбора Корена и један од оснивача Удружења матице, дијаспоре, Срба у региону и пријатеља Србије Корени Милан Гутић истакао је да је суштина удруживања и окупљања свих родољубивих и добронамјерних снага да се да допринос изградњи модерне, уређене, развијене, патриотске државе, на темељима традиционалних вриједности.

– Дубоко смо увјерени да матица може да одговори на захтјеве дијаспоре. Борбом за рјешавање неких слабости стварамо пут да буде што мање дијаспоре и да се врате они који су отишли – истакао је Гутић.

» Ненад Иванишевић и Стојан Стевановић

У име Удружења матице, дијаспоре, Срба у региону и пријатеља Србије Корени предсједник Стојан Стевановић додијелио је свечану повељу Граду Новом Саду за изузетан допринос раду Удружења Корени представнику Града Новог Сада Станку Љубичићу и покрајинском секретару за привреду и туризам Ненаду Иванишевићу. Свечану захвалницу Стевановић је додијелио Народном посланику и предсједнику Одбора за дијаспору и Србе у региону Народне скуштине Републике Србије Милимиру Вујадиновићу за изузетан допринос раду Удружења Корени.

Такође, потписани су споразуми о сарадњи између Удружења Корени и Покрајинског секретаријата за привреду и туризам, као и између Удружења Корени и Новосадског сајма.

Самиту су присуствовали представници Града Новог Сада на челу са помоћником градоначелника Станком Љубичићем, покрајински секретар за привреду и туризам Ненад Иванишевић, његов помоћник Милан Јањић, народни посланик и предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Народне скуштине Републике Србије Милимир Вујадиновић, народна посланица Сања Лакић, помоћница ВД директора Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Николина Милатовић Поповић, директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ћутило, покрајински секретар за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу Александар Софић, начелник Јужнобачког управног округа Милан Новаковић, генерални секретар Матице Српске Милан Мицић, предсједник Конференције Срба у региону Момчило Вуксановић, градоначелник Града Требиња Мирко Ђурић, начелник Општине Лопаре Радо Савић, предсједник општине Медвеђа Небојша Арсић, представник делегације српских привредника из Швајцарске Мишко Кораћ, представник српских привредника из Руске Федерације Мирко Латиновић, делегација Градишке, представници Бањалуке, Бијељине, представници дијаспоре из Западне Европе и Сјеверне Америке, предсједник Хуманитарне организације Мој херој Зоран Илић, представник Фондације Привредник професор Јово Радић, професор Радован Пејановић, као и представници привредних комора и Новосадског сајма.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

НАГРАДА ИЗВОР ПРИПАЛА БИЉАНИ СТАНИСАВЉЕВИЋ И ВЕСНИ В. РАДОВИЋ

На девети књижевни конкурс Представништва Републике Српске и редакције часописа Жрнов пристигло је укупно 219 пјесама и 98 прича од 289 аутора из Србије, Републике Српске, региона и расијања. Књижевну награду Извор за најљепшу причу и пјесму о завичају за 2021. годину су добиле Биљана Станисављевић за причу Завичај и Весна В. Радовић за пјесму Михољдан. Пригодну грамату Станисављевићевој је на церемонији у просторијама Представништва Републике Српске у Београду уручио шеф Представништва Младен Цицовић, док ће Радовићевој, која је изостала из здравствених разлога бити уручена накнадно. Добитницима награда је, уз грамату припао и новчани дио награде од 30.000 динара.

Цицовић је исказао задовољство због чињенице да је пристигао рекордан број радова, посебно јер је тема конкурса везана за завичај, за очување националног идентитета и оног што су култура и традиција српског народа.

Станисављевићева, која је по професији новинар, рекла је да пише јако дуго и разне форме, а да је ова награда чини изузетно поносном управо стога што је тема њене приче њен родни Параћин из ког је отишла са само 16 година.

Прошлогодишњи добитник награде Извор за причу Жељка Башановић, која је ове године члан жирија, рекла је да су све пристигле приче и пјесме заслуживале да буду најбоље и побједничке, али да се жири на крају одлучио за наједноставније и најискреније. Књижевник Душко М. Петровић рекао је да је он, са стране организатора, био у позицији да види све пјесме и приче и да је међу ауторима било значајних имена, али је чињеница да су радови били без потписа аутора утицала на жири да на најпоштенији начин изабере најбоље.

				ЕПИСКОП ДАЛМАТИНСКИ И АЛБАНСКИ (1690 – 1769) (СА СЛИКЕ)		ИТАЛИЈАНСКИ ВАЈАР, АЛЕСАНДРО	РОДНО МЈЕСТО ЕПИСКОПА СА СЛИКЕ	У СРЕДИНИ КАКВОГ ПРОСТОРА
				ТВОРАЦ САКСОФОНА, АДОЛФ				
				ДЕСНА ПРИТОКА ЗАПАДНЕ МОРАВЕ				
				ВЕЛИКА ВОДЕНА ПОВРШИНА				
				БОКСЕР ИЗ БиХ, НУМАНОВИЋ				
МЈЕСТО У ДАЛМАЦИЈИ У КОМЕ ЈЕ ЕПИСКОП СА СЛИКЕ ОСНОВАО ЖЕНСКИ МАНАСТИР		ВРСТА УДАРЦА У БОКСУ	АМЕРИЧКА ТИНЕЈЏЕРСКА ТВ СЕРИЈА	ОДНОСНО / СТАРИ РИМСКИ НОВАЦ				ЗАНЕСЕЊАК, ЉУБИТЕЉ МИСТИКЕ
ЖИТЕЉИ ЛУКЕ У ЦРНОЈ ГОРИ							МЕТАР / РАНИЈИ ФУДБАЛЕР, МАРКО	
ЕПАРХ, ВЛАДИКА (МН.)								
ФУДБАЛСКИ ТРЕНЕР СКАЛА						ПРВАК, ШАМПИОН / 1. И З. ВОКАЛ		
ГЛАС ЖАБЕ, КРЕКЕТ				ФРАНЦУСКА ЛУКА / ЕЛЕКТРИЧНИ				
ОМАЛАТИ ЗИДОВЕ ВАПНОМ								
НОЖНИ ЛИСТ, ВАДНА						Е. Ч. / СТАРИЈИ ФРАНЦ. АУТО		
СТАРОГРЧКА БОГИЊА ОСВЕТЕ				ДРВЕНИ ПЛУГОВИ				
ЦЕНТ		ЈУГ / ПОНД		РЕЖИСЕР КУСТУРИЦА / АМПЕР				
СРПСКО КОЛО	ПТИЦА ИЗ ПОРОДИЦЕ СЈЕНИЦА							СРПСКО КОЛО

РЈЕШЕЊЕ: Сакс, Ибар, море, Енид, оди, Барани, м, епископи, Невио, ас, кре, Хант, окрепити, вадра, ен, Ате, рара, ц, ј, Емир, плавић.

НОВА КЊИГА ЈОВАНА КАБЛАРА

Космет српска колијевка – ходочашће на којем се путује кроз вијекове

ПИШЕ: ПРОФ. ДР НЕБОЈША БАЦКОВИЋ

У нашој књижевности, науци и историографији релативно је доста радова који говоре о Косову и Метохији као темељу српског идентитета. Презентирану нам књигу Јована Каблара можемо с правом убројити у такав један дискурс.

Публицистичко дјело аутора представља покушај да се из перспективе лично доживљене драме презентује читалачкој публици виђење ситуације на Косову и Метохији у ширем историјском контексту. Настало је из пера прекаљеног привредника, успјешног директора, неуморног радохоличара, продуктивног истраживача, човјека бриљантног ума, широког образовања, опште културе и изнад свега великог човјекољупца.

Књига Јована Каблара је ходочашће на којем се путује кроз вијекове српске историје са Косовом и Метохијом у епицентру. Ходочасник на том путу је аутор који прича своју причу. То је путовање кроз бескрајне лавиринте историје српског народа. Они повезују простор и вријеме, откривају тачке додира времена прошлог и садашњег, све његове неравнине и напрслине, судбине и историје појединачне и колективне, показују мјеста страдања али и трајања. Аутор се запутио унатраг кроз вријеме у намјери да оживи сјећања на велике потресе којима је српски народ, кроз вијекове, изложен на Балкану.

Историјски оквир овог дјела носи снажну поруку: Космет је колијевка и светиња српска, било, јесте и биће. Косовски завјет и културно-историјска баштина на Косову и Метохији као тековина хришћанске европске цивилизације бране морално право на српско постојање на прадједовским огњиштима. Текст ове књиге не пише академски професор. Међутим, он има све елементе доброг академског текста: јасно постављене тезе, аналитичност, систематичност, критичност, оригиналност у изношењу аргумената који произилазе из опсежно спроведених истраживања итд.

Са друге стране, писана је на разумљив и занимљив начин. Својим аутентичним свједочењем о трауматичним догађајима из новије српске историје и одговорним приступом у аргументовању чињеница заснованих на прикупљеној историјској грађи и архивским документима ова књига завређује пажњу и по томе што је „посијала" истину тамо гдје је суверено егзистирала лаж. Сума сумарум, књига ће својим вриједним садржајем, увјерени смо, сигурно побудити интерес широког аудиторијума читалачке публике. Ево и додатне аргументације за овакву тврдњу и општу оцјену.

Књижевно дјело аутора спада у ред оних публицистичких остварења која поред историјске фактографије задире у домен психолошке и социјалне драме.

Наиме, ретроспектива историје српског народа са Косовом и Метохијом у епицентру је хронологији дала основну књижевну цјеловитост око које се шири и преплиће судбина српског народа у новијој прошлости и појединачне људске судбине са којима је аутор у сталном и драматичном сударању, прожимању и повезивању.

Другим ријечима у питању је нека врста мемоара гдје аутор описује историјска, друштвена, политичка, економска и културна збивања око Космета и на њему, у којима је он непосредно учествовао или је био њихов свједок.

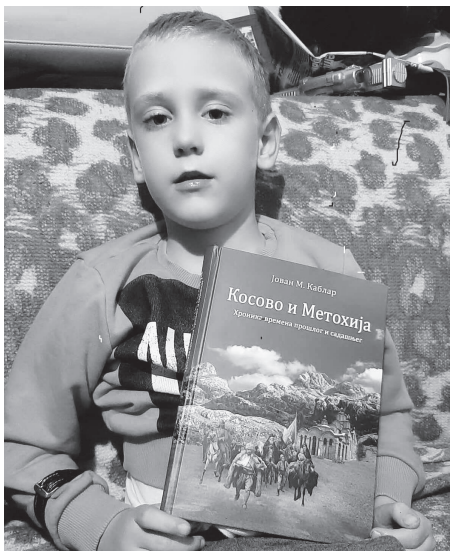

На овај начин је Јован Каблар зналачки укрстио историју, фактографију и животну драму у аутентичну причу, односно увјерљиво свједочанство, о прогону Крајишника из Хрватске а потом и са Косова и Метохије. Готово је извјесно да, и поред пуне полице пригодних или тематских издања (академских истраживања, мемоара, сјећања, књижевних дјела, дневника, зборника, публикација) о прогонима Срба и избјеглиштву које већ постоје, прича о егзодусу српског народа у нашој новијој историји није сагледана из свих углова.

Осим неколико информативних текстова у нашим медијима данас, практично, да нема мемоарских извора о судбинама хиљада Срба из Крајине који су се, на приједлог Владе Србије, населили на просторе Косова и Метохије, да би потом, врло брзо, након „интервенције НАТО-а" на Космету, били приморани на поновни егзодус. То је још један разлог зашто ова књига завређује пажњу. Храброст аутора је тим прије већа јер се упустио у изазов да доживљај личне драме преточи у дјело и презентира га јавности. Укрштајући садржаје архивских докумената, историјску грађу и лично свједочанство о немилим догађајима из новије српске историје, као свједок времена аутор је овим дјелом, а прије свега богатством вриједних аутентичних чињеница, попунио историографску празнину и проширио хоризонт виђења наше прошлости.

Без обзира на жанровску припадност, било да се чита као историографски фељтон, мемоарски документ, хроника или као међужанровски публицистички роман, ова је књига много више од брижљиво прибиљеженог свједочанства.

Њоме аутор саопштава вриједне националне, моралне, социјалне поруке које извиру из косовског завјета генетски укоријењене свијести о културном, духовном и историјском идентитету српског народа. Са друге стране, аутор у књизи, не бјежи ни од тешких и болних тема.

Познато је да односи између Срба и Албанаца већ више од сто година представљају једну од кључних неуралгичних политичких тачака на Балкану. Залажући се за праведно, демократско, компромисно и трајно рјешење за актуелне изазове са којима се Србија суочава на Косову и Метохији, аутор шаље поруку мира и истиче да вријеме насиља треба побједити мирољубивим средствима.

За разлику од ратника који се оружјем одупире злу апелом на људски разум, дијалог, толеранцију, компромис, Јован Каблар се залаже за истину, правду, мири помирење у чему и види мјерила за изналажење одрживог рјешења за актуелне изазове, али не само у српско-албанским односима, него и у ширем, још увијек неохлађеном „балканском караказану". То је и пут, сматра аутор,којим би се, насупрот актуелном дискурсу и присутним антагонизмима у српско-албанским односима и шире на Балкану трасирали, афирмисали и промовисали неки другачији односи.

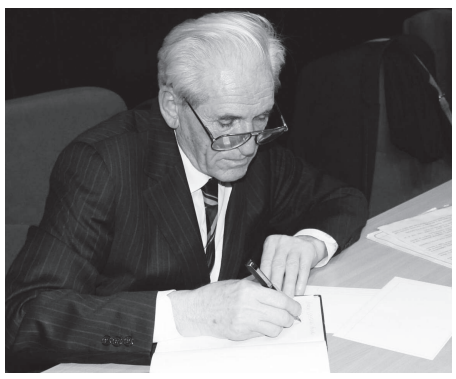

» Јован Каблар

● **КЊИГУ МОЖЕТЕ ПОРУЧИТИ НА БРОЈ ТЕЛЕФОНА: 060 554 6622**

РОМАН МАРИНЕ БУЛАТОВИЋ ИНСПИРИСАН МОДЕРНИМ ОРИЈЕНТОМ

НИНА ОД АРАБИЈЕ

ФОТО: ЛАЗАР ПЕТРОВИЋ

Уколико се питате: колико се промијенила Лоренсова Арабија од почетка XX вијека до данас – одговоре ћете пронаћи у овом духовитом штиву ауторке Марине Булатовић.

Први пут послије Лоренса, Марина Булатовић описује тајанствени Оријент гдје је живјела десетак година, све до љета 2016.

Ова књига руши предрасуде и открива нам Саудијску Арабију у другачијем свјетлу него што је познајемо. Тако сазнајемо да су камиле и прашњаве путеве замијенили џипови који сумануто јуре аутострадама, да су некадашња шаторска насеља постала отмјене стамбене четврти, а шопинг молови од стакла и челика постали савремени „сукови". Ауторка на врло питак и пријемчив начин, открива еманципацију тамошњих жена које полако престају да робују традицији па сада возе аутомобиле, а црне абаје одлажу на депо модне историје, док истовремено мушкарци постају све веће жртве традиције.

Треће издање романа *Нина од Арабије* у Србији објавила је ИК *Мали Немо* из Панчева; а прошле године за Црну Гору и Босну и Херцеговину овај роман објавила је ИК *Нова књига* из Подгорице.

Нина од Арабије је роман о жени која не дозвољава да јој стварност уништи снове. Захваљујући томе, снови јој се претварају у стварност.

Без ескапизма, али и без горчине сликајући свијет у коме живимо, и управо захваљујући способности да горку пилулу свог времена прогута са осмијехом, Марина Булатовић је написала својеврстан уџбеник оптимизма – рекао је Владимир Кецмановић, писац и сценариста.

Нина од Арабије је први роман на Балкану који се читаоцима представља виралним путем, кроз „оживљене" и свима доступне одломке.

Марина Булатовић данас живи и ради у Канади, дописник је портала *Спутњик* Србија и РТС Дијаспора, као и *Илустроване политике*, *Бизнис магазина* и магазина *Туристички свет*.

ЉУБОМИР ЉУБА ЂОРЂЕВИЋ

Чувају традиционалне занате у Книну

У новообновљеним просторијама општине Бискупија, у које су се доселиле током протеклог љета, чланице Удружења *Наше огњиште* најзад су, рекло би се, пронашле своју оазу мира гдје неометано и са пуно љубави раде оно што највише воле.

Три жене и један мушкарац, колико год то многима необично било, дио су колектива у којем је данас шесторо људи запослено на одређено вријеме. Од самог оснивања до данас, много њих је прошло кроз ову радионицу, било је ту и жена и мушкараца, волонтера и заљубљеника у ткање, везење, шивење, али и оних који су, на неко вријеме, бивали редовно запослени. Све оно што им је требало, без било каквог предзнања, били су искључиво љубав према традицији, воља и ентузијазам да науче оно што се временом заборавило. Ојдана Вјештица главна иницијаторка ове идеје, дипломирани агроном по струци, задовољно се присјећа првих почетака, настанка и формирања Удружења.

– Када сам крајем 2009. године дошла на идеју да удруженим снагама покушамо створити нешто лијепо и корисно за себе и заједницу, сада слободно могу рећи да о плетењу и ткању скоро ништа нисам знала. Вођена искључиво јаком вољом, са пуно ентузијазма и жељом за оживљавањем старих заната, схватила сам то као изазов и одлучно се истог прихватила. На самом почетку представљале смо се као *Динарке*, жене из Книна, а онда су у нашу групу кренули да се укључују и мушкарци. Имајући обзира према њима, назив смо промијенили у садашњи, и сви заједно кренули у реализацију почетних замисли, тако је настало *Наше огњиште*. Кренуле смо са ткањем, са жељом да оживимо традиционалну, народну ношњу книнског краја. Од тада до данас кроз наше Удружење прошло је много људи, мијењале смо и радни простор у неколико наврата, али прича коју смо започеле остала је иста, само смо је значајно надоградили и сада се виде резултати наших напора и нашег постојања – каже Ојдана Вјештица.

ТРАДИЦИОНАЛНИ И МОДЕРНИ ПРОИЗВОДИ

Обавеза, хоби и знатижеља прерасли су у љубав, а то је оно што их изнова покреће и вуче напријед. У прилог томе свједоче бројне реплике старих одјевних предмета, прегаче и појасеви од вуне, аутентичне зобнице, книнске и личке капе, вунене чарапе али и модерни предмети попут кожних руксака, шивених торби, футрола и свега онога што примјену може наћи у свакодневном животу. Било да се предмет прави традиционално или модерно, да ли је од природне коже или чисте вуне, обавезно је да на себи има неки изворни детаљ са тканим материјалом по узору на неки дио народне ношње. Сваки крај има своју аутентичност, готово свако село разликовало се од другог по неком детаљу на одјевном предмету и о томе се, кажу у Удружењу, посебно води рачуна.

– Можда ће звучати нескромно али готово да не постоји оно што данас не знамо или не умијемо ткати, извести, сашити. Много је година прошло, много едукација, учења, упознавања, прича са људима, истраживања, свега онога што нам је било страно а жељели смо савладати. Можемо израдити комплетну народну ношњу за културно-умјетничка друштва, сашити хаљине и кошуље са најзахтјевнијим везовима, панталоне, ткане прслуке и појасеве са различитим детаљима, капуте од сукна и чоје, готово све што видимо. Чак смо се потрудиле да набавимо и аутентичну дугмад, урадимо украсе, накит, баш све онако како је било некад – појашњава Ојдана.

За израдити оригиналан, аутентичан производ потребни су дани рада, труда, пуно љубави, али и пуно стрпљења и живаца. Најкомплексније су, каже нам Ојдана, ткане прегаче које обилују мноштвом боја и детаља. Не изостају ту ни ситни везови на кошуљама и прегачама, све је то осјетљиво и опипљиво, али ко хоће тај и може, а ко зна тај и умије. Најбољи свједок томе су Свјетлана Миливојевић и Горан Драгишић, двоје запослених који су у радном односу тек пола године. Обоје су имали другачије разлоге за долазак у Удружење, али их је обоје задржао исти мотив, да се врате оном изворном, традиционалном и да кроз учење и рад на истом, на неки начин, искажу себе.

– Научила сам ткати без било каквог предзнања, а то је нешто у чему данас највише уживам – каже Свјетлана Миливојевић.

БЛАЖЕН МЕЂУ КОЛЕГИНИЦАМА

Иако су му професија и посао кроз живот били везани искључиво за хармонику и музику, па ни помишљао никада није да би се, једнога дана, могао опробати у ткању и шивењу, Горан Драгишић, блажен међу колегиницама, данас поносно истиче да ужива у плодовима свог рада за ткалачким станом.

– Прије рата свирао сам у Културно-умјетничком друштву *Душко Дамјановић* из Книна, а након што смо избјегли музиком сам наставио да се бавим у Србији, па у Бањалуци. Ткањем да се бавим није ми била намјера али, стицајем околности, када сам прије двије године дошао поново овдје, и када ми се отворила ова могућност у Удружењу *Наше огњиште*, нисам се либио да се и тога прихватим. Колегинице кажу да ми иде добро, иако ја сматрам да још нисам достигао њихов ниво, али битно је да се уложени труд и љубав на крају увијек исплате и резултирају оним што је замишљено – скромно ће Горан, док остатак колектива константно хвали његову спретност у тим, по мишљењу неких, „женским вјештинама и пословима".

Занат који су данас, ако се то тако може рећи, избрусиле до танчина, за сада најчешће презентују путем својих интернет страница, али и сајмова и манифестација на којима су увијек радо виђени гости. Готово да нема мјеста на кугли земаљској у које неки од њихових предмета, макар и у виду сувенира, није стигао. То им је уједно, слажу се једногласно, највећи мотив и подстицај да наставе истим темпом, чак и онда када није лако набавити све што им је за рад потребно.

– Већина наших предмета је од чисте вуне која данас, као сировина којом обилује читав овај крај, најчешће заврши на отпаду. Ми смо принуђени да вуну купујемо, јер немамо машину којом би исту ту бачену вуну могле прерађивати и користити. Нашли смо половну код жене која је више не користи, у оближњем селу, али немамо могућности да издвојимо око 30.000 куна. Преко пројеката не можемо купити половну ствар, већ нову која би дошла из Кине, а то није исто. Нама би то било од велике користи, али и свима онима који би умјесто пуних контејнера имали чисту вуну за било које плетиво – поручује на крају Ојдана.

Свему ономе што говори могли би да посвједоче и бројни мјештани овдашњих крајева који, већ годинама у назад, муку муче са овчијом вуном. Некадашње чушљаре, мјеста гдје се иста та вуна откупљивала по тржишној цијени више не постоје, баш као ни откуп ни мјеста за складиштење. Умјесто на излозима са вуненим џемперима, ова сировина најчешће заврши као садржај контејнера или на напуштеним рубовима насеља. А да све то може и да би могло другачије, не треба пуно примјера, бар не ономе ко једном крочи у просторије Удружења *Наше огњиште*.

ВАСКА РАДУЛОВИЋ / СРБИ.ХР

Школа српског језика у Бенковцу

Благословом епископа далматинског Никодима, а на иницијативу парохије бенковачке, у Бенковцу је започела са радом школа српског језика *Учимо ћирилицу – Бенковац*. Настава, која је предвиђена за сву дјецу школског узраста, одвија се у просторијама црквене општине, тачније у новообновљеној црквеној сали поред храма посвећеног рођењу Светог Јована Крститеља у Бенковцу.

– Грађевински радови текли су по плану. Потребно је још набавити пропратни инвентар и уредити спољашњи дио око прозора и врата. Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, при Министарству спољних послова Републике Србије, уплатила је у те сврхе 4.239,61 евра. Купљене су полице за књиге и оформљена је библиотека под називом *Симеон Кончаревић* – каже свештеник Бојан Савић, надлежни парох у Бенковцу.

ВЕЛИКА ПОМОЋ ФОНДАЦИЈА И ЉУДИ ДОБРЕ ВОЉЕ

Значајним средствима која су била од немјерљивог значаја овом пројекту донирала је и организација *Срби за Србе*, Фондација *Делије* али и многи појединци који нису остали имуни на потребе најмлађих становника овог дијела Далмације.

– Свјесни чињенице да сами не бисмо могли да реализујемо један овако значајан и за нас велики пројекат, обратили смо се организацији *Срби за Србе* која нам је несебично помогла са 11.165 евра. Уз њих ту је и Фондација *Делије* која нам је помогла са 2.000 евра, али и бројни други појединци који су се самоиницијативно укључили у акцију и донирали нам неопходна средства. Због захвалности свима њима, али и жеље да свака утрошена донација буде транспарентна и свима видљива, списак донатора објављен је на званичној страници наше Епархије – прецизно појашњава свештеник Бојан.

НАСТАВА ЗА 200 УЧЕНИКА

Школа има за циљ да окупља првенствено дјецу основношколског, али и оне средњошколског и предшколског узраста и то не само са бенковачке парохије, већ и са сусједних парохија као што су обровачка, смилчићка и задарска. Узевши у обзир да дјеца са овог подручја немају опцију да уче своји матерњи језик, а да је учење ћирилице сведено на скромно вријеме које проведу на часовима вјеронауке, жеља покретача овог пројекта јесте да се понуди могућност дјеци, али и одраслима, да се детаљније упознају са ћириличним писмом, српским језиком и књижевношћу, али и са народном традицијом и основама православне вјере. Ова ваннаставна активност је у потпуности необавезујућа тако да је превасходно на родитељима да утичу на своју дјецу, да што чешће посјећују ове часове и да се друже са својим вршњацима.

– У четири парохије ове жупаније ми имамо нешто више од двије стотине представника најмлађе генерације, и то је оно што нас је мотивисало и што нас охрабрује када је у питању покретање једног оваквог пројекта – појашњава свештеник Бојан, истичући да је сваки почетак тежак и да се сви заједно тек уходавају, те да ће своју креативност и идеје временом развијати и надограђивати удруженим снагама.

РАД ПОДИЈЕЉЕН У ТРИ ГРУПЕ

– Што се тиче саме школе и њене организације, планирано је да се одвија једном недјељно, углавном суботом, и буде подијељена у три групе са којима ће се радити по два сата. Прва група предвиђена је за предшколце, и за њих ће бити организоване едукативно-забавне радионице. Друга група обухватаће основношколце са којима ће се радити на учењу и писању ћириличног писма, те читању дјела дјечје књижевности на матерњем језику. Трећа група предвиђена је за оне најстарије, дакле средњошколце па и студенте, код којих би пажњу усмјерили на велике српске књижевнике и писце. Исто тако имамо у плану да организујемо и предавања за родитеље, на којима би заједно са њима разговарали о вјери, традицији и обичајима нашег народа, чинећи тако да заједно сачувамо оно богато насљеђе нашег народа које, нажалост, временом негдје и заборављамо. Све замишљено настојаћемо да прилагодимо једни другима, узимајући у обзир обавезе дјеце, родитеља, ситуацију у којој се налазимо али и чињеницу да многи од њих живе у удаљеним срединама па им и превоз до Бенковца представља једну од незанемарљивих препрека – каже свештеник Бојан Савић.

Програм рада са дјецом биће обавеза учитељица Јелене Божић и Момире Савић, док ће у предавања на вјерске теме бити укључени надлежни свештеници из Бенковца, Обровца, Задра и Смилчића. Како кажу из парохије Бенковачке, у љетњем периоду биће организовани и љетњи кампови за дјецу, излети у друга мјеста, те обилазак школа у окружењу које већ функционишу по сличном принципу.

Најуспјешнији ђаци биће награђивани признањима и путовањима, како би им то био један од додатних мотива и подстицаја да буду најбољи представници своје заједнице и свог народа. **ВАСКА РАДУЛОВИЋ / СРБИ.ХР**

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ

СРПСКО КОЛО

Уколико желите да добијете свој примјерак *Српског кола* позовите број дописништва у Новом Саду **021/ 66 13 600**

Радним данима од 9 до 16

» КУД *Слобода* Руменка

» Миливоје Бештић, Ања Влајинић , Владимир Рац, Миодраг Линта, Данијела Медић, Зорица Влајинић, Мирко Арамбашић, Драган Парађина, Милка Боснић, Игор Попов и Гордана Старачек

Одржан 7. Фестивал фолклора Срба из региона

У Српском народном позоришту 26. 12. 2021. одржан је 7. Фестивал фолклора Срба из региона. Организатор ове манифестације је Завичајно удружење Сава Мркаљ из Новог Сада, на челу са Зорицом Влајинић, које овим догађајем кроз игру и пјесму даје допринос очувању богате културе и традиције српског народа.

» КУД *Пискавица*

ТРАЖИЛА СЕ КАРТА ВИШЕ

На фестивалу су наступили: СКУД *Извор* из Станишића и КУД *Вук Караџић* из Чоноплье, КУД *Вук Караџић* из Темерина, КУД *Пискавица* из Пискавице, Академско друштво за његовање музике *Гусле* из Кикинде, СКЦ *Вук Стефановић Караџић* из Бачке Тополе, као и КИЦ *Младост* из Футога, Фолклорно удружење *Велико коло* из Ветерника, и КУД *Слобода* Руменка.

Многобројна публика је са нестрпљењем чекала почетак концерта. Као и они који нису имали резервисану карту, па су чекали испред позоришта с надом да ће организатори пронаћи још које слободно сједиште. По аплаузима се могло закључити да су наступи премашили њихова очекивања.

На самом почетку чланице хора *Новосадске шмизле* са хоровођом проф. Аном Ковачић су отпјевале химну *Боже правде*.

ВАЖАН ДОГАЂАЈ ЗА НОВИ САД

Присутну публику поздравила је предсједница Завичајног удружења *Сава Мркаљ* Зорица Влајинић и са њима подијелила задовољство пуном салом.

– Циљ овог Фестивала је испуњен јер видим пуну салу велике сцене СНП-а упркос епидемиолошким мјерама. Вечерас ћемо заједно да уживамо у бојама, звуцима, тактовима и свим оним што краси наш народ, нашу културну баштину. Баштину српскога рода са српског етничког простора.

У име Града Новог Сада и градоначелника Милоша Вучевића присутне је поздравио помоћник градоначелника Новог Сада Иван Силер.

– За наш Нови Сад ово је важан догађај који заслужује пажњу и поштовање. Подршке неће изостати ни убудуће, а вјерујем да ћемо одавде понијети најбоље утиске.

Један од редовних гостију и пријатеља Фестивала је и Душко Ћутило директор Фонда за избјегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону који је истакао да богат програм Фестивал сврстава у манифестације које његују културно насљеђе српског народа.

– Кажу да је човјек без завичаја као дрво без корије на и управо из тог разлога требали бисмо оваквим скуповима и програмом да чувамо своју традицију.

Кореографијом *Од Кордуна, па до Далмације још се срце напјевало није* СКУД-а *Извор* из Станишића и КУД-а *Вук Караџић* из Чоноплье упознали су се елементи културне баштине Срба који су овај простор, простор некадашње Војне крајине насељавали током великих миграција изазваних најездом Отоманског царства. Данас су простори Кордуна и Буковице ријетко насељени, али се ипак чује пјесма тог малобројног српског становништва и чувају обичаји.

ПРЕДСТАВЉЕНИ СРПСКИ КРАЈЕВИ

Публика је уживала у играма из Беле Крајине у изведби КУД-а *Вук Караџић* из Темерина, а ријеч је о простору који су населили Срби ускоци на самом југу Словеније.

КУД *Пискавица* је приказао обичаје приликом доласка сватова и одвођење младе које је забиљежено у засеоку Личани на простору данашње општине Козарска Дубица на сјеверозападу Републике Српске.

Сценска поставка Миле Лукића у извођењу КУД-а *Пискавица* из Пискавице *Игре из дубичког Поткозарја* ове године је добила највеће награде на Интернационалном фестивалу у Санкт Петербургу.

АДЗНМ *Гусле* из Кикинде извео је *Игре из Поморишја*. И ту су некада живјели Срби, а ријеч је о долини доњег тока ријеке Мориш која се данас налази на простору Румуније и Мађарске.

СКЦ *Вук Караџић* из Бачке Тополе представио се играма из Западне Славоније – вијековне границе супротстављених интереса између Европе и Оријента. Срби су оставили дубок траг свог постојања, а данас малобројно српско становништво чува своје обичаје игру и пјесму.

Гламочко коло извели су чланови Фолклорног удружења *Велико коло* из Ветерника. Ово коло је два пута проглашено за најбоље коло европског континента, а 1982. УНЕСКО га је уврстио у свјетску културну баштину.

КИЦ *Младост* из Футога представила се *Играма из Црне Горе* у којој доминира оро –карактеристично коло са простора Старе Херцеговине.

Скопска Црна Гора је област у Македонији, насељена Србима који и данас чувају српски језик и обичаје. *Игре из Скопске Црне Горе* извели су играчи из КУД-а *Слобода* из Руменке.

Организатори су се захвалили на подршци Граду Новом Саду Градској управи за културу, Покрајинском секретаријату за културу, јавно информисање и односе са вјерским заједницама и Српском народном позоришту.

Фестивалу је присуствовао и народни посланик и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Наконзавршетка Фестивала организаторке Зорица и Ања Влајинић подијелиле су захвалнице учесницима.

Као и сваке године програм је водио шармантни Миливоје Бештић.

ДРАГАНА БОКУН

ФОТО: ЂОРЂЕ МАЏАРЕВИЋ

» АДЗНМ *Гусле* Кикинда

» ФУ *Велико коло* Ветерник

ЧУВАРИ ДАЛМАТИНСКЕ ТРАДИЦИЈЕ

СКУД *Извор* из Станишића води млади Драган Парађина гдје се чува традиција Срба из Далмације.

– Коријени се не смију заборавити, па смо и ми из тог разлога 2009. основали КУД *Извор* Станишић како би радили на очувању пјесме и игре Срба из Далмације, а наравно да радимо и кореографије других средина гдје живе Срби – рекао је Парађина и додао да наилазе на многе изазове и потешкоће, али успијевају да их савладају.

Овај СКУД је почео без иједног комада ношње, али радом и трудом и љубављу обезбиједили су и ношње и ове вечери први пут наступили на овом Фестивалу.

– Част нам је била наступати у овом амбијенту, и надам се да ће ово прерасти у традицију.

» СКУД *Извор* из Станишића и КУД *Вук Караџић* из Чоноплье

70 ГОДИНА КУД-а *ВУК КАРАЏИЋ* ИЗ ЧОНОПЉЕ

КУД *Вук Караџић* из Чоноплье сљедеће године обиљежава 70 година од оснивања, а након наступа овог КУД-а разговарали смо са кореографом Милком Боснић.

– Најтежи посао је истраживање и реконструисање народне ношње, јер смо дошли из наших крајева голи и боси. На оним просторима гдје је црква очувана ту су се више сачували и обичаји. Наглашавам на изразу Срби са Кордуна, а не Кордунаши. У представљању традиције динарских Срба допуњавамо се са СКУД-ом из Станишића са којима смо и наступали – рекла нам је Милка Боснић.